

¶ In libro de anima... et in libro de sensibus... et in libro de motu animalium... et in libro de generatione et corruptione... et in libro de meteoris... et in libro de meteoris... et in libro de meteoris...

Li. Quartus.

De quod sit in loco fo. lxxij.

Similiter autem necesse est

¶ **Q**uerit que sit ratio ordinis huius quarti ad tertium. **D**icitur quod ista quia in tertio determinatum est de passionibus inrensibus rebus mobilis et dicitur inrensibus quia consequitur ens mobile sicut quod huiusmodi et sic conuenit omni enti mobili. Est enim omne ens mobile propriabile ad motum sicut quod quicquid motus conuenit sibi. Item omne ens mobile est infinitum in potentia. quia est terminatum de quo in tertio libro determinatum est in hoc articulo quarto determinatur de passionibus extrinsecis entis mobilis sicut de loco vacuo et tunc que dicuntur extrinsecis quia non conueniunt subiecto huius scientie sicut quod huiusmodi sicut circa principium tertii dictum est. **D**icitur quo ad tertium quod sicut de terminatum est de infinito an est vel non est ita similiter necesse est sicut per naturalem determinare de loco an est sicut de infinito de loco enim determinatur quod est et de infinito quod non est. Et idem similiter dicitur similitudine quo ad modum determinandi quia sicut aristoteles posuit rationes ad probandum infinitum esse et non esse ita similiter facit de loco sed non est similitudo quo ad existentiam cum locus sit simplex et infinitum sicut quod

Et ea namque que sunt

¶ **H**ic consequenter aristoteles probat quod philosophus habet de terminare de loco et circa hoc considerandum est quod rebus modis excluditur aliquid a scientia proprio quod est singulare et peculiarare quod de singularibus sicut quod

huiusmodi non est scientia cum singularia non habent principia necessaria et passionibus demonstrabiles de ipsis. Secundo modo de aliquo non est scientia quod habet se per accidens ad aliquam scientiam et sic geometria determinans quantitatem non considerat qualitates ut utrum linea sit alba vel nigra. Tertio aliquid excluditur a scientia quia circa ipsum non est difficultas. Artes enim et virtutes sunt circa difficultates et ideo aristoteles ponit tres rationes per quas excludit ista tria imperimenta. Prima ergo ratio stat in hoc. De illo habet determinare philosophus quod est commune omnibus rebus naturalibus quia iste liber tractat de corporibus et in posterioribus libris philosophus tractat de entibus naturalibus specialibus sicut locus est communis omnibus rebus naturalibus quia omnia entia naturalia sunt in loco et hoc probat aristoteles auctoritate antiquorum qui non ponebant alia entia quam entia naturalia et dicebant esse ens esse in loco. sic arguentes quod non est nullibi est ergo quod aliquid est in loco est et ex ista opinione sequebatur sicut antiquos quod ista scientia philosophica esset prima philosophia quia non sunt aliqua entia perfectiora sicut ipsos quam philosophica.

¶ **Q**ueritur. Quomodo peccat argumentum antiquorum probans sicut quod omne quod est in loco est. **D**icendum quod argumentum eorum peccat penes fallaciam consequentis quia arguebant a tota conditionali vera a destructione antecedentis ad destructionem consequentis et hoc ideo quia affirmatiue destruit negatiuas et ideo aliquid esse destruit nihil esse et in loco esse destruit nullibi esse. valet ergo argumentum a destructione consequentis ad destructionem antecedentis sicut sicut quod non est nullibi est ergo quod in loco est aliquid est.

¶ **Q**ueritur. Vtrum omne quod est sit in loco pitur dupliciter. Uno modo communiter putat se extendit ad omne modum extendi in loco sicut repletive sicut diffinitive sicut circumscriptione et sic omne quod est in loco est quia deus est in loco repletive quia replet omnem locum entia potentia et operatione et substantie separate sunt in loco diffinitive quia diffinitive ad illum locum in quo operantur. Alio modo accipitur esse in loco proprie putat aliquid quod est in loco circumscriptione et sic non omnia sunt in loco sed solum corpora que circumscribuntur aliquo loco. Ille enim res que non habent quantitatem non possunt loco circumscribi. **C**irca quod sciendum quod esse ubique conuenit soli deo quia si dicatur quod deus

It Com 2 qd et qd p[ro]p[ri]e om[n]i[um] p[er] s[er]u[m] d[omi]n[u]m d[omi]n[u]m s[er]u[m] p[er] s[er]u[m] d[omi]n[u]m et d[omi]n[u]m et s[er]u[m] p[er] d[omi]n[u]m et d[omi]n[u]m

Quartus

fit in celo non excludit qm etiam fit in omnibus
celestibus. sed significat q in celo est fm digniorem
effectum qui est glorificatio sanctorum. vel si intelli
gitur de deo fm humanitate assumptam. tunc e
in celo circumscribitur. et in sacramento altaris e
substantialiter sacramentaliter. et no circumscrip
tione. Nec conuenit esse ubiqz modo vel vniuerso.
quia vniuersum est ubiqz p actus s[ed] gra p[er]m
gratia em suatu p[er]m replet omne locum. et no
gratia totius sicut de nec et. qz p[er]m vniuersa
nisi negatur. quia vniuersale e sic ubiqz q no de
minatur ad locum sive eps sicut singularia.

Arguitur Locus e mathematico co
siderato ergo no p[er] s[er]u[m] p[er] s[er]u[m]
Ans p[er] s[er]u[m] quia locus est superficies. et superfic
ies est q[ui]ntitas. et q[ui]ntitas est mathematico confi
derato. ergo etiam locus d[omi]n[u]m q[ui]ntitas
accipitur dupliciter. Uno modo absolute et fm
se et sic superficies non est locus qz sic etiam superfic
ies corporis locati esset locus quod est fm p[er] s[er]u[m]
falsum. Alio modo accipit superficies fm q[ui]ntitas
uans sive d[omi]n[u]m. i. fm q[ui]ntitas habet in se virtutes
conseruatiua locati influxa a primo locante. et
sic superficies est locus per hoc ergo d[omi]n[u]m est q[ui]ntitas
suis superficies absolute accepta spectat ad d[omi]n[u]m
ratione mathematici t[er]m[ini] superficies conseruatiua
fm q[ui]ntitas spectat ad d[omi]n[u]m rationem p[er] s[er]u[m] sci
tie quia virtus conseruatiua est qualitas et non
q[ui]ntitas.

Et de motu communi.

Hic ponit scdm rationem ad p[er] s[er]u[m] q[ui]ntitas
aus habet determinare de loco et stat in hoc p[er] s[er]u[m]
ficius habet determinare de motu ergo habet de
minare de loco. Consequenter patet quia p[er] s[er]u[m]
lissima scdm motus est motus localis. et hoc p[er] s[er]u[m]
ex duobus. primo quia ille motus est cois omni
bus corpibus mobilibus et non alij mot[us]. scdm
quia ille motus est regularis vniuersalis et p[er] s[er]u[m]
tuis sicut p[er] s[er]u[m] octavo huius. et quia no p[er] s[er]u[m]
motus localis cognoscit absq[ue] loco. sic necesse est
p[er] s[er]u[m] determinare de loco.

Habet autem multas.

Hic ponitur tertia r[ati]o ad id[em] et stat in hoc de illo
est determinandu[m] in aliqua scientia de quo s[un]t
multe dubitationes. sed de loco sunt multe dubi
tationes tam quo ad questionem an est q[ui]ntitas quo ad
questionem q[ui]ntitas est. quo ad questionem quia est q[ui]ntitas

It e[st] motus p[er] s[er]u[m] q[ui]ntitas et p[er] s[er]u[m] p[er] s[er]u[m]

aliqui dicunt locum et aliqui vero dicunt locum no
esse. Item quo ad quid est. quia aliqui dicebant
locum esse materia aliqui forma aliqui spacium
dimensionatu[m] q[ui]ntitas oia falsa sunt sicut ista patebit

Quoniam locum qui

Hic aristoteles determinat de loco an est. et primo ponit
rationes p[er] s[er]u[m] locu[m] esse scdm ponit rationes p[er] s[er]u[m]
res non esse. De primo ponit tres rationes quaz p[er] s[er]u[m]
ma est ista si transmutato fm locu[m] est. locus est
sed transmutato fm locu[m] est ergo locus est. minor
est manifesta. maior p[er] s[er]u[m] quia sicut transmu
tatio ad forma[m] o[mn]i[m] materia[m] esse aliquid disti[n]c
tu[m] a forma[m] q[ui]ntitas materia n[un]c est sub vna forma. et
postea sub alia. ita transmutato fm locu[m] probat
locu[m] esse aliquid disti[n]c[tu]m a loco. ex quo locus
q[ui]ntitas habet vnu[m] locatu[m] et q[ui]ntitas aliud

Amplius ac loci mu-

Hic ponit scdm r[ati]o et stat in hoc. hoc e[st] quod ha
bet passiones reales. sed locus est h[uius] ergo lo
cus est. maior patet qz passiones no p[er] s[er]u[m] esse di
gniores subiectis. ergo ubi s[un]t passiones reales
oportet subiectu[m] esse reale. minor p[er] s[er]u[m] qz lo
cus habet locatu[m] et habet p[er] s[er]u[m] locatu[m]. It[em]
in loco sunt diuersae d[omi]n[u]m p[er] s[er]u[m] no solu[m] disti
cte quo ad nos. s[ed] etia[m] ex natura rei sicut e[st] alia
virtus realis conseruatiua locu[m] que est in loco
sursum. et alia virtus conseruatiua grauium que e[st]
in loco deorsu[m]. Et qz posset aliquis dicere q[ui]ntitas ma
thematicis no s[un]t iste virtutes. qz s[un]t p[er] s[er]u[m]
cales. s[ed] aristoteles q[ui]ntitas mathematicis attribuit
positio[n]e solu[m] quo ad nos. et no quo ad natura[m] rei
et ita in eis non s[un]t d[omi]n[u]m p[er] s[er]u[m] que d[omi]n[u]m
sumuntur penes diuersas virtutes p[er] s[er]u[m].

Arguitur

Hi locus habet attrahere locatu[m] ergo locatu[m] mo
uetur violente ad locu[m] q[ui]ntitas est falsum. Ans p[er] s[er]u[m]
quia tractio est motus violent[us] sicut p[er] s[er]u[m] septio
huius. d[omi]n[u]m q[ui]ntitas est duplex tractio q[ui]ntitas p[er] s[er]u[m] n[un]c
sufficit quedam est tractio effectiua. et illo mo[do] lo
cus no attrahit locatu[m] et hoc p[er] s[er]u[m] p[er] s[er]u[m] duab[us] r[ati]o
nibus quaz prima est. qz si sic locatu[m] moueretur
violente ad locum. Secunda quia tunc aliquod corp[us]
grauis difficiliter posset leuari a terra q[ui]ntitas in aliq[ua]
distantia a terra. qz terra que est locus grauis
traheret ad se graue. et sic graue difficiliter ab ea
separaret. Simile est de magnetice et ferro qz diffia

Ita p[er] s[er]u[m] q[ui]ntitas
Ita p[er] s[er]u[m] q[ui]ntitas
Ita p[er] s[er]u[m] q[ui]ntitas
Ita p[er] s[er]u[m] q[ui]ntitas

lius fertur separare a magnete si coniungat sibi
 quod in distantia. Alia est tractio in genere cause
 finalis quod perfectio dicitur trahere suum perfectibili-
 le et sic forma trahit materiam. et eo modo locus
 trahit locatum quod locatum proficitur ex hoc quod ac-
 cipitur in suum locum et talis tractio est maxime
 naturalis quia unquam quod naturaliter inclinatur
 ad suum finem et perfectionem.

Arguitur. Quanto graue magis appropinquat
 locius mouetur quod sequitur quod trahatur effectiue a loco ad
 quem mouetur. Ans probatur quod dicitur aristoteles quod est
 aliquis motus qui est in principio tardior et in
 fine velocior et est aliquis motus qui est in fine
 tardior et in principio velocior. Et est etiam aliquis
 motus qui est in principio tardior et etiam in
 fine sed in medio est velocior sicut motus animalis.
 Sed in motu naturali quanto mobile magis appropinquat
 pinquatur suo loco tanto velocius mouetur. ergo
 dicitur quod trahatur a suo loco effectiue. Dicitur quod
 illa probatio non valet quod ex hoc non mouetur graue
 velocius circa proprium locum quasi trahatur a tali lo-
 co sed in graui descendente confortatur graue et sic
 motus fortificatur hoc autem non est sic intelligendum
 quasi aliquid addatur ad grauitatem corporis descen-
 dentis sed per remotionem a contrario fortatur gra-
 uitas quo ad actum secundum. Ex quo enim graue cie-
 ta proprium locum certis diuinitur sue perfectio sequitur lo-
 co deorsum et elongatur a contrario sequitur a loco sue
 sum sic perfectius habet suum actum grauitatis quam prius.

Queritur. Quotupliciter sumatur dicitur
 positionum in rebus. Dicitur quod
 dupliciter sequitur quo ad nos et quo ad naturam rei
 quo ad nos assignantur dicitur positionum tripliciter
 ter sequitur per iuxta positionem sicut aliqua columna
 dicitur dextra que ponitur ad dextrum animalis et
 illa dicitur sinistra que ponitur ad sinistrum
 animalis et quod illo modo dicitur positionum non sumatur
 secundum naturam rei patet quod tales dicitur ponit per
 simplicem motum animalis variari quia illa co-
 lonna que fuit dextra per statim fieri sinistra ex
 hoc quod homo mouetur ad aliud latus vel colu-
 na quod non ex natura rei. Secundo dicitur per contrapositionem
 sicut est de ymagine in speculo quod illa pars yma-
 ginis dicitur dextra que opponitur sinistro nostro.
 et hoc ideo quia ymagines recipiuntur opposito
 modo in speculis quam inueniuntur in hijs que recipiuntur
 in speculis. Tertio fit per similitudinem positionem sicut
 in status et ymaginibus quia in ymagine illa ma-

nus dicitur dextra que habet similitudinem ad dex-
 tram naturam. Sed dicitur positionum ex natura rei su-
 muntur secundum diuersas reales virtutes exites in di-
 uersis rebus vel etiam in diuersis partibus eiusdem
 rei et sic sumuntur dicitur tres dicitur positionum
 in celo in vniuerso et in animalibus. In celo su-
 muntur secundum tres dimensiones acceptas secundum diuer-
 sas virtutes et sic in polo arctico est alia virtus
 quam in polo antarctico et in oriente quam in occidente
 et in aequinoctio quam in meridie. In vniuerso sumuntur
 sursum et deorsum penes motum elementorum quia
 hoc est sursum quod mouetur leuia et hoc est deorsum
 sum quo mouetur graui et manifestum est quod est
 alia virtus in loco leui et in loco grauium. In
 animalibus autem sumuntur iste dicitur secundum triplicem motum
 quia secundum motum alimenti sumuntur sursum et deorsum
 hoc enim est sursum in quolibet aiatu ubi sus-
 mitur nutrimentum et hoc est deorsum ubi emittitur
 tur superflua nutrimenti. An autem et retro secundum
 motum sensationis quia hoc est ante ubi viget sen-
 sus et hoc est retro ubi non vigent sed dicitur
 et sinistrum sumuntur penes localem motum quia
 hoc est dextrum unde incipit naturaliter motus et
 in illa parte est sinistrum ubi motus naturaliter ter-
 minatur.

Amplius vacuū at.

Hic ponitur tertia ratio et est ipsorum antiquorum
 et stat in hoc. Vacuū est locus non repletus corpore
 sed vacuū est ergo locus est forma enim istius argu-
 menti est bona quia deficit in materia quia mi-
 nor est falsa secundum veritatem quia sit vera secundum an-
 tiquos valeret enim bene si forte est homo mor-
 tuus et homo mortuus est ergo forte est.

Videtur autem et helio

Hic affirmat deum suum per auctoritatem hesiodi qui
 dicit quod non solum locus est sed est primum in omni-
 bus corpora. Probat quia res constituentes mundum
 non ponit reseruari nisi in loco siue in aliquo recep-
 ticulo et ergo oportet ponere locum ante alias
 res sicut receptaculum earum.

Atuero sed habet de se

Hic aristoteles ponit sex rationes in oppositum probatur
 quod locus non est quatum prima stat in hoc
 quia si locus esset vel esset aliquid corporale vel
 incorporale non potest dici quod sit incorporale quia
 habet tres dimensiones quod est proprium corporis

nec etiam potest dici qd sit aliquid corporale qm locus et locatum sunt simul fm omnes philo-
sophos. sed manifestum est qd locatum est corp^u
si ergo locus est corpus sequitur qd duo corpora
sunt simul.

Amplius si nature.

Hic ponitur scda ratio et stat in hoc sicut se ha-
bet locus puncti ad punctum ita locus linee ad li-
nearum et superficies ad superficiem et corpus ad cor-
pus sed locus puncti no est aliud a puncto. ergo lo-
cus superficies no est aliud a superficie. nec loc^u cor-
poris a corpore. et sic locus no erit aliud a corpore
locato ergo locus no est maior e manifesta. Ma-
nor pbatur quia punctum est quid indivisibile et
sic si unu addatur alteri no fit excedere alteri
nec continet alteru. quia continens est maius con-
to sed unu indivisibile no est maius alio. Item
si distinguuntur due superficies in diversis corpo-
ribus tunc distinguuntur ex pte situs sed superficies
es locans et locata habent unu situm ergo sug-
ficies locans et locata sunt unu sed superficies lo-
cans est locus qd no distinguit a locato.

Queritur Vtrum locus corporis sit aliud

a corpore et vtru loc^u puncti
est aliud a puncto. Dicitur qd superficies corporis lo-
cantis et locati pnt duplici considerari. Uno mo-
do ex pte situs fm qd mathematicus distinguit res
ab invicem. et sic superficies corporis locantis et locati
sunt una superficies. qd mathematicus abstrahit
a materia. et id non distinguit tales qditates
nisi ex pte situs sed superficies corporis locantis et
locati habet unu situm. Si em conspiciatur ille super-
ficies ad unu punctum in corpore locato. tunc erit ex
dem distantia illar^u superficies ab illo puncto et h^{oc}
est qd dicunt mathematici qd impossibile est du-
os circulos equales describi circa unu punctu cu er-
go sup^{er}fici^{es} loci et locati sunt e. p.ales superficies
no pnt esse due superficies mathematice. Alio mo-
do pnt distingui superficies pbisice et ex pte subiecto-
rum. et tunc sunt due superficies corporis locantis et
locati. qd superficies locantis est in corpore locante
et superficies locati e in corpore locato. Et similiter
pnt dici de puncto et de loco puncti. Est en consideran-
dum qd no est qd omnia sile de puncto et loco pun-
cti. de superficie et de loco superficies qd superficies et
corpi dat p se locus sed puncto no dat p se loc^u.

Quid enim forte et.

Tertia ratio stat in hoc si locus est vel est elementu
vel ex elementis. sed nullu istoru potest dici ergo loc^u
no est. Maior patet fm opinionem antiquoru et scilicet
tunc omnia esse principia vel puncta ita qd et elemē-
ta vel elementata. Minor pbatur quia ta elemē-
tum qd hoc qd est ex elementis e corpus. qd mix-
tum est corp^u. sed locus no potest esse corpus. qd tunc
duo corpora essent simul. Etia no est elementu quia
elementu est principiu corporis. si ergo locus est ele-
mentum sequitur qd est corpus. quia corpus no con-
stituitur ex no corpibus.

Amplius et cuius vti

Hic ponitur quarta ratio et stat in hoc omne qd
est. e aliquo modo causa alterius. sed locus no est
aliquo modo causa alterius. ergo locus non est.
minor patet inductive. quia locus no potest esse
causa sicut materia. quia si locus esset materia re-
rum res constituerentur ex loco. constituitur enim
aliquid ex materia ut patuit primo hui^{us} nec po-
test dici causa sicut forma. quia forma dat spem
et sic sequitur qd illa que sunt in uno loco essent
omnes ipse et quando res mutaret locum muta-
ret etia spem. nec potest dici causa sicut finalis
qd locus videtur magis esse ppter locata qd e contra
et sic locata erunt finis locorum. Nec e ca sicut effici-
ens. qd ca efficiens est principiu motus sed loc^u
est termin^u motus ergo locus nihil est.

Amplius et ipse si est.

Hic ponitur quinta ratio et stat in hoc quia fm
ai. totu item ipsius tenoris omne quod est in
loco est. si ergo locus est ergo locus est in loco
sed hoc est impossibile quia esset processus in infi-
nitum omnis enim locus haberet locum. ergo loc^u
no est.

Amplius sicut omne

Hic ponitur sexta ratio et stat in hoc si loc^u est
tunc locus crescit et decrescit et sic fit maior et mi-
nor sed hoc est impossibile ergo locus no est. ma-
ior patet quia locus est semp equalis locato. sed
quando qd locatum crescit. ergo etiam locus cres-
cit. minor pbatur quia locus est aliquid immobi-
le ergo ipsum crescere vel decrescere est impossi-
bile.

Queritur. Vtrum locus crescat cum
locato. Dicitur qd du-
pliciter aliquid crescat uno modo p se et sic solū

corpus crescit qd extenditur ad maiores dimen- siones. et sic locus cresceret si significaret tres dimensiones separatas sicut dicebat antiqui Alio mo crescit a liqo p accis qz scz accipit per accis maioris dimensiones. et sic locus crescit crescite locato. et oportet locu extendi cum suo locato et hoc fit p eiss onem qz oportet qz corp locas cedat corpi locato et sic p accis crescit locus.

Quoniam autem ali

Post q aresto disputauit an locus est hic ta in tendit inqere disputatiue quid est locus et ce ca hoc duo facit. Primo ponit opiniones antiq eum. Secdo opiniones propriam. Circa primu po nit primo conem phantuu qz locus est forma. et stat eo in hoc locus proprius qui est locus p se est terminus. sed forma est terminus ergo locus e for ma. Pro de lae rde maioris dicie qz sicut ens di uidetur in ens p se. et in ens p accis. ita etiam locus diuidetur in locu p se et p accis. p se dicit qui adequare continet locatu. et ille est terminus sicut dictum est.

Queritur Quos valet h' argumentu antiquum phans qz lo- st forma. Dm qz in isto argumento comit- ur tres fallacie. se equocatis accntis et iplicate pntis. Equocatis quia ista dicitur termin' qui uocatur. Termin' em dicitur duplici. Uno mo do p imino comensuratio. et sic capitur in pma ppositioe cu dicitur locus est terminus. et co modo vas d' termin' vni et modius terminus critici. Alio mo accipit termin' p termino tenali qui terminat materiaz ad aliquam spem. et sic forma substantialis d' terminus. Secdo e ibi fallacia acce dentis qz arguit ibi ex pntis affirmatiuis in se cūda figura. Itē e fallacia pntis qz arguit stua liter a positioe pntis ad positioem antis sic scz si aliquis est locus ipsum e terminus ergo si e ter minus ipsum est locus. si hoc no valet.

Arguitur Locus est accis. ergo loc' est forma. Dm qz isti antiqui volebat pbare qz locus esset forma subs tantialis et contra hoc pcedit inferius in textu

Secūdu autem qz vi.

Consequēter ponit epimone plonis qui dicebat qz locus esset materia et ponit conem plonis ad hoc que sunt ista. locus est quoddā receptaculum indeterminate materia est quoddā receptaculū

indeterminate. ergo locus est materia. Maior patet. quia si capiatue locus p distantia sepa ta a magnitudine. i. p tribus dimensionibus sepa tis a corpe tūc talis locus est indeterminate ad quelibz corpa. quia pnt multa corpa recipi succes siue in illas dimensiones sicut distantia que est inter pres om' vasis qnqz pt recipi vni liquo rem. et qnqz aliū. Addit tñ aresto qz dicitur lo- cutus est plō in quoddā libro qui vocat thimcus et in doct. ma sua quā vborē? dedit qz i thimco dixit materiam esse locū. sed in dogmatib' suis dixit magnū et puū esse locū. Potest tñ dictū suoz esse pcedia. qz magnū et puū etia tenēt se ex pte materie et ergo nō refert quod illorum po natur fm eum.

Querit Vtrum valca: illa ratio psonis Dm qz nō sed in illo argu- mento etiam pmittunt tres fallacie dualiter si tur in argumento de forma. Comittitur em falla cia equocatis. s in ista dicitur receptaculū qz ma teria est receptaculum forme etialis quia facit cū forma vna eētā totius. quia corpus recipit animam et facit vni ens scz hominem. sed lo- cus fm veritatem recipit locatum fm localem ar. dscriptōem que est extrinseca recepto. Secda est fallacia accntis quia arguit ex pntis affie motis in scda. figura. tertia est fallacia pntis quia arguit virtualiter a positioe pntis ad po sitioem antis sic arguendo si aliquid est locus ip sum est receptaculum. ergo si ipsum est recepta culum ipsum est locus sed sic debuisset arguise. si ipsum nō est receptaculum ipsum nō est loc'.

Merito autem ex his

hic inferet vni correlatiū et pōtatis opinioib' et vult si locus sit materia vel forma tunc difficia- le videtur cognoscere qd sit locus. qz materia et forma habet difficilē speculatiōem. cuius rō est. qz vnumquod qz agnoscat fm qz est in actu. qz sic pō mouere pōtam vt ipuz agnoscat. sed nec materia nec forma naturalis hnt p se et seorsum esse in actu. ergo difficiliter agnoscutur.

Atvero qz impossibi.

Hic ponit qnqz rōes in pccatiū istaz opinionum scz qz locus non est materia nec forma. pmo in cōi pbat qz materia et forma nō sūt locus scdo hnt hē pbat tē de materia. Hnt q' rō in h' materia et forma nō sepāt a te cui' sunt materia et forma qz

Handwritten marginal notes in the left margin, including phrases like "na pntis loq", "qz sit nā et", "qz sit pntis et q", "qz sit pntis dicit", "tōmā et pnt", "mōt loq qz sit", "pntis rōz qz", "hnt qz si qz", "qz si qz".

Quartus.

sunt ptes eñales ipsi toti in q sunt nihil eñi
sepat a sua eñtia. s locus p sepat a suo loca
to qz locus ppat ad locatū sicut vas ad vasatū
s p se vas sepat a vasato. g etiā locus a locato
et p pñs loc nō ē forma nec matia. scdo pbat
idem spālit de materia. qz locus cōtinet locatū
s matia nō pñet pmo pñet g loc nō ē matia

Videtur autē semper.

Hic ponit scdo rō q pbat q locus nō ē materia
vel forma etiā si locus nō sepat a locato. et stat
rō in hoc locus ē extra locatū. qz locatū mouet i
loco s id qd mouet in alio h ē extra ipm in quo
mouet. s matia et forma nō sunt extra tē cuius
sūt matia et forma. g matia r forma nō sūt i loco.

Platoni ergo dicen.

Hic ponit tertia rō q est spālitet pta platōnē
qui posuit locū cō materia. et iteq posuit ptes
picipari a matia. tūc sic arguit pta eū dē pñs
patū ē in picipate. s fm platōnē ptes picipatē
a matia g sunt in matia. s hoc ē pta suā rōz
et opimōne q dixit q ptes nūq sunt. nō g p
dici q materia sit locus.

Amplius quō ferrēt

Hic ponit qta rō et stat in hoc si matia et for
ma sunt loc. g locus ē in loco qd est mōuem
ens. pbat qz omne qd trāsmutat fm locū in lo
co ē. qz i ill qdō est loc q mutat fm locū. s ma
teria et forma trāsmutat fm locū. qz qñ totum
mutat etiā ptes eius mutant. et p pñs sunt i lo
co. et si sunt locus g locus est in loco.

Amplius cum ex aere

Hic ponit qta rō et stat in h si locus est for
ma. g corrupto vno corrūpitur alter. s hoc ē fal
sum. qz forma qñqz corrūpit. et loc nō corrūpit.
qz aliqua res pē manē in suo loco et corrūpit. et
aliqua pē mutat suū locū et non corrūpit qd ea
men fieri nō posset si locus esset forma.

Post hec at accipien

Postq aresto. disputauit an locus ē pñter acce
dit ad dēminādū veritatē. et pmo pñterit qd
pñterit g pmo qñ mōis dī aliqd eē i loco et h
facit vt agnoscat ille modus quo aliqd ē in loco.
qz ille modus pē optime agnosca p dñam ab alijs
mōis cēndi m. scdo qz ex istis mōis mouet vñū

dubū s; an aliqd posset eē i seipso. Est g pñm
modus cēndi in q aliqd ē in alio sicut ps in toto
vt digitus in manu r man in brachio r brachū
in homie. Scdo modus ē sicut totū ē in pñb
intelligib q mō dom ē in pietibus tecto et sūda
mēto. Terti modus ē sicut spēs ē in genē vt hō i
niali. Quartus ē sicut genē i spē vel etiā ptes dis
finitie spē sunt in spē et sic animal et rōnale sē
in hoie. Quintus ē sicut forma ē in matia sicut sicut
subalis sicut accñtalis. Sextus ē q effectus ē effi
cientis est in cā efficiente sicut id qd mouetur ē
in ipso mouente. Sep. im modus ē sicut aliqd est
in suo fine vt cor amātis vel appetit amantis
et icū esse in amato. Octauus modus est quo vasa
tū est in vase vel locatū in loco.

Queritur

Queritur Quis sit sufficientia istoz
mōz cēndi i. Dm q ista
quia ois modus essendi in vl sumit penes formā
et materia vel penes pñes et pñtum vl penes
cāz et cātū. si primū sic ē qñt modus fm quē forma
est in materia. si penes cōmens et pñtum hoc ē
duplex vel pñtum est sepatū et sic est octa^o modus
vel pñtum et hoc dupliciter vt est ibi pñtentia
realis. et sic sunt duo pñi mēdi vcl est pñtentia
eōms et sic sunt duo alij mōi. qz gen^o et spēs con
tinent se fm eōm vel sumit penes tām et cāsa
tum hoc est duplex. vel sumitur fm cām efficiētē
et sic est sextus modus. vel penes tām finalē et
sic est septim^o modus.

Queritur

Queritur Qualis sit ista diuisio
mōz cēndi in. Dm q
est diuisio analogica. et dī pñs eē in de octauo
mō quo aliqd est in alio sicut in loco. cuius eō ē
qz ad hoc q aliqd sit in alio pprie requirunt duo
Primū est qz cōtineat in eo et ppter hoc sex^o et
septim^o modi sunt imperfecti. qz effectus pprie nō
cōtinetur in sua causa. scdo requirunt q sit ab eo
distinctum qz idem non est pprie in seipso et ppe
hoc alij modi sunt impleti. quia non est distin
ctio siue i instantia illius qd pñet ab eo qd con
tinet. et quia iste pñtes expiatur in vltimo mō
ergo ille modus est perfectissimus. et vnde post
octauum pñtes modus est quo totum integra
le est in suis pñtes r ps in toto. Deinde quo ge
nus est in spē et spēs in genere. vnde sicut accñs
in subiecto. et dēcepse sicut effectus in cā efficien
te et vltimo sicut aliqd est in suo fine. quia isti
duo vltimi modi sunt virtuales et nō actuales
quia effectus ē efficiētis et finalis sunt solum

Int moue q ad aliud q hie sic alle
moue ad aliud qdus ip vt calefi
aliquid qd aliqd ē moue s qui hie
aliquid pte sup calefi nō ē moue
s moue moue ad aliud qd nō hie

in suis causis virtualiter et non actualiter.

Arguitur locus est in aliquo sicut forma in materia. Aliquod est in loco quod non modo et non octavo modo. Dominus quod locus fit ad duo pariter primo modo ad corpus locans. et sic est verum quod ad hoc paratur sicut forma ad materiam. quod corpus locus est subiectum superficies locantis que est locus. Alio modo paratur locus ad corpus locatum. et sic locatum in loco secundum octavum modum. Potest tamen dici quod si locus accipiat gratiam virtutis conservatiue. tunc etiam locus potest esse in locato sicut in subiecto. quia talis virtus conservatiua penetrat locatum conservando ipsum.

Arguitur videtur quod sint plures modi cendi in quod octavo paratur quod aliquid est in alio sicut in tempore etiam aliquid est in alio sicut in signo. et isti modi cendi in non ponuntur in textu. Dominus quod isti modi apprehenduntur sub alijs modis cum quo aliquid est in tempore reducitur ad octavum modum quo aliquid est in alio sicut in loco. et hoc id est quod sicut locus est mensura mobilis. ita tempus est mensura motus. et id octavo modo significat quod aliquid est in loco sicut in mensura extrinseca. et hoc est eodem modo etiam in ordine ad tempus. et rei loca te in ordine ad locum. Modus autem cendi in quod aliquid est in alio sicut in signo non est proprie loquendo modus cendi in. sed solus modus analogus. et proprie talem analogiam potest reduci ad quintum modum quo aliquid est in alio sicut accidens in subiecto quod accidens preter inherentiā est etiam signum subiecti.

Dubitabit autem ali

Hic aristoteles circa predicta movet unam dubitationem et est ista vox idem potest esse in seipso. Et movet hic ista dubitatio propter duo primo ut explicentur modi cendi in. Secundo ad intelligendum dictum anaxagore que dixit de infinito quod fulciet seipsum. et sic infinitum esset in seipso. Soluit quod aristoteles hanc questionem dicens quod aliquid esse in seipso potest intelligi dupliciter. Uno modo primo et per se. id est in toto et gratia sui. et sic est impossibile idem esse in seipso. Alio modo potest intelligi idem esse in seipso secundum accidens et secundum partem et sic idem potest esse in seipso. et hoc id est quod contingit quando quod aliquid totum habet duas partes quarum unaquodque recipit denominationem totum et tunc contingit hoc totum gratia unius partis esse in seipso gratia alterius partis sicut dicimus quod stascula vini est in stascula vini quod stascula vini significat stasculam et vinum et quod stascula vini est in stascula vini gratia unius quod potest dici ta

si modo idem esse in seipso.

Primum autem non.

Hic respondet aristoteles membra posita in solutione dubitationis predictae. et ostendit primo quod sit aliquid esse primo in seipso quod declarat per oppositum. ubi aliquid non recipit esse primo in alio. et sic quod album non est primo in corpore sed est primo in superficie. et scientia non est primo in homine sed est primo in anima ex quo sumitur quod esse primo in alio est secundum totum esse in eo. sic scientia non est primo in homine. quia scientia non est in toto homine sed in anima. Et quo ulterius manifestat quod non fit aliquid primo esse in seipso. et hoc probat inductione. et ratione. Inductiue sic per modos cendi in. quod neque totum est totum sui ipsius neque pars est pars sui ipsius neque aliquid est generis sui ipsius neque species sui ipsius. Ratione sic. Si aliquid est in seipso primo tunc idem contingit seipsum quod est impossibile. prima pars autem patet quod quicquid est in alio sicut in loco contingit ab eo. ergo si idem est in seipso sequitur quod idem contingit seipsum. Secunda pars autem probatur quod contingens locale circumscribit alterum. sed idem non potest circumscribere seipsum. ergo impossibile est idem esse in seipso. Item sequitur quod idem esset vas et vinum ex hoc cum aliquid est vas quod circumscribit vel contingit si ergo idem sit vinum et alterum. ergo idem erit vas et vasatum.

Acvero neque primo.

Hic probat aristoteles quod aliquid non potest esse in seipso primo per accidens. Circa quod sciendum est quod aliquid esse in seipso est primo sicut dictum est. aliquid esse in seipso secundum totum et aliquid esse in seipso per se est aliquid esse in seipso gratia sui. et non gratia alterius. Sed aliquid esse in seipso per accidens est aliquid esse in seipso gratia alterius. Probatur ergo aristoteles quod idem non potest esse in seipso primo per accidens. id est secundum se totum et gratia alterius sicut si dicerem quod stascula vini accipiendo secundum se tota esset in seipsa gratia vasis sic quod stascula vini esset in vase. quod tunc oportet habere vas esse in stascula vini simul cum vino et stascula. Probatur ergo aristoteles hoc esse impossibile. quia esset manifestata penetratio dimensionum. quia maius non potest esse in minori absque penetracione dimensionum. sed vas in quo est stascula vini cum vino est maius stascula. ergo non potest esse vas in stascula vini per accidens.

Quod autem zeno oppo.

114^a 2 opposibilis in for f lora no 2 opposibilis in forato qd long no 2 nu^o et for 2 opposibilis in nu^o qd long no 2 for et for qm mag

Quartus.

Hic ex modis eendi in soluit conem zeronis p^r us positam que fuit q^o si locus est tuc locus erit in loco. Soluit aristot. q^o no oportet dicere si locus est q^o fit in alio sicut in loco sed locus est in alio sicut accns in subiecto quia locus est accns corpis locantis quia superficies et ideo est in corpore locante sicut in subiecto. Ex qbus oibus edcludit p^r q^o locus est sicut vas zimens et q^o nihil zinet seipsum totum. Ex quo etiam elicitur q^o materia et forma no sunt locus cum no eoti neant extrinsece.

Queritur Vtū idem possit ee in seipso. Arguit q^o sic. Quia hoc quod no est in alio est in seipso sed substātia no est alio ergo est in seipso. Ddm q^o aliquid ee in seipso potest duple intelligi. Uno mo negatiue q^o no est in alio et sic substātia d^r esse in se ipsa q^o no est i alio. Alio mo intelligitur aliqd esse in seipso affirmatiue et tuc accipitur esse in fm octauū modū et sic itez aliquid esse in seipso potest duplici intelligi. Uno mo pmo et fm totum et sic no p^r aliquid esse in seipso q^o nec pmo p se nec pmo p accns. Alio mo aliqd intelligitur esse in seipso no pmo sed fm ptem. et sic aliquid potest dici esse in seipso q^o si aliqua res habeat duas ptes quartū vnaqueq^z h^z denominatōnem totius tuc idem potest dici esse in seipso p^r illas duas ptes q^z vñ sit zines et alia z^rta sic q^o cōtenta sit in continente sicut dicimus q^o Rascula vni est in Rascula vni quia vnum est in Rascula.

Arguitur Totum et ptes sunt idem sed ptes sunt in toto ergo idem p^r esse in seipso. Ddm q^o in oibus modis eendi in oportet ziderare vnitatē et diuersitatē et eo mo quo aliqua sunt eadem sic no sunt in seiuicē si eo mo quo aliqua habet distinctōm p^rte dici esse in seiuicem exēpli grā gen^o et sp^z sunt eadem fm ee et id v^r sic genus no est i sp^z si genus est sp^z. Sed q^o distinguitur fm edem ideo dicitur q^o genus est i sp^z bus et sic etiaz dicitur totum ee in suis p^rtibus et etōza in q^rtū sc^r ptes h^zte aliquā distinctōez z^rta totum et sic infra etiam dicit de celo q^o est i suis p^rtibus lo caliter et analogice.

Quid autē forte sit.

Postq^o aristot. posuit modos eendi in ex quibus cognoscitur quō aliquid est in alio hic z^rntē in

tendit determinare de loco ad ditatū et circa h^z duo facit pmo p^remittit aliqua q^o valent ad cognoscendum locū sedo inuestigat p^riculas diffinitōnis. Quo ad p^rimum tria facit p^rimo p^remittit quatuor suppositōes sedo dicit qualis habeat esse diffinitō loci et tertio p^remittit quatuor p^rambula. Quo ad suppositōes est p^rima ista q^o locus zinet locatū sic en^o q^o non est ps locatū qd dicitur ad excludendū formā que zinet materiam et ē ps rei. Secda suppositō est q^o locus qui p^rime zinet est locus p^rimo ille ē equalis locato no maior vel minor. Tercia suppositō est q^o locus no deficiat vnicūq^z locato i oportet omne locatū esse i aliquo loco. Quarta suppositō q^o in omni loco inueniuntur aliq^z ex d^rnis positionum sc^r ante retro sursum deorsum dextrū et sinistrum Et si hoc extendat ad corpus celeste tuc intelligitur q^o corp^o celeste ē in loco fm ptes quia etiā habet d^rnas positionū si totū celū no h^z d^rnas positionum q^o ibi nec est sursum nec deorsum. ut patet primo celi.

Arguitur Locis h^z in se duas dimē siones et locatū h^z tres dimē siones ergo non est equalitas inter locatū et locū et p^ris scda suppositō no bñ ponit. Dicendū q^o duplex ē equalitas qdam est equalitas p^rfecta que attendit fm oēs dimē siones et sic locus no est equalis locato. Alia est equalitas q^o sumē respū aliquaz dimē sionū et no oim^z sic dicim^z q^o iohānes et petrus q^o h^zte vna longitudo vniē sunt equalis et sic locus est equalis locato fm vltimā sup^rficiē q^o vltima sup^rficies corpis locantis est equalis rei locato.

Oportet autē temp.

Hic aristot. oñt quales ziditōnes debet h^zte diffinitio dāda de loco et d^r q^o debet h^zte quatuor ziditōnes. Prima est q^o p^r ipsam oñdatur qd est loc^o quia diffinitō est omnino indicēs qd est esse rei. Secda ziditō est vt soluantur quocūq^z obiecta sunt vel opposita circa locum quia veritatis inuentio est dubitata z^r solutio. Tercia ē vt p^r ea manifestent p^rietates q^o sunt in loco. Ex qua ziditōne siue p^rietate sumē q^o mediū demōstratōnis potissime ē diffinitō subiecti q^o dicit h^z ar^o st^o q^o diffinitō loci q^o est subiectū i ordine ad suas p^rietates debet manifestare quāz tales p^rietates insunt subiecto et demōstrant passionē loci de loco. Quarta ziditō ē q^o p^r ea manifestet

114^a 2 opposibilis in for f lora no 2 opposibilis in forato qd long no 2 nu^o et for 2 opposibilis in nu^o qd long no 2 for et for qm mag

114^a 2 opposibilis in for f lora no 2 opposibilis in forato qd long no 2 nu^o et for 2 opposibilis in nu^o qd long no 2 for et for qm mag

ea p qua aliq sic disco daret circa locū Et tali
dissimōne dissimetur unūquodq; pulcherrime ut
dicit aristoteli. obseruatis illis quatuor conditōm
bus.

Primū quidē igitur.

Hic pnter aristoteli. pcedit quatuor pambula q
cum primū est q nō fuiset questum de loco nisi
fuisset et esset aliq; mot' fm locū. Ex quo sumi
tur q motus localis ducit in pntionem loci. et
ppter hoc aliq opinant q celū maxime ē in loco
qz celū maxime mouet. qd tū nō est verū. quia h'
maxime mouet fm locū qd mutat locū fm pter
et fm totū. sic at nō est de celo qz celū mutat sos
lū locū fm ptes. r id addit aristoteli. q aliq; ē mo
tus fm locū p se sicut ē loci mutatio. Alius est
motus fm locū ex pnti sicut ē augmentatio et di
minutio. qz augmentatō p se terminat ad pntita
tē. r q illa pntitas accipit maiorem locū sic mo
tus fm augmentatōem ē motus fm locū ex pnti
quia gratia pntitatis que ē in illo quod augmē
tatur.

Est autem quod mo

Hic ponit scdm pambulū et ē q aliq; mouetur
fm locū p se et in actu sicut corpus qd p se habet
esse in loco et aliq; mouet fm locum p actūs. et
hoc sic ptingit duplex. Quia aliq; mouet p actūs
qd tū natū est p se moueri sicut ptes i regles ut
manus pedes. qz tales ptes separte a toto mouē
tur p se. quedam at mouent p actūs et non sunt
nata moueri p se. sicut sunt actūs que mouentur
grā subiecti. et tū nō sunt nata moueri p se. Ex
isto pambulo elicit q eo mō aliq; est i loco quo
mō nō est moueri fm locū.

Quoniam autem di

Hic ponit tertiu pambulū et est q duplex est lo
cus. scilicet et ppius. Cōis sicut aliquis dicit ē in
celo aut i aere. Et ppter r aliq; dicit ē illoco qz ē i
supficie aeris ptime pntente ipm que supficie
est ppius locus. r ex isto pambulo scimus q lo
cus ē pima extremitas corporis locatūs. qz alias
locus nō esset equalis locato.

Cum quidem igitur.

Hic ponit quartum pambulum r est qz pntēs
nō est diuisum a pnto sed pntiu ei tū pntēs

nō est in pntente sicut locatū in loco s; potius
est pntē in toto. sed qz pntēs est diuisum a pnto
to. sic pntem est in pntēte sicut locatū in loco
Et istud pambulū pbat duab' rōmbus. quarū.
Prima est quia locatū nō mouet fil cū loco s; qz
aliquis est pntem alteri tunc mouetur simul
cum eo. ergo tunc nō est in eo sicut locatum i lo
co. sicut manus mouetur simul cum homine. r id
manus nō est in hōmine sicut locatum in loco s;
sicut pars in toto. scilicet a rōe est quia sunt aliq;
modi essendi in quo pars est in toto et locatum
in loco quia locatum in loco est sicut vinū est in
uase sed esse in uase est esse in cōmēte separte
to. ergo locatum est in loco sicut aliquos diuisus
qd sicut pbandum.

Itam igitur manifest.

Postq aristoteli. posuit aliqua pambula ad dis
simōnem hic cōsequenter inuestigat dissimō
nem loci et circa hoc tria facit. primo ponit dis
simōnem cum probatōm. secundo mouet questio
nem. tertio ponit proprietates loci. Quo ad pnti
mū primo inuestigat dissimōnem loci quo ad ge
nus secundo quo ad differentiam. quo ad gen'
inquit per viam diuisionis. et hoc sic quia loc'
fm genus vel est materia vel forma vel spaci
um dimensionatum vel extremitas corporis cō
tinētis. Sed nō potest dici q sit materia vel for
ma vel spaciū dimensionatum ergo est exte
mitas corporis cōmētis. Maior patet ex suffi
cienti diuisione quia omnes qui opmati sunt cie
ca locum ponebant locum esse unum ex hīs. ma
iorem probat ulterius in textu.

Horum at q tria nō

Hic primo excludit q locus nō ē forma et circa
hoc primo dicit quali tē videbatur antiquis q
locus esset forma ad quod probandum antiquas
tali utebantur ratione. Quia scilicet locus est
terminus et etiam forma est terminus ergo lo
cus est forma. Qz autem locus non fit forma sic
probat aristotiles quia forma est terminus illis
us cuius est forma sicut forma hominis est ter
minus illius cuius est locus quia locus est loca
ti locus sed locus est terminus locantis.

Sed ex eo q̄ mutat̄.

Hic dicit q̄ locus nō est spaciū dimensionatū et primo dicit qualē videbatur hoc antiquis et dicit q̄ id quia de natura loci est q̄ materia ut vult q̄ quis recipiat diuersa locata sic etiam iste dimensiones spaciū manent eadē mutatis diuersis corporibus receptis in tali spacio. Exempla gratia Antiqui dicebant locum esse spaciū quod continetur inter latera vasis quod recipit in se diuersa locata sed manifestum est q̄ illa distantia quam deus recipit in se vinū quāquā aqua quādoque aerē

Hoc autem non est.

Hic probat duabus rationibus q̄ locus nō est huiusmodi spaciū dimensionatū. Et stat prima ratio in hoc quia si aliquod spaciū prout inter corpora esset locus tūc infinita loca essent simul. probatur quia cuiuslibet parti corporis correspondet locus. cum locus penetrat qualiter partem receptam in spacio tali. cum ergo corpus receptum in tali spacio habet infinitas partes ergo illis partibus continent infinita loca et cum partes sint simul in toto sequeretur q̄ infinita loca essent simul.

Simul aut erit et lo.

Hic ponit secunda ratio et est ista. Si locus esset spaciū dimensionatum prout inter corpus locatum et locans tūc locus esset mobilis cum loco sed hoc est impossibile ergo locus nō potest esse spaciū dimensionatum. maior patet quia transmutato corpore simul transmutatur distantia que est inter partes corporis cum ergo ista distantia est locus sic locus transmutaretur cum locato.

Et materia aut videt̄.

Hic aristoteles ostendit q̄ materia nō est locus. et primo dicit qualē videbatur alijs q̄ materia sit locus. et vult q̄ ideo quia sicut in vna materia succedūt sibi diuersae forme ita in vno loco succedūt sibi diuersa locata. et ex duobus probat istud primo quia prout diuersis modis loquendi designando materiam et locum quia designando successione localem dicimus q̄ vbi est aqua ibi prius fuit aer. sed ad designandum successione formatum in materia dicim⁹ q̄ id quod fuit prius aqua iam ē aer. Secundo quia materia non ē diuisa a re cuius est materia nec etiam continet illud cui⁹ est materia sed locus est diuisus a locato et cō-

tinet locatum. ergo locus nō est materia.

Siquitur nihil horū.

Hiccludit quartū mēbrū prius diuisione. scilicet q̄ locus ē termin⁹ corporis termin⁹. et sequit hoc mēbrū ex predictis q̄ locū a diuisione deinde dicit aristoteles quid ē locatū. et vult q̄ locatū est quod aptū natū est moueri secundum loci mutationem.

Videtur autem magis.

Assignato genere ipsius loci videtur q̄ locus ē termin⁹ corpus continentis huiusmodi prout dicitur in dicitur et vult q̄ dicitur loci est q̄ locus ē immobilis hoc aristoteles primo probat ex falsa opinione antiquorum. Secundo probat id ex opinione propria quo ad primum vult q̄ antiqui dicebant spaciū dimensionatū eadē prout inter corpora ē locū. q̄ est immobile ergo sequitur q̄ immobilitas est dicitur vel eadē loci.

Est autem sicut vas.

Hic aristoteles ponit suā propria opinionē et vult q̄ nō est sic intelligenda immobilitas loci quasi loci sit aliqd prout inter corpora locata sicut dicebant antiqui. si est intelligendū q̄ locus est sicut quod dicitur vas quod est iuxta corpora locata est tamen ista dicitur in vas et locū. q̄ vas est locus transmutabilis q̄ transmutat cum vasato. sed loci est si vas immobile. q̄ si nō mouet cum corpore locato sicut vas cum vasato. Ex quo satis patet q̄ aristoteles in textu intendit q̄ locus sic ē immobilis q̄ nō mouetur cum locato quous aliunde moueat. Et istius est q̄ sicut in primo sambulo dicitur est quicquid mouet secundum locum hoc ē in loco. quoniam ergo locus accipit moueri secundum locū tūc amplius nō est loci sed est in loco. exempli gratia. Vas nō potest dici locus vni. quia vas mouet sicut cum vino et id vas ē etiā in loco et nō ē locus. si ille aer q̄ ē circa vas ē locus. Unde dicitur patet q̄ si aliqd ligaret aerē circa vas cum pelle tūc talis aer nō ē locus vasis. si aer q̄ circumdat pellē. q̄ ille aer nō habet eadē loca sed locum q̄ moueretur cum locato.

Quare terminus cō.

Hic concludit ex predictis diffinitionem loci. et vult q̄ locus ē termin⁹ corporis termin⁹ immobilis prout et intellectus diffinitiois ē talis loci ē termin⁹. id est superficies corporis termin⁹. id est superficies prout. id est immobile q̄ si nō mouet cum locato. Et q̄ dicitur q̄ primum in dicta diffinitione est aduertitū et dicitur. sicut cum

*1° loco dicitur a loco et loco am^o et loco
partes et huiusmodi et alii magis locat et nō
locat et huiusmodi locat magis locat et nō
est q̄ si nō mouet cum locato et huiusmodi
mouet cum locato et huiusmodi et a loco et
et omni parte et huiusmodi et huiusmodi*

que sunt in aere no sunt in aliquo subiecto.

Arquitur. Extrinsicum et intrinsicum no pnt esse vnus sps sed locus est extrinsecus et superficies intrinseca ergo no pnt ee in eode. Ddm q extrinsecu et intrinsecu pnt capi dupl. Vno mo fm pparonem ad idem et sic e ver q no sunt eiusde sps sicut eudibile et visibile no sunt eiusde sps respectu hois qz visibile est intrinsecu hois et eudibile e ei extrinsecum. Alio mo intrinsecu et extrinsecu pparur ad diuersa et sic no o; q distinguantur hie qz qd est vni intrinsecu pt alteri esse extrinsecu sicut logitur o vln e intrinseca ligno et est extrinseca pa no est en eadem longitudo numero etnali. Hi militer ddm e de loco et superficie qz vna qz eas numero est superficies et locus p pparonem en ad diuersa qz dicitur superficies mptu; copatur ad corpus locans et de loco mptu; pparur ad corpus locatum. Et p hoc pt pbari esse impossibile locu et superficiem distinguere si capiat locus fm veritatem et pprie et h sic quecuqz sit vnus numeri etnalis non pnt distinguere specifi ee ab vnioe si est vna qzitas numero etnali q e superficies et locus q no pnt specificie distinguere. Neqz valz qd alij dicit q distinguuntur in ratione mensure qz eo mensure addit solli supra formas et latorem ronis que no pt dici spes fuerit et tamen aliqui q dicebant q locus et superficies distinguuntur p se lopta et no sps physica qd impriment dicitur qz spes est natura rei et eo ois spes e physica et nulla lopta dicerent q melius q distingaerent lopta i fm rationem et hoc e ver sed non valet qd dicit q distinguantur sps lopta hnt dnm se superficies et locus sicut superius et inferius que distinguuntur lopta i fm rationem. Est en omis locus superficies sed no ois superficies est locus. solum superficies continens sic ergo superficies q sola est coepta no est locus.

Arquitur. Deus est in loco et etiam no hnt corpus et inens ergo locus no est superficies corporis et inens. Ddm q dupl aliquid dicitur ee in loco qdum nre sufficit. Vno mo ar describitur qz circumscribitur loco et qd sic e in loco h corpus et inens ipsum et de tali loco dicit q est superficies corporis continens. Alio mo aliqd est in loco repletive vel diffinitive et quod sic est in loco no habet corpus extra ipsum continens ipsum sicut ratio huius distinctionis est quia aliquid e

in loco fm actus sed est duplex contactus. Vno est contactus qritarij et corporalis et sic corporalia sunt i loco quia circumscribitur loco. Alio mo aliquid est in loco fm actum virtualem et sic spalia sunt in loco ille autem contactus virtualis potest esse duplex sicut habet dupliciter fieri. Vno modo fit ad omnem locu et ille actus virtualis conuenit soli deo qui sua virtute conuenit in fluendo in omnem locum. Alio mo fit ille actus virtualis solum ad vnu determinatu locum et sic contactus virtualis conuenit substantie spiali create cuius ratio est quia talis substantia est finis virtutis sicut finis essentie et ideo non potest contactu virtutis repleat omnem locum et sic dicitur aliqd esse diffinitive i terminatiue in loco quia determinat se ad locum p pparonem extrinsecam sive practica et ideo p oparionem pure speculatiuam no dicitur pprie esse in loco et ergo angelus dicitur esse in illo loco vbi opatur p oparionem extrinsecam et no in alio loco. Hoc autem de deo dici no potest quia si hic opetur nihilominus etiam opatur in alio loco.

Arquitur. Locus est physice considerandus ergo locus est mobilis. Consequencia tenet quia physice tractat de ente mobili vt de subiecto et ergo omnia que in scia physica considerantur debent habere ordinem ad subiectum sc; ad ens mobile. Et ddm q no oportet q omnia in scia physice tractata habeant ordinem ad subiectum sic q de eis pducitur in rto. sed sufficit q subiectum de aliquibus verificetur i obliquo quous ergo locus no est ens mobile sufficit en q fit passio entis mobilis et fit in obliquo pducatur ens mobile de loco. Etiam potest dici scdo q locus e mobilis quia mouetur cu locante per accidens quous sit immobilis sic q no mouetur cum locato sicut circa textu dictu est.

Arquitur. Locus est mobilis ergo male ponitur illa ptecula in diffinitione loci sc immobilis. Antecedens probatur quia locus est superficies corporis locantis sed talis corpus mouetur ergo etiam superficies q est locus mouetur. Ddm q locus est sic immobilis qz no mouetur cu locato sicut dictum e. Vel pt dici q in loco sunt tria consideranda sc; materiale loci qd est superficies corporis continens et sic locus est mobilis cu corpe locante sicut pbatur argumtu. Aliud qd consideratur in loco est formale quod e duplex sc; formale mathematicu et est distantia

Handwritten marginal notes in the right margin, including phrases like "fuit hoc dicitur" and "ad locu".

aliquis locati a polis mundi. et ita locus est omni-
nino immobilis. quia talis distantia variari non
potest. et iterum variato loco variatur talis di-
stantia. quia variato loco aliquis fit. propter quod ubi
remota: polis mundi. et hoc formale est de predictis
tamento: rationis. tunc considerat in loco forma-
le physicum quod est virtus conservativa de se de-
se qualitate: veritate a primo locute et talis
virtus in fluxu: magis sicut analogia nature
ex eo accipitur qualiter ea que conservantur in
vno loco conservantur in alio loco quia non est ea-
dem virtus conservativa in singulis locis. primo i-
n oppositis locis est opposita virtus conservativa si-
cut patet de loco graui et leui et istud forma-
le est immobile sicut sunt in q̄rum se in eodem
loco semper succedit similis virtus variata tamen
sicut numeru. et hoc ex parte subiecti motu et si az
re in quo est virtus conservativa mouetur etiam
virtus sicut numeru. sed in alio aere succedit in
autem locum est eadem virtus sicut sunt in eodem
patet quod quandoque continetur motum est in eodem
loco sicut formale physicum sicut patet de fluuiis q̄
quis continue moueatur virtus tamen conserva-
tiua in aere circa fluuium est vniuersa nature. primo
etiam vniuersa numeri si aer non moueatur circa
aquam. vnde dicitur quod aliquis stans immobili-
ter mutat locum sicut formale physicum ad mi-
nus numero sicut patet de turri circa quam aere
continue mouetur quia virtus variatur continue ad
variationem subiecti.

Arguitur Locus excedit locum et
go non est equalitas inter
locum et locatum et per consequens male addi-
tur illa particula primum in diffinitione loci que no-
tat equalitatem. Antecedens probatur quia in se
dicitur quod aer est locus terre et aque sed aere
multum excedit terram et aquam. Dicendum
quod corpus continentis potest capi dupliciter. vno
modo sicut omnem dimensionem et sic manifestum
est quod locatum excedit locum sicut aer est multo
maior quam homo continentis sub aere. Alio modo acci-
pitur corpus continentis sicut ultimam superficiem
cius. et sic corpus continentis est equalis locato. Exem-
pli gratia superficies aeris immediate tangens corpus
solutur argumentum quando sic arguitur. vnu
elementum est locus alterius et tamen non est
equalis alteri dicendum quod primo vniuersum
est equalis alteri sicut ultimam superficiem quous

147. loci positus supra 2. loci in 4o sicut enim in 2. elem. q.

non sunt totum. exempli gratia superficies esse: aia ig-
nis et superficies terra: aeris sunt esse.

Arguitur Item non est equalitas toti
servatiuius totius et partis ergo non est equalitas
locato. Dicendum quod aliud est dicere quod idem
est locus totius et partis. et aliud est dicere quod
locus est equalis locato. quia locus capitur dupli-
citer. vno modo materialiter sicut ultimam su-
perficiem corporis locantis. et sic non est idem locus
totius et partis. quia alia superficies conti-
nens correspondet toti et alia parti. Alio modo
accipitur locus sicut virtutem conservatiuam. et sic
idem locus est totius et partis. Et ratio est. quia
eadem est natura totius et partis. sed illa que
sunt eiusdem nature conservantur in vno loco. si-
cut patet de grauius omnis enim partes terre con-
servantur deorsum et omnes partes leuius aser-
uantur sursum.

Cui quidem igitur cor

Postquam aristoteles posuit diffinitionem loci cum ei
declaracione. Et sequenter ostendit quomodo sunt
aliqua in loco ut ex hoc elicit illam questionem
vtrum ultima spera sit in loco et vult quod hoc pro-
prie est in loco quod habet aliquod corpus conti-
nens ipsum exterius. et hoc patet ex diffinitione
loci prius data quia locus est superficies cor-
poris continentis sed corpus continens est ex-
tra continentem et ex illo videtur quod ultima spera
non sit in loco quia non habet corpus extra se
continens ipsam. Intendit ergo aristoteles quod necesse est
ultimam speram esse in loco. et hoc sic ostenditur
quia illo modo aliquid est in loco quomodo moue-
tur sicut locum quia non queritur locus nisi a parte mo-
tum localem sicut dictum est. sed celum videtur esse
sicut locum ergo est in loco. Et quo videretur ostende-
dit quomodo celum est in loco et vult quod est in loco
sicut partes sicut potentiam et per accidens. Quo ad
primum patet et quo enim celum mouetur sicut locum
sicut partes sic est in loco sicut partes et quia par-
tes non sunt actu separate a toto sed solum sicut
potentiam ergo ille modus existendi in loco est
sicut potentiam. Aliquid enim est proprie in loco sicut
in continente separato ut prius dictum est. et hoc sequitur quod
celum est in loco per accidens quia quod quod venit alicui sicut
conuenit sibi per accidens quia conuenit sibi per aliud
Et quibus concludit aristoteles quod celum circulariter
mouetur et ergo sicut totum non est alicubi id est

148. loci positus supra 2. loci in 4o sicut enim in 2. elem. q.

148. loci positus supra 2. loci in 4o sicut enim in 2. elem. q.
149. loci positus supra 2. loci in 4o sicut enim in 2. elem. q.
150. loci positus supra 2. loci in 4o sicut enim in 2. elem. q.

148. loci positus supra 2. loci in 4o sicut enim in 2. elem. q.
149. loci positus supra 2. loci in 4o sicut enim in 2. elem. q.
150. loci positus supra 2. loci in 4o sicut enim in 2. elem. q.

in loco potest tamen fm partes dici esse in loco quia sic mouetur fm locum.

Queritur ^{co} Dicendū q̄ circa hāc questionem fuerūt diuerse opinionēs quia aliqui ponentes dimensiones sep̄atas esse locum ponebant celum p̄ se et pp̄ie esse in loco q̄ distantia p̄tū celi it̄a celum est locus celi sicut distantia polorum fm longitudinem distantia orarū ab oriente fm latitudinem distantia meridiū a septentrione fm pfunditatem. Sed quia p̄batum est q̄ locus nō significat tres dimensiones sed significat superficiem corpis cōtinentis. ideo nō potest dici q̄ celum sit in loco fm istum modum. Dicit ergo aliter alexāḡ q̄ celum nō est aliquo mō in loco nec simpliciter nec fm partes et maxime p̄mū celum de quo hic loq̄mur quia locus nō est de diffinitione corpis. et ideo potest recipi aliquod corpus sc̄ p̄mū celum absq̄ loco. **Act** etiam dicit celum moueri p̄pter diuersitatem puenientem ex diuerso ortu astrorum sicut nobis app̄et si dicit ipsam diuersitatem puenire ex motu terre circulari. et ista opinio reprobatur in sc̄o celi. Est autem ista positio impossibilis quia p̄nis motus diurnus ortus et occasus solis possit nobis apparere ex motu terre tamē motus planetarum in zodjaco nō potest salua ei ex motu terre quia aliqui planete citius p̄tā seūt zodjaci sicut luna que p̄transit zodjacum in vno mense. alij autē in vno anno sicut sol et sic d̄ alijs. Et pp̄ h̄ alij dicit ut auicēna q̄ motus celi sit fm situm et nō fm locum. sed h̄ iterum est impossibile quia ad sitū p̄ se nō est motus sed ad locum. Cuius rō est. quia motus situs est quedam forma que cōsistit in indiuisibili ergo nō potest esse motus ad situm. Et ideo alij ponentes motum in celo dixerūt locum celi esse terram quia circa ipsam mouetur. sed h̄ est cōtra modum loquēdi arist. q̄ dicit aliquid ē in loco quia cōtinetur a loco. sed manifestum est q̄ centrū nō cōtinet sed cōtinetur a celo. ergo terra vel centrū nō est locus celi. et ad istam opinionem videtur declinat dñs albertus qui dicit celum esse in loco eōe ceteri que positio p̄t intelligi quo ad nos quia nos accipim⁹ diuersas p̄tes celi fm cōp̄ationem ad diuersas plagas terre. sed impossibile est locum sic assignari fm naturam rei. Et iō fm veritatem dicendū est omnib⁹ istis

temoris q̄ celum est in loco analogice quia fm partes est em̄ de natura analogatorū q̄ vltima analogata p̄cipiant rōnem analogi imperfecte sicut accūs dicitur ens analogice q̄ imperfecte rōnem entis habet q̄ suba. sic etiā d̄ celum esse in loco analogice q̄ p̄mū celū h̄ imperfecte eōdem cōtendi in loco. q̄ p̄bat q̄ eo mō aliq̄ ē in loco quo mō mouet fm locū. sed celum mouetur localiter fm p̄tes. ergo fm p̄tes ē in loco et ideo p̄nis locus nō sit de ratione corpis ut p̄t dicitur em̄ ē tñ de rōne corpis moti fm locū cū ergo celū moueat fm locū fm p̄tes etiam est in loco fm p̄tes. Et iō que fm totū mouent fm locum illa fm totū et p̄fecte sunt in loco. Est tñ hic cōtendū q̄ fm veritate quā tradūt theologi ista q̄stio nullā h̄ difficultate q̄ ipsi ponūt p̄mū celū mobile de q̄ arist. loq̄tur ēē p̄ se in loco. et dicit p̄mū celū simple esse in loco. et hoc iō quia p̄mū celū mobile p̄tinet ab aliq̄ celo immobili sc̄ a celo empirico. et iō tale celū p̄mū mobile ē p̄ se in loco q̄ p̄tinet ab alio corpe extra se. sed p̄mū celū simple sc̄ empiricū nullo mō ē in loco sed qui est. q̄ ordinat ad q̄tē brōj et iō p̄hi naturales nō cognoscētes illā beatitudinē ponebāt oē celū esse mobile. Et sic arist. dicebat p̄mā sperā celestē etiā esse mobile. et p̄ hoc dicebat ista q̄stio.

Arguitur ^{co} hoc corp⁹ ē in loco q̄ h̄ corp⁹ extra p̄tinet ipm̄ sed p̄mū celū etiā motū nō h̄ corp⁹ extra se q̄ nō ē in loco. Dñm q̄ dupl̄ aliq̄ ē in loco. vno mō p̄ se et pp̄ie et q̄ sic ē in loco h̄ corpus extra se et sic p̄mū celū etiā motū supposito q̄ sit p̄mū simple nō habet corpus extra se p̄tinet q̄ nō est in loco. Alio mō aliq̄ ē in loco analogice fm p̄tes et fm p̄tiam. et sic celū ē in loco supposita opinione aristotelis.

Arguitur ^{co} Celū p̄ se mouet in loco. q̄ p̄ se mouet p̄ se in loco q̄ moueri p̄ se est moueri fm totum sed q̄ mouet circularit̄ nō mouet fm totū sed fm partes. et ideo fm partes etiā est in loco et nō fm totum. q̄ em̄ p̄ se id est fm totum mouetur in loco hoc etiam p̄ se est in loco.

Arguitur ^{co} Omne p̄ se est prius illi lo quod est p̄ accidens. h̄ celum est p̄mū mobile. ergo erit p̄ se in loco et nō p̄ accidens. Dicendū q̄ p̄ accidens et p̄ se p̄t dupl̄ apparē vno in eodē genē et sic p̄ p̄ se ē p̄us eo q̄ ē p̄ accidens. Alio in diuisib⁹ generib⁹

Quartus

ad potentiam et inferius ad superius sicut potentia ad actum. Minor patet quia unusquisque qui est in illo in quo conservatur sed pars conservatur in toto ergo.

Arguitur Superius elementum non est plus in actu quam inferius. nec inferius est plus in potentia quam superius. quia sunt equaliter ad invicem transmutabilia ut patet secundo de generatione. Dicendum quod elementa prout dupliciter capiuntur. Uno modo absolute ex parte materie et sic unum elementum est in potentia ad alterum et cetera. quia materia superioris elementi potest subiacere forme inferioris elementi. Alio modo capiuntur elementa quantum ad intentionem nature que generat unum ex alio et sic inferius elementum est in potentia ad superius. et non e contra. quia natura semper intendit quod melius est. sed melius est superius elementum generari ex inferiori quam e contra. Et hoc est quod dicit aristoteles in primo de generatione. quod tunc est generatio tristici sue forme quod quando generatur inferius elementum ex superiori. quia tunc imperfectum generatur ex perfecto. sed tunc est generatio dulcis et simpliciter. quoniam superius elementum generatur ex inferiori. quia tunc perfectum generatur ex imperfecto.

Queritur Utrum iste appetitus sit bene assignatus. Dicendum quod sic. et ratio est. quia unusquisque quod naturaliter appetit perfectum et ideo in omnibus rebus creatis est appetitus naturalis. quia ergo locatum accipit suam perfectionem et conservationem ex loco. ideo naturaliter tendit et movetur ad suum locum. Et quia eiusdem rationis est moveri ad terminum et quiescere in termino. ergo sicut aliquid naturaliter tendit in suum locum. ita naturaliter quiescit in eo. et quia natura non deficit in necessariis. ideo rebus indita est inclinatio naturalis ut moveantur ad suum locum. et quiescant in suo loco. Ex quo sequitur quod ex prima appetente sit inferius secunda. quia enim res naturaliter fertur ad sua loca. ideo quiescunt naturaliter in suis locis.

Arguitur Quod aliquid est in proprio loco per violentiam. ergo non est verum quod aliquid naturaliter est et conservatur in proprio loco. Ans. probatur de lapide sursum proiecto et ibi conservato ab actu. Dicitur quod dupliciter dicitur aliquis locus proprius. Uno modo capiendo locum materialiter scilicet ex parte superficies circumscripta. et sic potest aliquid esse in loco proprio per

violentiam. quia sit in illo loco precise circumscribi. et sic non est intelligenda prima appetentia. Alio modo dicitur aliquis locus proprius ex parte virtutis conservative. et sic semper aliquid quiescit in loco proprio naturali. et etiam movetur ad locum proprium natura licet sic cum actu non potest esse locus proprius ipsi lapidis sed terra.

Arguitur Locus proprius est conservari ipsi locato ergo non conservatur locatum. Ans. probatur. quia unum elementum locat alterum. et tamen elementa conservantur.

Dicendum quod elementa prima prout capiuntur dupliciter. Uno modo secundum contrarias qualitates. et sic alterat se mutuo et non locant se. sicut ignis conservatur aeri in siccitate. Alio modo accipiuntur elementa secundum quod habent ad invicem aliquam proportionem vel convenientiam. et sic locant se mutuo. Illa autem proportio accipitur ex quatuor. primo ex forme substantialibus elementorum. quia sicut res habent ordinem naturalem. ita forme substantiales rerum. cum ergo elementa habeant ordinem naturalem etiam forme substantiales habent ordinem naturalem. Secundum est sicut et naturalis ordo prout unumquodque. quia ex institutione autoris nature superiora semper conservant inferiora. Tertium est virtus influxiva a primo locato scilicet celo. quia virtus illa accepta in superiori elemento locat inferius elementum. Quartum est qualitas symbolica. quia quibus elementa alterant se secundum qualitates contrarias. non tamen secundum qualitatem symbolam. id est convenientem. Exempli gratia ignis et aer locant se. et convenienter ignis cum aere in una qualitate scilicet in caliditate et aer convenienter cum aqua in humiditate. et aqua locans terram convenienter secum in frigiditate.

Arguitur Nihil movetur quod est in proprio loco. sed multa entia naturalia sunt in proprio loco. ergo male dictum est in appetente quod unusquisque ens naturalis fertur naturaliter ad suum locum. minor patet de terra que est in loco proprio. Dicitur quod in appetente dicitur quod unusquisque ens naturalis fertur naturaliter in suum locum. ubi fertur dat significare aptitudinem. quia alias non esset appetentia. ex quo accipitur quod secundum aptitudinem ens naturalis fertur ad suum locum quibus ergo terra non fertur secundum actum ad locum tamen secundum naturalem aptitudinem.

Arguitur Dicitur quod etiam secundum naturalem aptitudinem terra non movetur ad locum. quia dicit aristoteles secundo celi quod

et per appetitum appetit bonum et malum et bonum

et elementa sunt
et virtus
et sicut
et virtus
et sicut
et virtus
et sicut

terra est immobilis et habet rationem centri et
go non mouet. Dicitur quod terra capitur dupliciter
Uno modo secundum presens et sic manifestum est quod terra
est mobilis primo sepe mouet. Alio modo accipitur ter-
ra secundum totum et tunc accipitur adhuc dupliciter. Uno modo
secundum se et absolute et sic utique terra est mobilis quia
dicitur aristoteli primo de celo quod si essent plures mundi
terra unius mundi moueretur ad terram alterius mun-
di. Alio modo accipitur terra in ratione centri quia est
centrum mundi et sic utique est immobilis. si enim mo-
ueretur non maneret centrum. quia de ratione centri
est quod equaliter distet ab omni parte circuli. si
ergo tota terra moueretur tunc plus accederet ad
unam partem circuli. quod ad aliam.

Arguitur Aqua quicquid ascendit extra
suum locum ut in generari
ore fontium malititudine montium. ergo videtur quod
non unumquodque naturaliter seratur ad suum locum.

Dicitur quod est duplex motus aque. aliquid est quod
conuenit sibi secundum naturam propriam. id est secundum propriam for-
mam substantialem. et sic aqua semper descendit et non
ascendit quia ex propria natura habet locum suum
iuxta terram qui est locus deorsum. Alius est mo-
tus aque qui conuenit sibi preter propriam naturam et
secundum naturam communem. et sic aqua quicquid ascendit sicut
aut patet in motu effluxus maris ille enim motus
aque conuenit ex hoc quod aqua obedit lune ad motum
eius. et sic in augmento lune effluit et in decre-
mento lune refluxit. Quicquid sit ille motus ad replen-
dum vacuum sicut fit in generatione fontium. quia quod
aqua continet fluat ad alium locum montis etiam
ascendendo ne in motu vacuum premitat.

Arguitur Celum est in proprio loco et
naturali. quod est contra scilicet proprietatem. Di-
citur quod duplex aliqd est in loco proprio. Uno modo
sic quia acquirit talem locum per motum. et sic quia
et leuia sunt in propriis locis et quod sic est in loco pro-
prio quiescit in loco. Alio modo aliqd est in loco pro-
prio que non acquirit per motum. et sic celum est in
proprio loco. et quod sic est in proprio loco non oportet
quiescat in eo. Ratio diuersitatis est. quod ubi quicquid
res acquirit per motum ibi quies est perfectio finalis
mobilis. Sed ubi quies non acquirit per motum ibi
quies non est perfectio mobilis sed ipse motus. Sic
autem est de celo quod per motum celi celum ordiatur
ad consuetudinem et ad generandum gradibus et corporalia.

Arguitur Ignis in sua sphaera mouet
circulartiter et tunc acquirit

locum per motum sursum. Dicitur quod est duplex
motus in aliquo corpore. aliquid est motus qui oritur
ex propria natura mobilis et talem motum non habet
corpus in proprio loco. si tale corpus acquirit locum
per motum sicut dictum est. alius est motus preter
naturam propriam qui tunc fit secundum naturam vlem et
sic ignis mouetur in proprio loco circulariter. quia il-
le motus conuenit sibi ex quo subditur influxui cor-
porum celestium.

Arguitur Terra quiescit super aquam
et tunc naturalis locus ter-
re est infra aquam. ergo non unumquodque quiescit
in suo loco naturali. Dicitur quod est duplex locus
ipsius terre. unus est qui conuenit sibi secundum naturam
suam propriam et tunc terra quiescit sub aquis sicut
patet argumentum. Alius est locus terre qui
debetur sibi ex proprietate nature vltis que natura
intendit bonum totius et moueri et omnium partium eius
et sic necesse est terram secundum aliquas partes eleua-
tam esse super aquas quia sunt aliqua animalia
in universo que non possunt vivere sub aquis. et propter
illa animalia necesse fuit aliquam partem terre esse
eleuatam supra aquas. sicut sunt animalia re-
spirantia que non possunt vivere in aquis.

Arguitur Si unumquodque est in proprio
loco tunc mixtum deberet esse
in quatuor locis. quia habet in se naturam qua-
tuor elementorum. Dicitur quod mixtum non mouetur
secundum quodlibet elementum. sed solum secundum elemen-
tum predominantem in mixto quod est terra. Con-
tra hoc arguitur in mixtione debet esse equalitas
elementorum ergo unumquodque elementum non predominat
alijs. Dicitur quod est duplex proportio. arismetria
ea que summe secundum eandem quantitate et sic non est pro-
portio elementorum in mixto. quia si eadem tamen de quanti-
tate igitur sicut tres tunc ignis statim conuenit cum aqua
et aerem. Alia est proportio geometrica que summe
secundum equalitatem virtutis. et sic est equalitas ele-
mentorum in mixto quia est tamen de igne in mixto quod
tum sufficit ad terram ex tamen in mixto. Sed con-
tra ergo non debet mixtum plus moueri deorsum quam
sursum quia elementa sunt equalis virtutis in
mixto. Dicitur quod motus localis non sequitur diuer-
tem elementorum sed quantitate et quia est plus de
quantitate terre in quolibet mixto saltem perfectio.
ergo omnia mixta perfecta mouentur deorsum.

Eodem autem modo.

Postquam aristoteli determinauit de loco. Consequen-

Handwritten marginal notes on the left side of the page.

Handwritten marginal notes on the right side of the page.

Si aliquis dicitur de spacio...

ter determinat de vacuo et ratio ordinis est quia locus habet se ad vacuum sicut habitus ad praesentem rationem quia spatium plenum corporis vocatur locus et spatium sine corpore vocatur vacuum. Dicit ergo aristoteles quod ad naturalem primum spectat determinatio de vacuo sicut de loco. secunda ratio quia locus et vacuum sunt idem secundum rationem quod spatium non habens in se corpus vocatur vacuum. sed spatium habens in se corpus dicitur locus. cum ergo sit idem spatium quod quandoque habet in se corpus et quod quandoque est sine corpore ergo sunt idem secundum rationem vel sive subiecto.

Incipere aut oportet.

Hic ostendit quo ordine determinandum est de vacuo et dicit quod oportet incipere ex rationibus eorum qui dicunt vacuum esse et etiam qui dicunt vacuum non esse. Et etiam oportet dicere quid secundum communiter opinantes ad rationem vacuum primeat. et hoc facit aristoteles in tertio articulo veritatem determinat. quia primo ponit rationes eorum qui ponunt vacuum non esse. Et secundo ponit rationes eorum qui dicunt vacuum esse. tertio ponit opinionem peritatis quod innaturaliter locuti sunt de vacuo.

Alii quidem igitur.

Hic ponit rationem eorum qui ponebant vacuum non esse et de numero eorum fuit anaxagoras. et arguebant sic aer aliquid est ergo vacuum non est quia tenet quia illa que dicuntur communiter vacua sunt plena aere. Antecedens probant dupliciter primo per vesicas inflatas aere quia vesice inflate aere sustinent magnam pondus in aqua quod non sustinerent nisi essent inflatae aere. sed quod sustinet pondus hoc est aliquid ergo aer aliquid est et per consequens vacuum non est. Secundo sic probant antecedens quia hoc est aliquid quod impedit introitum aque ad vas sed aer inclusus in alio quo vase impedit introitum aque nisi aer prius crearet sicut patet in clepsidris quibus non potest repleri aliquod vas nisi aer prius crearet.

Queritur.

Dicendum secundum aristotilem quod ista ratio non est sufficiens quia aliqui ponebant vacuum extra celum extra quod nullum est corpus. ad sufficientem ergo probandum quod vacuum non est oportet ostendere quod non sit aliquid spatium absque sensibili corpore et tunc esse sufficienter probatur quod vacuum non est.

Sed affirmantes esse.

Hic ponit aristoteles rationesponentium vacuum esse. Circa quod sciendum quod ponentes vacuum esse sunt diversificati. quia aliqui ponebant vacuum separatim a corpore sicut si diceremus aerem qui distat a corpore esse vacuum. Alii dicebant vacuum esse imbutum corpore sicut si diceretur quod corpora haberent intra se quasdam vacuitates sicut nunc spongia habet multa foramina que videtur esse vacua. Isti tamen in hoc conveniunt quod sunt naturaliter locuti quia precedebant ex rationibus naturalibus et naturalibus motibus corporum. Ponit ergo primo rationemponentium vacuum esse separatim a corpore. Et est ista si motus localis est vacuum et separatim a corpore si motus localis est vacuum est separatim a corpore quia tenet et maior probatur quia quod movetur localiter vel movetur ad spatium vacuum et sic habetur oppositum vel ad spatium plenum sed hoc est impossibile. quia sic duo corpora essent in uno loco quia corpus quod presuit et corpus quod advenit essent simul sed hoc est impossibile quia tunc parvisimus. i. minimus locus reciperet maximum locatum quia ex ratioe qua duo corpora essent in eodem loco possunt etiam esse tria corpora in eodem loco et centum et mille et sic locus non est equalis locato.

Mellissus quidem igitur.

Hic aristoteles subdit quomodo mellissus arguebat videtur predicta ratio et dicit quod mellissus concurrebat predictam conditionalem sed si motus localis est vacuum est sed arguebat ex opposito consequentis ad oppositum antecedentis sic scilicet si motus localis est vacuum est sed vacuum non est. ergo motus localis non est. et sic ipse posuit totum ens immobile.

Alio vero modo quia

Hic ponit rationes dicentium vacuum esse imbutum corpore et sunt tres rationes. prima est eadem ratio est ergo vacuum est imbutum corpore quia tenet quia in condensatione partes conveniunt et ununtur vel ergo in illo in quo conveniunt sunt partes vacuum et sic habetur oppositum vel sunt ibi plenum et sic duo corpora essent simul in eodem loco. quia ille partes advenientes essent simul cum corpore quod preexistebat. exemplum est in spongia quam

Ita modo dicitur de...

Queritur...

completi: tunc partes unius. ut ergo ille partes unius in vacuo et sic est vacui vel unius in pleno et tunc illud corpus est simul cum partibus ipsi...

Amplius autem et au.

Hic ponit scda rō que est augmentatio est ergo vacui est. 2da tenet qz in augmentatioe alimentū recipitur in altū. Vel ergo in illo loco ubi recipitur alimentū fuit prius vacuū et sic habetur ppositum vel fuit ibi plēnū et tūc duo corpa sēt in eodem loco qd est impossibile ergo vacuū est.

Et autem affirmat

Hic ponit opinionē phorum innaturali loquentium et dicitur innaturaliter locuti ppter duo pmo qz non pcedant ex naturalib' rōnib' sicut alij pñ ponētes vacuū. Secdo qz equoqz loquebatur de vacuo qz dicebat de distinctioe eorum esse vacuū. fuit ergo opinio istoz illa qz vacuū igne daretur ptes unuersi a quodaz infinito spiritus quem ponebant extra celū et illud vacuū sic igne dicitur unūsum distinguere res unuersi ab unūsum et sic distinctio eorum esse vacuū et qz distinctio primo inuenit in numeris ponebant vacuū primo esse in numeris distinguens unūsum ab unūsum. Et est cōsiderandū qz accid. postea de ista opinione nihil psequi eo qz omnino equoqz vbi sunt noie vacui et extra eōdem usum loquenti phorum.

Querit ut ista positio pythagore pos sit aliquo mō sustineri. Dicitur tendum qz pte sustineri fm similitudinē qz extra celū est infinitas spūs scz deus qui suo statu id ē sua opatiōe distinxit res ab unūsum vacuo id ē negatōe. que negatō dicitur vacuū qz non est ens reale et non est ens fm primas acceptiōnes entis. Et similis ista opinio pte intelligi fm vulgares. qz vulgares etiam distinzunt res ab unūsum per vacuū i. p accem mediū quē ipsi dicit vacuū.

Queritur utrum impossibile sit duo corpa esse in eodem loco. Dm qz dupliciter aliqd est impossibile. Uno

mō simpliciter quia scz p nullam potentiam fieri potest. et sic hoc dicitur impossibile qd implicat contradictionem. qz qd implicat contradictionem p nullam potentiam fieri potest etiam si sit divina. Cuius rō est. qz illud qd ē nihil nō potest cadere sub aliqua potentia cui obiectū potentie ē esse et per se aliqd. sed qd implicat contradictionem est nihil. ergo nō potest esse obiectū alicuius potentie. Alio mō aliqd ē impossibile fm qd quia si nō cadit sub potētia creature. et sic dicitur aucto. alibi qz impossibile est accis esse sine subiecto. et rō istius diuisionis est. qz deus habet eētiam infinitam et p hanc potentia infinitam. qz potētia et eētiam adiunctam se cōsequitur. et id ē qd ali quo mō habet eōdem entis hoc pte fieri a deo. sed creatura habet potētiā finitam. qz habet essentialitatem finitam. et deo aliqd potest cadere sub potētia diuina qd nō cadit sub potētia creature. Per hoc ergo ad quēstionē dōm est qz duo corpa eēt in eodem loco est possibile p potētiā diuinam sed non p potētiā creaturam. primariā sic pbatur quia duo corpa esse in eodem loco nō implicat contradictionem qd sic patet. qz ex diversis principiis sumuntur unitas loci et unitas corporis. qz unitas corporis sumit ex unitate materie que est principium indiuiduationis. sed unitas loci sumit ex unitate situs et diversitas loci ex diversitate situs. Et qz eēt in loco circūscriptiue sicut nō loqmur de loco cōuenit alicui ex pte situs inde est qz dicitur pte consentire aliqd corpus sub sua materia et separe situm ab illo corpore. tūc poterit hoc corpus eēt cū alio corpore in eodem loco. Et quo em situs nō est de rōne corporis sed solū qdā cōditio accidentis corpibus p cōparatōem ad locū extrinsecū id ē deus absolute situs ab alio corpore et erit h' corp' cū alio in eodem loco.

Arguitur. Situs est de rōne p'ritatis sed si duo corpa sunt in eodem loco manebit qta qz corpa et p'ritas nō pte si tus ab eis separe. Dm qz duplex ē situs alius est situs de genere p'ritatis fm que p'ritas dicitur habere positōem in p'ritas. et ille situs significat ordinem p'ritū in toto et sic dicitur qz talis situs nō pte separe a corpibus naturalib' et etiam si duo corpa sunt in eodem loco hñt utiqz talē sitū. Alius est situs de p'ritamēto positōis vel situs qz significat ordinē p'ritū ad totū et ad locū. et talis situs nō est de rōne p'ritatis. qz ille situs facit aliqd corpus eēt in loco circūscriptiue. et sic est dōm qz

Marginal notes in a smaller script, including phrases like 'Et sic patet qz...'. The notes discuss various philosophical and theological points related to the main text, such as the nature of vacuum, the power of God, and the relationship between matter and form.

Quartus.

hoc corpus qd est cum aliis in eodem loco separa-
tali fieri et sic corpus xpi in ascensu ad celos fu-
it simul cu corpibus celestibus. Et hoc id qd cor-
pus celeste est indissolubile ergo no pot erdere cor-
pori qd aduenit sibi oportet ergo qd corpus xpi
fuit fil cum corpore celesti sic etiam xps exiit ut
cum dignis atqz intravit ad discipulos ianuis
transis.

Arguitur Deus no pot separare ppria
passione a suo subiecto s
fuit de pccamento positionis est ppria passio
corporis ergo no pot a corpore separari. Dm qd est
duplex passio quedam est qd oritur pccate ex pncipi-
pns intrinsecis aliamus nature sicut visibile dicitur
passio hois et sic est ver qd talis passio nunc
q potest separari a suo subiecto p aliquam potetiam
Cuius rō est quia talis passio est naturalis subie-
cto et ex pncipiis subiecti fluit et pncipiis ma-
teribus no pot talis passio no esse. Alia est pas-
sio aliamus qd orit in aliquo subiecto p pccationem
ad aliqd extrinsecū sicut visibile dicitur passio colo-
ris qd oritur ex colore p pccationem ad potentiam
visuā et eo modo sicut dicitur esse passio pccationis qd
oritur a pccatione p pccationem ad locū extrinsecū
et talem passionē pot deus separare a subiecto quia
no oportet tūc subiectū variari absolute si suffi-
cit ipm variari in ordine ad extrinsecū et hoc fit
p ablationem illius extrinseci. Ex quo ulterius
patet scda ps scz qd no pot esse duo corpora in eo-
dem loco p potetiam naturalem siue creatā qd potetia
creata no pot immutare naturalem pccationem
rei cū ergo sicut naturalis oriat ex pccatione non
pot immutari p potetiam creatā. Potest tamē im-
mutari p potetiam increatā scz diuinam qd sicut
potentia diuina ē instituta nature ita pot etiam
mutare ea q sequuntur naturā et id p potetiam di-
uinā pot fieri qd sunt duo corpora in eodem loco.

Arguitur Si duo corpora erent in eodem
loco tūc erent pccationis dimen-
sionū. scd illa est impossibilis ergo duo corpora no
pot esse in eodem loco. Dm qd dimensiones fi-
ue pccationes pot capi dupliciter. Uno modo sicut qd ex
eis orit situs de pccamento pccationis et ulterius
situs de pccamento positōis et sic impossibile est
dimensiones se penetrare et esse simul. Alio modo as-
cipiuntur dimensiones siue pccationes sicut qd ab eis
absoluit situs de pccamento positōis et sic pot
dimensiones se penetrare sine aliquo inconueniē-
ti qd repugnātia penetratōis dimensionū ex hoc

est qd tales dimensiones hnt ordinē ad locum. Si
ergo ille ordo absoluat no est inconueniens dime-
siones esse simul et hoc pot fieri p potentia diuina
sicut dictū est et sic possibile est deo facere pene-
trationem dimensionū et no est possibile potentie
create.

Arguitur Radij solares fil sunt cum
alijs corpibus ergo duo cor-
pora sunt fil. Dm qd radij solares non sunt
corpora sed sunt actū qd radij solares sunt eiusde
nature cū luce sed manifestū est qd lumē est actū
sicut patet in scdo de anima.

Arguitur Duo puncta pot esse fil similē
et due superficies ergo duo cor-
pora sunt fil. Dm qd non pot unq duo pccati-
ones esse fil sicut qd hnt dicitur sed bñ pot esse fil ex
extrema pccationis et id duo puncta pot esse fil quia
sunt extrema duarū linearū et due linee pot esse si-
mul qd sunt extrema duarū superficieū et due sup-
ficies pot esse simul qd sicut extrema duorū corpo-
rum. Et no pot duo corpora esse simul qd corpora no
sunt extrema aliquarū pccationū et id si duo corpora
erent simul et erent simul sicut omni dimensionē et
p pccationem pccationem qd est impossibile sicut po-
tentiam nature sicut dictum est.

Arguitur Si duo corpora pot esse in eo-
dem loco qd totū vniuersū
pot esse in uno grano mlij pccat qd qua rōe duo
corpora sunt in eodem loco eadem rōe et mille milia
et sic deinceps. Dm qd corpora vniuersū capiunt
dupliciter. Uno modo pccatum ad materia acceptā ab-
solute et sic no repugnat totū vniuersū esse sub
pccatione qd materia de se nec ē qualis nec pccat
ta septimo metaphisice et id habere magnā pccat-
ionem vel pccatā no repugnat materie. Alio modo
capiuntur corpora vniuersū sicut formas substantia-
les et sic repugnat corpora vniuersū esse sub quacū
q pccatione qd forme rerū no pccationem nisi
in determinata materia hnt certam pccationem.

Arguitur Si duo corpora erent in eodem
loco tūc idē actū etiam nu-
mero erent in duobus subiectis sequela patet qd lo-
cus cūc ubi qd idem locus cūc ubi si qd sūt
duo corpora in uno loco tūc erent vni ubi in ill du-
obus corpibus. Dm qd illud corpus qd recipit
in eodem loco cūc alio corpore no hnt in se ubi. Et rō ē
qd absoluit a loco et hnt locū alterius corporis in q
recipit et id illud corpus in qd aliud recipit ē in
loco et hnt in se ubi. Ex pccatione qd corpus humanū

est in eodem loco eum corpe est: si tunc corpus
lest est in loco et non corpus humani quod reas
puit penetratiue in corpus celeste: sic corpus
celeste habet in se ubi et non corpus humani.

Arguitur In ferro igneo est simul
ferreus et ignis et sic duo
corpa: ergo sunt duo corpa simul in eodem loco.

Dm q in ferro igneo no sunt duo corpora
sed est tm unu corpus substantiali scq ferreu et
aliud corpus virtualiter xii et no substantiali
scq ignis. Et si dicatur ferreu igneum generat ig
nem ergo habet in se substantiali ignem q in
hil generatur nisi a suo simili. Dm q dupliciter
aliquid generat igne scq principaliter et instrumē
taliiter. Si ergo q illud qd generat principaliter
est ignis. sed qd generat igne instrumentaliter p
esse calor in q saluat virtus ignis et pcedit de fer
ro igneo q calor extrinseco in ferro igneo generat ig
nem in stramine vel in alia materia. no pncipali
ter sed instrumentaliter et simile est de semine
defeo ab aliquo animali q semē no est animal
et tñ generat aial quia in semine est virtus ipi
us animalis a quo defundit et gra illius virtu
tis semen instrumentaliter generat.

Queritur Uerū idem corpus pōt eē
m diuersis locis per quā
ūq potestiam. Dm q no pmo hoc simple
est impossibile implicans contradicōem qd sic pa
ter q si idem corpus sit i diuersis locis tunc hoc
corpus erit idem et no idem q sit idem corpus
supponit in qnto et tñ si est in diuersis locis tunc
hoc idem corpus erit duo corpa pbat. q locus
circūscriptiue locatum qā qntatis q n d quanta
no sunt in loco circūscriptiue ergo ubiqz sunt
diuersa loca sunt diuersa qntitates. si qntitas ori
tur ex pte mat: rie ergo ubi sunt diuersa loca ibi
est alia et alia materia. sed m materia est pncipa
um m diuiduationis ergo ubi est alia ma: ia ibi
est aliud corpus individualiter. si ergo idem cor
pus est in diuersis locis erit idem corp⁹ et non
idem qd implicat contradicōem. Est tñ hic cōsi
derandū q aliqui dicūt ubi solū esse relatōem lo
cari ad locū sicut Scorus. et ille dicit. vltim⁹ q
no sit impossibile idem corpus esse in diuersis lo
cis. q idem corpus pōt vtrqz habere relatōem ad
diuersa loca. sed istud suppositū est falsū qz ubi
no dicit tm relatōem de pōicamento relatōis.
quia sic no esset ubi nouū pōicamentū. s ubi dī
at unam absolutam et realem formā causatam

ex circūscriptōe loci extrinseci sicut tradit autor
ser pncipio: et ideo sic capiēdo locum impo. si
bile ē idem corp⁹ esse in diuersis locis.

Arguitur Corpus xpi est i diuersis
altariibus. ergo id corpus
est in diuersis locis. Dm q dupl est aliqd
in loco. Uno mō localiter et circūscriptiue et sic
corpus xpi est in celo empirio solum. Alio mō
aliqd est in loco sacramentaliter. i. substantialiter
ad modū quo aīa est in corpe et sic corpus xpi ē
in diuersis locis. Cōpatur em sic ad locū non p
se sed p accōis rōne sp̄s sacramentaliū. et illud
contingit ex hoc q corpus xpi sit in loco p con
uersionē panis in ipsum qz ergo plures ptes pa
nis cōuertūtur in idem corpus xpi ideo xps ē in
diuersis locis substantiali ē. Et est simile si cen
tum ligna tran substantialiter in unū lapidē tūc
idē lapis ē in diuersis locis lignoꝝ. exēpli g ā
ponamus q sint sex ligna et si de cōuertēret il
la sex ligna in unū lapidē tūc ille lapis erit in
vno loco localiter. sed in diuersis locis substanti
liter si talia ligna sint in diuersis locis.

Ad quale autē se ha.

Postq posuit opimon: s de vacuo hic p̄t p̄seq
tur cōes opimon: s de ipō vacuo. et primo ponit
opimonem cōtē: loquentiū. scdo ponit opimonē
plōm: quo ad primū dicit q o: pmo accipe qd
significat nomie vacuū dicit ergo q antiq pone
bāt tres diffinēdōes de vacuo. prima est vacuum
est in quo nihil est. scda vacuū est i quo no ē cor
pus. tertia vacuū est in quo no est tangibile cor
pus. Et cōsiderandū est q iste diffinēdō: s fm opi
monē antiquoꝝ cōicidit fm v m qz scda se q̄tur
ex pma et t. ia ex scda. et hoc sic p̄t qz fm anti
quos dō qd ē corpus. et id idem ē dicere in q ni
hil ē et in q no est corp⁹ et qz antiq no ponebāt
relū distingui a qtuor ele mētis dicebāt q omne
s. corpus ēē corp⁹ tangibile.

Sed incōueniens ē.

Hic aristō: rē pbat tertiā diffinēdōem qz illa rē p
bata rē pbat etiā alie. et vū ē si vacuū est in q
no est corp⁹ tangibile q p̄tū erit vacuū qz ubi
est p̄tū ubi no est corp⁹ tangibile s hoc ē incōue
niēs. Et qz vacuū dī p̄tū g⁹ necesse fuit ad s
dere q hoc ē vacuū in q no est corp⁹ aptū natū
tū ē esse corp⁹. et ex hoc soluit dubitacō in textu
vtrqz spaciū in q est color vel sonus sū vacuū et

dicat qd no qd hoc spaciū nō est aptū natū suscipere corpus.

Alio at modo in quo

Hic ponit aliā significatōem vacui sū vsū pla tonicorū et dicit qd plō dixit vacuū eē in qd nō ē h' aliqō et ex hoc dixit materiā sine forma esse vacuū qd materia absq; forma nō est localitō qd sit localitō p formā et isti etiā dicebant materiā esse locū s; omē qd materia sub forma eēt locus et materia sine forma eēt vacuū. s; istud incōuenienter dicitur ut dicitur aristoteli qd oēs querūt locū et vacuū tanq; aliqō separātū a rebus qd nō pōt dici qd vacuū sit materia eo qd ipsa ē p se rei et rebus cōiūcta. s; hic est considerandū qd ista opinio pōt intelligi p similitudinē qd materia sine forma pōt dici vacuū metaphoricē qd est aliqō indeterminatū.

Deinde ponit aliā opinionē dicēs qd iō aliqō videbat eē vacuū qd locus est quia sicut locus est spaciū cū corpore ita vacuū ē spaciū sine corpore et isti dicebant vacuū eē ppter motum localem.

Sed neq; secundum.

Postq; aristoteli posuit opinionēs de vacuo et diffinitōes sū opinionē antiquorū hic p̄ter excludit vacuū esse et pmo facit hoc de vacuo separato a corporibus. scdo de vacuo imbitō corporibus ibi sunt autē quidā. Circa p̄mū p̄mo excludit eōs p̄ditas ponentiū vacuū esse. et hoc facit non p modum vere solutiōis. s; p modū instātie. Soluit ergo pmo rōnem ponentiū vacuū eē separatum q̄ erat ista motus ē qd vacuū est. quā rōnem excludit dupl. p̄mo qd nō est necesse qd iō oīs motus excludat nō ponēdo vacuū qd p̄t aliqō plenū alteri ergo ad min⁹ alteratio q̄ est motus p̄t fieri sine vacuo. scdo etiā nō excludit omnis motus localis qd p̄t fieri qd corpora subintrēt se p motū localem p modū insp̄satiōis sicut apparet in calculariōibus aque. et sic aliquid mouetur etiam plenū et non vacuū.

Cōtingit autem deinde

Hic excludit rōnes ponentiū vacuū eē imbitō corporibus. et p̄mo soluit rōnem de densitatōe et dicit qd nō oportet ponere vacuū ppter densitatōem quia pōt dici qd ille locus in quē veniūt pres p cōdensatōnem fuit prius plen⁹ corpore subtiliori sed p densitatōem elabit corpus subtilius et intrat corpus grossius. sicut p̄t de spungia q̄ exiit in aere

et habet foramina sua plena aere. sed posita in aqua illa foramina replētur aqua.

Et augmentatio non.

Hic excludit rōnem de augmentō et dicit qd non oportet augmentatōem fieri s; p vniōnē corporum admutuū. sed sit q̄nq; augmentatio p alteratōnem sicut aqua calefacta augmentat p calorem sine additōe alius extremi. Et ē cōsiderandū qd iste sunt solutiōnes ad hominē quia eō de motu locali postea veracit̄ solui.

Omniū autem et.

Hic excludit rōnem de cineribus et dicit qd illa rōne impedit seipsam qd si vas plenū cinerib⁹ tñt reciperet de aqua q̄tū habet de cinerib⁹ tñt sequitur qd illud vas plenū cinerib⁹ eēt totalit̄ vacuū qd recipit tñt de aqua q̄tū habet de cineribus.

Queritur

Quare vas plenū cineribus recipit multū de aq̄. Dōm qd hoc est ppter tres causas. Prima ppter exhalatōem humidi aquei qd cineres de natura sunt calidi et ideo fit cōtinua exhalatō aq̄ imposit̄e ppter calorem cinerū. Scda causa ē ppter siccitatē cinerū ex quo tñt sunt relictī ex calore ignis sic h̄nt maximā siccitatē inter corpora nō ignea vel ignea et qd sumunt multa aqua in cinerib⁹. Tertia rōne est porositas cinerū qd cineres h̄nt poros amplos s; siccitatē h; poros obliquos et ergo ibi statim p infusiōnē aque claudunt et sic nō recipiūt tñt de aqua sicut cineres.

Quoniam autē non

Hic aristoteli inq̄rit veritatē de vacuo et ostendit vacuum nō eē separatum et hoc p̄mo ex consideratōe motus. scdo sine consideratōe motus. Et consideratōe motus ostendit dupl. p̄mo considerando motū absolute. Scdo ex pte velocitatis et tarditatis in motu. Circa p̄mū ponit sex rōnes. Prima statim in hoc natura ē causa motus localis qd non oportet ponere vacuū ppter motū localem. Si qd vacuū esset cā motus localis. tñt oīs motus localis eēt violent⁹ qd fieret a principio existēdo qd ē vacuū.

Amplius si est aliqō

Scda rōne est si ponat vacuū tñt nō erit rōne assignandi cām motus naturalis vel q̄eris. p̄t quia corpus naturale mouet ad aliquē locū ppter cōuenientiam quā h; cū tali loco sicut quia vult

vacuum est motus sicut dicitur in 2o p̄mo

Hic dicitur qd vacuū est motus sicut dicitur in 2o p̄mo et dicitur qd nō oportet ponere vacuū ppter densitatōem quia pōt dici qd ille locus in quē veniūt pres p cōdensatōnem fuit prius plen⁹ corpore subtiliori sed p densitatōem elabit corpus subtilius et intrat corpus grossius. sicut p̄t de spungia q̄ exiit in aere

Sanctus am 3.

Ita rursus restat signum ipsa species et hinc et hinc secundum quod in speciebus non operantur sed operantur a motibus calidibus

Philicorum

fo. lxxxiiij.

quod velim
quod de
quod de

mouet quod cum eo iueniunt in quietate et ideo corpus discedit ab aliquo loco quod discedit cum eo in alio quo si ponendo vacuū non erit iuenientia vel discedi uenientia corporum adiuuente. ergo corpus naturale non mouebit nec quietet.

Accidit autem dicenti.

Tertia ratio si vacuū est tunc nullus erit motus localis quod ex hoc aliqui dicunt tertia quietet in medio mundi quod hinc equaliter sumi iudicant ad omnes partes circumferentie et ideo non esse causa quare magis moueret ad unam partem quam aliam. Et hoc sic arguitur posito vacuo corpus in eo positum equaliter habebit similitudinem ad omnes partes circumferentes tali corpori. ergo tale corpus non mouebit et sic auferret omnem motum localem.

Deinde quoniam omni

Quarta ratio est. Si vacuū est ergo non esset motus naturalis et si non sic motus naturalis nullus esset omnino motus et sic posito vacuo nullus erit motus primus et secundus sic probat quod in omni motu naturali inueniuntur duae positiones. sed in vacuo non sunt duae positiones quia vacuū est non ens. si non entis non sunt duae positiones ergo infinito remouetur motus et etiam posito vacuo. Sed dicitur quod posito infinito nullo modo ponitur sursum et deorsum. Sed posito vacuo potest poni sursum et deorsum non tamen potest abinueniri distingui. Sed ratio rationis per quia motus violentus est sicut praetio motus naturalis. si si non potest esse hinc non potest esse praetio. sed probatur est quod posito vacuo non restat esse motus naturalis quod nec violentus.

Amplius nunc quidem

Quinta ratio stat in hoc quia si ponatur vacuū separatim tunc praetio non poterit moueri quod est falsum ut ad sensum patet quod ut octavo huius ipsa mouetur ex hoc quod una pars mouetur a praetio quod per ulterius mouet aliam partem donec cesset motus praetio in aere circa praetio. sed posito vacuo non potest una pars aliam mouere cum tunc non erit aere in medio.

Amplius nullus ha.

Sexta ratio si ponatur vacuū tunc non erit causa quietis recte naturalium. quod non quietet magis in una parte quam in alia cum habeat equaliter similitudinem ad omnes partes vacui. et sicut quicquid mouet in vacuo ita se mouerent in vacuo quod sic oporteret quod corpus mo-

ueret in infinito nisi occurrat ei aliquod corpus ipsum diens motum eius quod non potest occurrere posito vacuo.

Amplius autem et ex.

Obiecto vacuo non est ex parte motus hinc autem vacuū non est separatim ex parte velocitatis et tarditatis in motu. Assignans primo causam velocitatis et tarditatis in motu et sunt duae cause. prima est diuersitas medij quod aliquod corpus equaliter graue mouet velocius per medij subtili quam per medij grossius. quod ideo lapis mouet citius per aere quam per aquam. Circa quod sciendum quod medij se potest tripliciter habere ad motum quicquid enim impedit motum sicut quod medij mouet contra motum mobilis. ut quod nauis mouet contra flumen impedit in motu a flumine quicquid etiam medij non impedit motum nec iuuat sicut medij quod non mouet sed stat sicut aqua stagnans. Tercio quod licet res medij impedit motum sicut dicitur et de tali loquitur hinc aresto. Alia causa velocitatis et tarditatis est figura mobilis quod corpus equaliter graue mouet velocius per ideo medij si habeat figuram acutam quam si habeat figuram latam.

Hoc quidem per quod

Hic probatur vacuū non esse separatim ex prima causa. velocitatis et tarditatis motus et stat ratio in hoc eadem est proportio mediorum in subtilitate et motus in velocitate si sumat velocitatem motus ex parte medij. Sed medij vacui et pleni nulla est proportio quod motus facti in pleno et facti in vacuo nulla est proportio. Sed motus facti in pleno fit in tempore. ergo motus facti in vacuo fit in non tempore si hoc est impossibile quod vacuū non est. maior principalis ratio sic patet quod eadem est proportio in effectibus et causis sed subtilitas medij est causa velocitatis motus quod quilibet est proportio mediorum in subtilitate talis erit proportio motuum in velocitate. minor principalis ratio probat quod ens et non ens non habent proportionem si vacuum negat corpus quod non potest esse proportio medij pleni ad medium vacuū.

Sic enim quidem.

Hic deducit istam rationem ad impossibile. quod non potest esse proportio inter motum factum in pleno et in vacuo quod sic probatur quod si esset proportio tempus motus facti in pleno et in vacuo tunc sequeretur quod in equali tempore aliquod mobile pertransiret spatium pleni et vacui. quod si mobile praetio fecit aliquod spatium vacui in aliquo tempore tunc spatium pleni potest in equali subtilitate et etiam per spatium pleni fieri

motus in equali tpe fiat fact' e' p' spatii vacui
Et iterum quia hoc corpus plenu' p' ultra' sub
tilitari sic p' ee' velocior' motus p' spatium plenu'
q' p' vacuu' q's est impossibile.

Arquit Impossibile est corpus in eodem
nate subtilitari. p'bat' q' nō ma
neret substantia illius corpis q' si aqua multum
subtilitaret fieret aer et si aer multu' subtilitaret
fueret ignis. Dōm q' corpora naturalia pnt
dupl'e capi. Unu' mō fin' specuata; eoz et sic est
verum q' nō p' aliq's corpus in infinitum subti
liari q' sic nō maneret sp's corpis q' si aq' mul
tū subtilitaret tūc sit aer rōis. Alio mō accipit
corpus naturale fin' eodem generis et sic corpo
ra pnt in infinitum subtilitari. i. in eodem nate q's
adhuc manet ratio corpis q' nō ratio illi' cor
poris. Similiter dicit aristoteles septimo hui' q' cor
pora pnt admittit' eodem nate quod etiam verū
est fin' eodem rōem corpis.

Secundū autem ho.

Hic ponitur alia causa sumpta ex rōne veloci
tatis motus et stat in hoc si esset vacuu' nō pos
set dari ratio quare corpora eque graua habentia
diuersitatem in figuris mouerentur velocius et
tardius hoc em' ptingit quia corpus habens la
tam figurā p' min' diuideret mediū q' hūc ad
tam figurā. Sed posito vacuo nō erit mediū. et
ideo nō poterit illa cā velocitatis et tarditatis
assignari.

Queritur Vtrū graue simplex possit
in vacuo moueri subito
vel successiue. Dōm q' ista q'stio mouetur o
ratione illius quod dicitur in textu q' si esset aīa
quod spatii vacuu' tūc p' tale spatii mobile mo
ueretur in instanti quia non esset causa tardita
tis in motu s'q' ex pte mediū. Quāuis em' ista q'
stio presupponit impossibile s'q' q' vacuu' sit quia
tamen ad impossibile nō sequitur quodlibet. rēo
queritur ista q'stio. Si sc; ponatur vacuu' an
p' tale spatii vacuu' fieret motus in instanti sicut
dicit aristoteles et notāter queritur de graui simpli
si quia in mixtis non habet ista q'stio locū ubi
em' fieret motus successiu' ex pte illorum corpo
rum que simul sunt in mixto. Ad questionē igi
dōm est q' tale graue simplex positum in vacuo
moueretur successiue quod sic p'bat' quia quā
q' aliquis effectus dependet ex pluribus causis
tunc potest talis effectus impediri ex absentia

causarum cause sicut homo dicitur ex anima et
corpore ex officio et sine absente ergo aliqua cau
sa non fit homo sed successio motus dependet ex
pluribus causis quarum una est eentialis. s. suc
cessio in motu locali oportet em' in mo
tu esse duos terminos et successione inter illos du
os terminos quia nō p' mobile e' simul in termino
a quo et in termino ad quē q' hoc implicaret p'ra
dictionē q' a motus in termino a quo nō est vel nō
est pfectus motus vero i termino ad quē est p'fe
ctus sed impossibile est idem e' p'fectu' et imp'fe
ctum et sic patet q' implicat p'radictionē motū
quēcūq' e' in instanti. Item patet ex aristoteles
huius qui dicit q' hoc dicit moueri q's aliter se ha
bet nunc et prius ergo oportet in omni motu esse
hic et prius sed nūc et prius significant multa in
stantia et inter duo instantia ē i p's mediū ergo
necessario motus est successiu' et istud etiam in
telligendū est de motu substantiarū separatū q'
uis hoc fiat alio mō. Est at alia cā successio nis
motus actualis. s. retardatō mediū. mediū em'
p' quod mouetur mobile retardat motū quia ne
cesse est hoc mediū diuidi si ergo graue simplex
ponatur i vacuo tūc dicit' s'ca causa. s. actualis
successionis motus sed adhuc remanet cā successi
onis motus eentialis et ideo adhuc manet mo
tus successiu'. Et quo patet q' impossibile est ali
quid moueri in instanti quia sic in eodem instan
ti e' in termino a quo et in termino ad quem et p'p
tius nō moueretur em' de rōne mot' sic successio.
Et simile est de motu angelorū quia quāuis ange
lus possit moueri in duobus instantib' absq' me
dio impossibile est tamē ipsum moueri in vno in
stanti.

Arquitur P'his concludit in textu q'
graue simplex vel aliud
corp' p'fectū in vacuo mouet in instanti. Dōm
q' ratio p'hi p'cedit ex aliquo falso supposito ab
antiquis. illo em' supposito scq' ratur ratio in ve
ritate. Et est ista suppositio q' sola causa successi
onis motus est mediū. et si hoc est verū ergo ab
lato medio nō est causa successionis motus sed
hoc nō est verū q' medium nō est causa eentialis
successionis motus sed ē bene cā actualis.

Arquitur Omne corp' naturale nō
impeditum non distans p'
mediū a suo loco est in eo sed graue simplex po
situm in vacuo non est impeditum nec distans
p' medium a loco et est corpus naturale q' ē in
loco et nō est successiu' motu' s'q' graue simplex
loco et nō est successiu' motu'
Et est in p'p'rio ad d' d' p' p' p' et cetera

plen
Hic ponitur alia causa sumpta ex rōne veloci
tatis motus et stat in hoc si esset vacuu' nō pos
set dari ratio quare corpora eque graua habentia
diuersitatem in figuris mouerentur velocius et
tardius hoc em' ptingit quia corpus habens la
tam figurā p' min' diuideret mediū q' hūc ad
tam figurā. Sed posito vacuo nō erit mediū. et
ideo nō poterit illa cā velocitatis et tarditatis
assignari.

in loco Dicendum q̄ duplex est mediū scilicet corpale et tale mediū nō est inter corpus natale quē suū locū posito vacuo. Aliud ē mathēmaticale et sitiale et hoc ē mediū distātie. et tale ē inter corpus naturale et suū locum q̄ lapis suffū detentus in vacuo non est simul cum terra ad quā naturalitē mouetur lapis. et ideo oportet q̄ mobile successiue relinquat tēminū a quo et successiue deueniat ad tēminū ad quem quia in illo instanti in quo graue est in tēmino a quo nō est in tēmino ad quem.

Arguetur. Lumen ab instanti mouetur ab oriente in occidentem ergo etiam graue simplex positum in vacuo mouebitur in instanti. Consequētia tenet a simili.

Dicendum q̄ nō est simile de lumine et de corpore quia lumen est actūs non habens situm. et ideo nō repugnat ipsum diffundi ab instanti. si corpus h̄ ex sua natura situm. et ideo repugnat ipsum in instanti moueri. quia nō potest in ista habere oppositos situs quādo enī lumen diffunditur a corpore luminoso tūc nō est ordo tempis inter lumen et diffusionem eius. sed solum ordo nature. Sed in successione corporū necesse est esse successione tempis.

Et per se autē consi.

Postq̄ ostendit p̄s non esse vacuū ex pte motus et ex pte velocitatis et tarditatis motus. Hic iam pbat vacuū nō esse sepatum absq̄ consideratione motus ponēs tres rationēs. Prima ē si vacuū esset tūc plures dimēsiōnes essent ad invicem penetratiue pbat. quia si corpus cubicū id est habens sex superficies quadratas imponit ad aliud corpus tūc illud corpus cederet corpori cubico ne duo corpa sint simul. sed vacuū nō potest cedere alicui corpi imposito. ergo si corpus cubicum ponatur ad vacuū tūc manebūt dimēsiōnes vacui cū dimēsiōnibus corpis cubici.

Amplius autem ma.

Consequētia ponit scđam eōdem ad idē et ē ista si vacuū esset tūc sequeretur q̄ essent eōdem dimēsiōnes vacui et corpis impositi in vacuo. q̄ illa sunt eadem que nō dñt fm situm. sed est un⁹ situs dimēsiōnū vacui et corpis impositi. et si sūt eōdem dimēsiōnes. ergo dimēsiōnes vacui nō distinguūt a dimēsiōnibus corpis et p̄ p̄s corp⁹ positum ad vacuū et vacuū sunt eadē.

Amplius oportet ma.

Tertia rō est ista si vacuū est tūc manifestaretur aliquo mō sensui sed nūq̄ apparet vacuū fm aliquē sensum ergo vacuū non est. Et circa hoc remouetur vna obiectō q̄ fm cōter opinantes pleniū aere est vacuū. et tūc aer nō manifestat p̄ aliquē sensum. hoc remouet p̄s dicens quōs aer nō manifestetur iudicio visus papimus tūc aerem iudicio tactus quia seigus circūstans homines nō potest esse nisi in aere. et sic papim⁹ aerem quādoq̄ frigidū et q̄q̄ calidum et illa frigiditas nō potest esse sine subiecto ergo ē i aere. Et potest simile de piscibus quia si pisces in aqua essent ferrei non esset dñia piscū et aque fm visum quia haberent eōdem colorem pisces et ferri positū q̄ ferrum sit politum tūc esset dñia q̄ ad tactum q̄ pisces sunt duri et aqua mollis.

Sunt autem q̄dam.

Postq̄ p̄s ostendit q̄ vacuū non est sepatum a corporibus hic iam vult ostendere q̄ non ē vacuū imbitum corporibus. et circa hoc primo ponit motuū illorum qui ponebant vacuū imbitum corporibus. et hoc ideo ut illam eōdem potestā soluat fuit ergo ratio illorū si condensatō alicuorum corporum est tūc vacuū est. quia condensatō non potest fieri nisi p̄ hoc q̄ aliq̄ corpus prius habuit poros vacuos qui per ingressū alterius corporis replentur et sic fit condensatō. Et q̄ necesse est condensatōnem fieri ex parte aliorum motuū patet. quia nisi esset condensatio non erit motus localis nec motus generatiōnis nec alteratōnis. primū patet quia si est motus localis tunc mobile localiter venit ad pleniū cōtes sicut prius dictum ē hoc ergo corpus cedens mouet aliud cedens et illud mouet aliud corpus proximū sibi et facit hoc cedere. et hoc corpus cecidit facit tertium cedere et tertium quartum usq̄ ad celum et tandem oportet etiam cedere celum. et per consequens mota mixta oportet totum vniuersum moueri quod est impossibile nisi fiat condensatō. Item ex parte motus generatiōnis et alteratōnis quia nisi esset condensatio oporteret q̄ equale generaretur cum fieret generatio ex aere in aquam et ex aqua in aere quod tamen falsum est quia si aq̄ mutetur in aere tūc accipiet maiorē locū et tūc ex alia pte aere erit q̄sari alias tot⁹ mūd⁹ capet maiorē locū.

Itgo si generatio est condensatio est. et si condensatio est vacuum est.

Si quidem igitur ra

Consequenter aristoteles destruit opiniones ponentium vacuum esse. et primo destruit opinionem. scilicet do soluit rationes. et primo ponit duos modos quibus antiqui ponebant vacuum esse in corporibus. primus est quod in corporibus sunt multa foramina vacua sicut in spongia que etiam distans sunt secundum secula a partibus suis aut plenis. secundo ponebant vacuum non separatum a partibus plenis secundum secula sed quod dimensiones quas ipsi ponebant vacuum penetraret dimensiones corporis pleni. sicut etiam prius dictum est de loco apud eos que ponebant res dimensiones loci. Aristoteles autem non probat primum modum vacuum quod primum satis est expressum. sed probat opinionem ponentium vacuum secundum intellectum secundum et hoc quatuor rationibus. Quarum prima est. Si vacuum sit quasi penetrans corpora plena tunc vacuum non est causa cuiuslibet motus localis sed solum motus localis sursum. quod secundum antiquos vacuum penetrans est causa raritatis sed ratio est leuis et leuis mouetur sursum. Secunda ratio est si vacuum sit dispositum in corporibus quasi deserens corpora sursum tunc erit vacuum in loco quod omne quod mouetur secundum locum est in loco sed vacuum mouetur cum corporibus secundum locum quod est in loco sed hoc est inconueniens quod secundum antiquos vacuum et locus idem sunt. si ergo vacuum est in loco tunc locus erit locus et vacuum vacuum. Tertia ratio sumit ex insufficientia dictorum ab antiquis quod si vacua deserant corpora sursum non videtur causa motus deorsum et sic illi antiqui insufficienter loquuntur de vacuo. Quarta ratio est si vacuum est causa motus sursum ergo hoc quod est omnino vacuum velocissime mouebitur sursum quod habet plus de causa motus. sed hoc est impossibile quod est omnino vacuum omnino non potest moueri quod motus pleni et vacuum sunt incompatibiles sed motus factus in pleno est in tempore. ergo motus factus in vacuo est simpliciter in non tempore. et hoc est impossibile quod omnino motus est in tempore.

Quoniam autem vacuum

Hic reperit rationem antiquorum et hoc id quod statim intendit esse solue et sic non est superfluum. et primo ponit istam rationem absolute. et secundo secundum quod habet ordinem ad solutionem. et tota vis rationis antiquorum in hoc sciat quod rarefactio et condensatio non potest esse absque vacuo et ideo aristoteles iam uale ostendere quod illa potest fieri absque vacuo.

Hoc autem dicimus ex.

Hic aristoteles intendit probare quod non est vacuum esse ad soluendum rarefactionem et condensationem corporum. Et ad probandum illud premitteit quatuor ex quibus soluere intendit rationem antiquorum. et dicit quod ista quatuor supponuntur in naturali philosophia. et est primum quod eadem est materia contrarietatum quia contraria habent fieri circa idem subiectum. si subiectum est materia contrarietatum. Secundum est quod illud quod est in actu fit ex illo quod est in potentia sine alicuius extrinseci additione. quia naturale est ipsis rebus quod mutantur de potentia ad actum ab agente sine hoc quod aliquid coniungatur potentie sicut dicitur secundo de anima quod non oportet querere medium inter actum et potentiam. Tertium est quod materia non est separabilis a partibus que proprio modo intelligitur secundum suppositionem simplicem sic scilicet quod materia non separatur ab omni partibus est tamen materia separata ab uno contrarietatum quando scilicet stat sub altero contrarietatum. Quartum est quod materia que quodammodo est sub uno contrarietatum et quodammodo sub alio non est alia et alia sed una et eadem sub diuersis contrarietatis. Ex istis ulterius probat aristoteles quod rarefactio potest fieri sine vacuo et sumitur ratio illud quod attribuitur materie non debet attribui vacuo sed materie a densio in tarum per rarefactionem et a raro in densum per condensationem est a materia ergo non est a vacuo. materia est nota quia materia non est vacuum. minor patet quia ex hoc quod materia existens sub densitate habet naturalem potentiam ad raritatem fit rarefactio in materia quia prius dictum est in una suppositione quod aliquid mouetur de potentia ad actum sine alicuius extrinseci additione tunc ergo materia existens sub densitate est in naturali potentia ad raritatem et contra potest materia moueri ad raritatem in a densitate et e contra absque vacuo extrinseci. Et probat aristoteles istud per simile in generatione et iteratione et quantitate. In generatione quia aliquid potest transmutari de una forma ad aliam sine vacuo sicut quando aer transmutatur in aquam. sed per tale transmutationem fit condensatio ipsius aeris ergo condensatio fit sine vacuo. et si contra aqua mutetur in aerem tunc fit rarefactio absque vacuo quia oportet aquam rarefieri si debet generari. aer ex aqua. Istud ergo contingit ex

hoc qd aliqd prius in potentia existens dicit ad illam formam ad quam fuit prius in potentia. Secundo probat qd simile in alteratione quia materia existens in potentia ad frigidum mutat qd frigidum ex calido ex natura ipsius materie quia materia est in potentia ad frigidum. Tunc consequenter ponit aliud exemplum circa quantitates quia aliqua circumsferentia maioris circuli potest fieri minor et contra absque extrinseci additione sed ex hoc solum qd talis circumsferentia minor curua fit magis actua vel ex magis curua fit minus curua ergo potest aliquid recipere maiorem vel minorem quantitate sine vacuo extrinseci ut patet de circulo.

Et autem densum.

Hic probat idem p effectus rari et densi scilicet qd condensatio et rarefactio non sunt p vacuum et hoc sic quia effectus rari est mouere sursum et effectus densi est mouere deorsum sed mouere sursum et deorsum non veniunt ex vacuo sed ex conditio materia quia enim densum habet multum de materia ergo mouet deorsum sed rari habet parum de materia ergo mouet sursum et ex hoc concludit qd male dicitur illi qui dicunt qd condensatio et rarefactio sunt causa vacui et ulterius motus localis quia maior quantitas accepta sine gravitate et leuitatem est causa motus localis que oriuntur ex natura materie et non ex vacuo.

Queritur Utrum possibile sit vacuum esse. Dicendum qd dupliciter dicitur aliquid possibile vel impossibile scilicet. Uno modo absolute et sic non videtur impossibile vacuum esse quia sicut deus conseruat corpora inferiora p superiora ita posset conseruare corpora inferiora p seipsum sine medijs corporibz quia deus non alligauit potentiam suam causis sedis. Alio modo dicitur aliquid possibile vel impossibile supposito hoc statu quem nunc habet vniuersum et tunc dicendum est qd impossibile est vacuum esse quia hic status vniuersi quem deus ordinauit non posset conseruari existente vacuo quod sic patet qd corpora que sunt in vniuerso ex quibus constituit vniuersum conseruat p hoc qd vniuersum corpus tangit alterum quia p talem contactum vniuersum corpus conseruat aliud sibi propinquum sed posito vacuo non haberent propinquitatem sine tactum et p consequens vniuersum conseruatum non posset deseri ad inferiora corpora per medium. Unde patet qd vacuum esse omnino contra intentionem nature vniuersalis que ita

tura intendit conseruare totum vniuersum quod tamen in vacuo conseruare non posset. Secundo est repugnantia ex parte nature particularis que natura particularis suo naturali appetitu appetit sui conseruationem sed ille appetit totaliter frustratur posito vacuo quia natura particularis conseruari non posset. Tertio patet idem multis experimentis quia nature particulares mouentur contra naturam propriam et se ipsas naturaliter corrumpunt ut emittunt vacuum sicut patet de liquore ascendente in vase si non permittat introitus aeris et ratio illius est quod natura particularis mouentur contra naturam propriam et corrumpunt se quia maior est inclinatio vniuersi cuiusque rei particularis ad conseruandum totum quam partem sicut patet in membris hominis que naturaliter et sine deliberatione si homo timeat lesionem capitis retrahunt manum quia ex lesione capitis totus homo corrumpetur et ex parte quilibet pars sic quia in posicione vacui totum vniuersum corrumpetur id quod libet natura particularis plus appetit se ipsam corrumpi quam totum vniuersum perire et hoc ratio quia p corruptionem totius pars manere non potest quia vis habet contra et ratio pars magis appetit conseruationem totius cum ex toto dependeat esse simpliciter sed esse est quod omnia appetit.

Arguitur De vacuo est scientia ergo vacuum est vel potest esse scientia tenet quia de subiecto presupponit quod est et quod habet esse vel non habet esse prohibendum. Dicendum qd dupliciter de aliquo est scientia. Uno modo simpliciter et proprie quia scilicet habet aliquas passiones sibi conuenientes que demonstrantur de ipso p principia eius et de quo sic est scientia hoc est vel habet esse non prohibetur et ratio illius est quia hoc habet aliquas passiones reales ergo realiter est et etiam habet realia principia. Alio modo de aliquo est scientia in proprie et sine quibus non est et sic de vacuo est scientia et de quo sic est scientia hoc non oportet esse quia sufficit de tali se habere agnosce quid non minus.

Arguitur Si motus localis est ergo vacuum est si motus localis est ergo vacuum est. Quia tenet quod quod mouet vel mouetur in vacuo et sic habetur appositum vel in plenum et sic sunt duo corpora in eodem loco quod est impossibile. Quod mouet in plenum et si dicatur ergo duo corpora sunt simul. Negatur quia quod plenum corpus est certum. In certis quod recedit adueniente alio corpore. Et si dicatur quod seque quod celum mouet ex aliis

Handwritten marginal notes in the top right corner, including phrases like 'K. uelut patet dicitur et dicitur qd sci' and 'De motu et p. qd'.

Handwritten marginal note on the right side: 'H. ut qd mouet localit' mouet'.

ratio stat in hoc necesse est cuiuslibet diuisibilis aliquas ptes esse. sed nulla ps tps e ergo tps no est maior pbat ex diffinitioe ztmu qz Ceteri nuu est cuius ptes copulant ad aliquo terminu eodem et sic habebit ptes. minor patet qz nihil habemus de tpe nisi nuu et nuu no est ps integral tps quis bene fit ps formalis.

Querit Quare pps no soluit istas rationes. Dicit qz satis ex diffinitioe tps agnoscat. pnt a sic solui primo dicendum est ad pma rationem qz duplices sunt ptes tps quoda sunt substantie quales sunt pns pteritum et futurum et ille ptes no sunt vt pbatu est. Alie sunt ptes integrales sicut annus mensis horz et tales sunt. et ex illis pponit aliqs ratiu conti nuu. Seco dicit qz licet ptes tps integrales pnt se no sunt. snt en in pmutatioe pntis nuu sicut annus. Et esse ppter pns nunc quod pmutat ptes anni adiuuitem. Tertio dicit qz e duplex totum quoddam est totu pmanes qd hz ptes pmanentes sicut homo domus. Et ibi oportet ptes ee simul et pmanentes sicut ad existentia hominis requirunt qz caput pectus et pedes sint. Aliud est totu successiuu et in illo toto sufficit qz ptes sint fm successione sicut qz ebrius fit a i colorem sufficit qz vna ps nuu sit ibi postea alia. Et sic est de tpe. Hic soluitur secda rati qz quis tps no habeat ptes pmanentes habet in ptes successiuas qd sufficit in toto successiuo.

Amplius aut ipm.

Hic mouet qstione de nunc tps qz od est ps formalis tps. et est ista an sit vnu nuu in toto tpe vel aliud et aliud. et arguit ad vltima ptem. primo qz sic idem et hoc vna rati ista. scilicet ptes tps no pnt ee simul nisi vna ptimeat aliam vnae due hore no sunt simul qz vna non pmet aliam. sed hora et dies sunt simul qz dies continet horas. sed vnu nuu no pmet aliud nuu quia vnu indiuisibile no pmet aliud indiuisibile. qz eodem erit maior cetero. no indiuisibile no est maior alio indiuisibili. ergo no pmet ipm. Si igitur in tpe sunt duo nuu et no pnt esse fil tunc necesse est vnu corripit alio adueniente. sed hoc e impossibile ergo no est nisi vnu nuu. minor pbat qz vel corripitur in seipso vel in alio nuu non in seipso qz nihil corripitur dicitur esse. Nec pte corripit in alio. in posteriori nuu qz inter hoc nunc et sequens e tps mediū sicut pbatu sexto huius.

et sic sequeret qz illud nuu qd corripitur esset simul cum omnibus nunc intermedijs qz sem p ali quid est quousqz corripitur.

At vero neq; nunc se.

Hic ponit duas rationes in oppositu. Prima stat in hoc cuiuslibet totum finit sunt ad minus duo termini qz est terminus initias et terminas. sed est dare finitū tps ergo hoc tps habebit duos terminos. sed nuu est terminus tps ergo in illo tempore est admodum duo nuu qz erit plura nuu in tpe maior pbatu ex similitudine linee. qz sicut linea finita habet duo puncta terminatia. ita et tps finitum habebit duo nuu terminatia tunc ibi. Amplius si simul. Tangit secda rati eodem qz stat in huius esset tps vnu nuu in toto tpe. tunc illa qz sunt facta ante mille annos pnt dici nuu facta. sed hoc e factum igitur illud ex quo sequitur.

Quid autem est tempus

Inquisito an tps est. Cosequenter inquit disputatur tunc quid sit tps. primo ponens opinionem antiquam scdo veritatem ibi accipiendum autem. Dicit igitur primo qz quid sit tps no est manifestu ex hijs qz dicta sunt ad antiquos qui no habebant oes antiqui vnam opinionem de tpe quia alij dicebant tps esse motum celi vel circulariorem alij dicebant tps esse spem celestem. Censequenter in pbat dictas opinioes. Et prima duarum rati no. Prima stat in hoc illa no sunt eadem que hnt diuersas conditiones. sed tps et circularis habet diuersas conditiones quia qlibet ps tps est tps. sed non qlibet ps circularis est circularis quia ps motus circularis no est motus circularis.

Amplius si plures.

Secda rati stat in hoc si tempus eet circularis sequeretur qz plura tpa essent simul. sed hoc est inconueniens. ergo illud ex quo sequitur. Sequela patet quia multe circularis. multi motus circularis multorum mobilium sunt simul.

Totus autem spera.

Hic ostendit quomodo antiqui pbant secdam opinionem. Et est pbatio talis in vltima speca sicut vna ma. sed i tpe sunt oia ergo tps est vltima speca quasi sic argueret que habet eadem conditiones sicut eadem. sed sic est de tpe et vltima speca ergo vltima et dicitur adesto. qz ista opinio est ita stulta qz no

Handwritten marginal notes at the top of the page, including 'Dicitur qz pnt ee integrale fm pmutate a nuu'.

Handwritten marginal notes on the left side, including 'Dicitur qz pnt ee integrale fm pmutate a nuu'.

Handwritten marginal notes on the right side, including 'Dicitur qz pnt ee integrale fm pmutate a nuu'.

Handwritten marginal notes on the left side, including 'Dicitur qz pnt ee integrale fm pmutate a nuu'.

Handwritten marginal notes on the right side, including 'Dicitur qz pnt ee integrale fm pmutate a nuu'.

Quartus.

oporteat aliqua impossibilia circa ipsa... et sic simul cu motu. Alio pbatur p unu exp...

Quonia aut videtur

Hic quia aristoteles dicit q motus no est tps vult in qe re qud se habeat tpus ad motu...

Ueritur

Quare aristoteles ponit illa disunctiuaz et videtur q dno pars sufficiat...

Atuero neq sine mo

Probat q tps no est motus pter pbat q tps no est sine motu et hoc sic q si homies no mu...

et sic simul cu motu. Alio pbatur p unu exp... de illis q dormiebant apud sardos q tales exp...

Accipiamus autem

Consequenter determinat de tpe quid est et primo in uestigat pncipales diffinitioes...

Arguit

Si tps est cu oi motu g sunt plura tpa simul q tps est passio motus g...

Ueritur

Uer omnis motus anime mensurat tpe. Dm q anima rdnalis pt capi dupl...

et sic dicit hic aristoteles qd in anima percipimus
successionem cognitionu ymaginationu et affe-
ctionu tunc percipimus tps. hoc autem no cōtingit in
qualibet operatione anime qz operatio intellectiua
potest esse in instanti. est in vey q operatio intel-
lectiua in nobis est successiua ppter fantasmas
in quibus vte in sua intellectu.

Quoniam aut quod.

Hic p̄ter inuestigat alias p̄tulas. scēdam q
tempus p̄sequit motu vel est aliquid motus et
vult finalit q tempus p̄sequit motum fm q in
motu inuenit prius et posterius. Et ad hoc ostē-
dendū p̄mittit tria que p̄bat. Primū est q cōtin-
uitas est in motu tpe et magnitudine. Scōdū
est q etiam in tempore et motu est prius et po-
sterius. Tertū est q prius et posterius tps sūt
siml cū p̄ori et posteriori motu. Circa primū oī-
dit q cōtinuitas est in motu ex magnitudine. et
in tpe ex motu. et hoc sic p̄bat quia cōtinuitas
repiē in motu qui est de quodā in quodā. sicut
in motu locali cōtinuitas inuenit q̄a est de vno
loco in aliū locū et quia talis motus ē in magni-
tudine que est cōtinua ergo motus est cōtinuus.
et q̄a op̄oz t̄mū esse de tēpe sicut de motu ergo
oro: ret tempus habere suā cōtinuitatem a motu
Tūc p̄bat q etiam p̄us et posterius in motu sē
ex magnitudine et in tpe ex motu quod sic patz
quia in illo repiē primo prius et posterius in quo
repiē primū postē. sed sic est de cōtinuo quia pos-
sitis in cōtinuo dicit ordinē p̄riū in cōtinuo. et ex
hoc sequit in cōtinuo p̄us et posterius. sed in ma-
gnitudine repiē primo postē in cōtinuo quia illa
est q̄ritas p̄ se et in motu nō repiē primo postē
in cōtinuo. ergo sequit q prius et posterius in mo-
tu sunt ex p̄ori et posteriori in magnitudine.

Verit

Utrum tempus habeat cōtinui-
tatem a motu. et videt q nō qz
tempus est q̄ritas p̄ se ergo nō habet cōtinuita-
tem ab alio sed a seip̄o qz a suo cōtinuo. Scōm
q est duplex cōtinuitas quedam est intrinsecā
formalis. et illā habet tps a nūc sicut quelibet
q̄ritas cōtinua a suo cōtinuo cōi et ab illa cōtinui-
tate habet q̄ritas cōtinua suam sp̄n et naturā
in signū cuius cōtinū cōis ponit in diffinēde q̄-
ritatis cōtinue vt denotet q cōtinuo cōis est sub-
stātia formalis cōtinua. Alia est cōtinuitas ex-
trinsecā et materialis. et illam cōtinuitatem ha-
bet tempus a motu et motus a magnitudine. et

hoc est qd alij sic dicūt q tps habet suam cōtinui-
tatem p̄ se. i. formaliter. sed non a se. i. efficiēte
et materialiter.

Queritur

Quo se hnt prius et po-
sterius tempis ad motu
Scōm q prius et posterius tempis sunt sp̄
simul cum p̄ori et posteriori in motu et prius et
posterius motus non dnt fm esse a p̄ori et po-
steriori tempis sed solum eōe. Et arguit q nō
quia prius et posterius motus sunt motus et p̄-
us et posterius tps sūt tps. sed tempus et motus
nō sunt idē ergo nec prius et posterius i vtroqz
Scōm q duplex est p̄emptitas quedam est cōn-
tialis fm q illa dicitur eadem que sunt eiusdē
cōtri: et diffinēdis. et sic prius et posterius tem-
poris nō sunt prius et posterius motus. Alia ē
p̄emptitas numeralis fm q idē dicitur accūs
et subiectum vel mensura et mensuratum. et sic tē-
pus et motus sunt idē sub ista m̄ dīna qz tem-
pus est idē cū p̄ori et posteriori motus primi
mobilis sicut accūs et subiectum et est idē cum p̄-
ori et posteriori aliozū motuū sicut mensura est
eadem cum mensurato

Aduerso et tēpus con.

Hic cōt fm qz ipsius motus tempus p̄sequit mo-
tum et vult q tempus p̄sequit motum eōde po-
ris et posterioris. et hoc sic p̄bat quia fm illud
tempus p̄sequit motum quo cogitō in motu co-
gnoscit tempus sed cogitō p̄ori et posteriori in
motu agnoscimus tempus et distinguim⁹ tēpus
ergo tempus p̄sequit motum eōe poris et poste-
rioris. Circa quod sciendū est qz i motu sūt duo
scz substantia motus. i. forma fm quā est motus.
sicut in motu calefactōis substantia siue cōtia
motus est calor. Aliud est i motu. i. successio fm
prius et posterius sicut in motu calefactōis suc-
cessiue acquirē p̄terior calor. Vult ergo aristoteles
q tempus non consequit motum gratia sue sub-
stantie quia sic motus habet quādam indissibi-
litatem et tempus est quoddā successiuū. sed tps
consequit motum fm successionem que est in mo-
tu quia sic tempus potest mensurare motum et
notus est mensurabilis tpe.

Determinamus aut.

Hic inuestigat tertiam p̄tulam quia iam dnt
est q tempus est aliquid motus nūc vult osten-
dere quid ipsius motus est tempus et vult q tē

duplex 7 ademptitas

Scōm 7 q in motu sūt

puisset numerus motus. et hoc pbat eoe signo et distinctone. Et sic hoc est tempus quod ppiimus papiendo tempus. sed papiimus tempus numerando prius et post: et us in motu. ergo tps pus e numerus motus fm pus et posterius. mo or patet quia unuquodqz est illud quod agnoscitur cognoscendo ipm. sicut diffinitio ut al rona le est idem quod homo quia cognoscitur cognoscendo hominem minor patz quia actus papiatur ad pceptonem subiecti in quo e. cum ergo temp sit in motu pimi mobilis subiecti. ergo tpus papiimus papiendo motum et p cosequens tempus e numerus motus. Hecdo pbat hoc a signo et stat signu in hoc illud quo aliquid iudicamus esse maius vel min? hoc est numerus eius. si motum iudicamus maiorem vel minoz tpe. ergo te pus est numerus motus. maior patet quia hoc e numerus quo numeramus aliqu d. minor patet p expientiam quia motus un? hore e maior motu medie hore. Tertio manifestat p distin tidem quia numerus accipit dupliciter. Uno no p numero quo numeramus ut unu duo. et sic temp? non e numerus. Alio no p numero numerato et cotinuo. et sic tps est numerus. s. cotinu? . Qd autem tps pmo no non e numerus patet quia tuc numerus cuiuslibet rei eet tpus. et sic essent plura tpa simul. oportet ergo q sit numerus cotinu? . Concludit ergo diffinitio tps. s. q tempus e numerus motus fm pus et posterio? .

Queritur Alterum diffinitio temporis sit bona. Dm q sic qa actus ppiu habet diffinitio p suu subiectu. sed tpus est actus ppiu motus pmi mobilis ergo habet diffinitio p motum. sed dicitur ad modu diffiniendi in actus in cōcreto et in abstracto qz actus in cōcreto diffinitur p subiectum positu loco generis et p aliquid ppiu generis positu loco dñe. sed actus in abstracto diffinitur p subiectu loco dñe positu in obliquo et p aliquid ppiu generis loco generis positu in recto ut symitas est curvitas nasi. Et eo istius diversitatis sumitur ex duobus. pmo ex significatōe nois quia cōcretum significat subiectu habens in se formā sicut album e idem qz res alba. Sed abstractu significat formā absolute. et significat illud quo subiectum informat. Oportet ergo q in cōcretis subiectum ponat loco generis sicut pncipalis pars diffinitōis quia diffinitio explicat illud quod p nome significat. Alia rō est quia actus in cōcre

to habet modu substantie. sed in diffinitōe substantiay genus sumitur a materia ergo diffinitio actus in cōcreto debet etiam poni subiectu quod habet modu materie. et actus in abstracto h? se p modu actus siue forme id debet pus loco generis poni illud qd e forma et actus. Ex qbus sic arguit. Tempus est actus in abstracto et tpeale est cōcretum. ergo debet diffinitio p aliquid ppiu generis positu in recto quod e numer? . qa numerus idem e quod mensura iam patet quod mensura est genus ad tps. et dicit magis q tps est numerus q mensura. quia tps est mensura continua fm ordinē ad pteritū discretam sicut bipedate significat numeru no discretu sed continuu siue potentialem. hoc autē significat per numeru. Hecdo addit motus quia motus e obliqu? et est subiectum ipsius temporis. Additur etio fm prius et posterius. quia tpus non cōvenit omni motui fm suam substantiā. rōne finiti ad que a quo habet substantiā sed eone pōis et posterioris. quia in motu sic e successio. et tps mensurat motu fm successione.

Arguitur Illud quod no est no diffinitur. Illud quod no est no diffinitur sed tps no e ergo qz minor patet quia ptes tps no sunt ergo tpus no est. Dm q qus ptes integrales tps no sint simul fm act. y sunt en in successione. et hoc sufficit ad certiam totius successivi.

Arguitur Si tps e. et tuc esset in ipso nūc quia nihil habet. Si nūc quia nihil habet? de tempore nisi nūc sed hoc e impossibile ergo tpus no est. Dm q tps esse in ipso nūc pe dupliciter intelligi. Uno mō substantialiter. et sic est veru qz tota substantia tps dependet ex termino cōis. nūc sicut substantia cuiuslibet pmiu dependet ex suo termino cōis. hoc em e substantia alicuius qd significat p eius diffinitōnem. sed qdlibet cōtinuu diffinit p suu terminu cōem. ergo qdlibet cōtinuu habet suam substantiam ex termino cōis. Est em substantialiter continuu ex suo termino cōis. Aliud e esse integrale temporis et tale e no habet tempus ex ipso nūc sed ex ipsis pibus p oribus et posteriorib? . sic autem tps dependet ex preterito et futuro que habent esse p cōtinuatio nem ad presens nūc. et hoc e qd dicit aristot. qz e idem nūc substantialiter in toto tpe. et hoc e de eum de nūc cōtinuante.

Arguitur Numerus e pteritas discreta et tps est numer? ergo

Definitio tps
Et est numerus motus fm pus et posterio? .
Et sic patet quia actus papiatur ad pceptonem subiecti in quo e. cum ergo temp sit in motu pimi mobilis subiecti. ergo tpus papiimus papiendo motum et p cosequens tempus e numerus motus.
Hecdo pbat hoc a signo et stat signu in hoc illud quo aliquid iudicamus esse maius vel min? hoc est numerus eius. si motum iudicamus maiorem vel minoz tpe. ergo te pus est numerus motus. maior patet quia hoc e numerus quo numeramus aliqu d. minor patet p expientiam quia motus un? hore e maior motu medie hore.
Tertio manifestat p distin tidem quia numerus accipit dupliciter. Uno no p numero quo numeramus ut unu duo. et sic temp? non e numerus. Alio no p numero numerato et cotinuo. et sic tps est numerus. s. cotinu? .
Qd autem tps pmo no non e numerus patet quia tuc numerus cuiuslibet rei eet tpus. et sic essent plura tpa simul. oportet ergo q sit numerus cotinu? .
Concludit ergo diffinitio tps. s. q tempus e numerus motus fm pus et posterio? .
Alterum diffinitio temporis sit bona. Dm q sic qa actus ppiu habet diffinitio p suu subiectu. sed tpus est actus ppiu motus pmi mobilis ergo habet diffinitio p motum. sed dicitur ad modu diffiniendi in actus in cōcreto et in abstracto qz actus in cōcreto diffinitur p subiectum positu loco generis et p aliquid ppiu generis positu loco dñe. sed actus in abstracto diffinitur p subiectu loco dñe positu in obliquo et p aliquid ppiu generis loco generis positu in recto ut symitas est curvitas nasi. Et eo istius diversitatis sumitur ex duobus. pmo ex significatōe nois quia cōcretum significat subiectu habens in se formā sicut album e idem qz res alba. Sed abstractu significat formā absolute. et significat illud quo subiectum informat. Oportet ergo q in cōcretis subiectum ponat loco generis sicut pncipalis pars diffinitōis quia diffinitio explicat illud quod p nome significat. Alia rō est quia actus in cōcre

tempus est q̄ritas discreta. Dm̄ q̄ duplex ē numerus quidam est numerus quo numeramur ut unū duo tria. et sic tempus nō est numerus. Alius est numerus numeratus. i. applicat⁹ ali⁹ cui cōtinuo et p̄ibus eius. et talis numerus est q̄ritas cōtinua et sic tempus est numerus sicut patz̄ extra p̄positum de bipedale quod significat numerū numeratum. i. numerū actualiter exiētē in aliquo cōtinuo. et ideo bipedale solum dicitur se aliquo habere cōtinuitatē duoz̄ pedū. et hoc ē quod alij sic dicūt q̄ duplex est numerus. i. actualis et potentialis. Numerus actualis ē qui ē per actualem distīctōnem et discrectōem p̄tū sicut numerus talem casū. Numerus potentialis ē q̄ nō est p̄ actualem distīctōnem p̄tū sed p̄ potē tīalem. sicut bipedale significat vñ lignū cōtinuum quod ē possibile diuidi p̄ duos pedes. sed tps̄ est numerus potentialis quia in tpe est cōtinuitas fm̄ ordinem ad numerū sicut unū tps̄ cōtinuo nullū habet in se multas horas dies et annos. n̄ ille hore nō sunt ab invicem actualiter distīcti in ordine ad tps̄. sed q̄tinuo sibi invicē succedūt.

Arguitur Si tempus est numer⁹ cum motu cōsequētia p̄bat quia prius ē idēz̄ eius in motu sicut numerus numeratus. Dicendum q̄ motus et tps̄ ex alio habent suas s̄bstantias. q̄a substātia motus non attendit fm̄ ordinem p̄tū motus. sed fm̄ termi. i. ad quē cuius motus ip̄e est substātia. sed substātia temporis attenditur fm̄ successiōne p̄ioris et posterioris in motu nō sic q̄ prius et posterior motus sicut tps̄. sed sicut s̄bstantiā tps̄. Accipiūtur em̄ p̄ us et posterior in motu dupliciter. Uno mō fm̄ q̄ sunt ipsius motus. i. fm̄ q̄ spectant ad motū et sic sunt s̄bstantiā temporis et nō temp⁹. Alio mō fm̄ cōnem mensurę. et illo mō spectant ad ratōnem tps̄. unde patet q̄ tps̄ est etiā numer⁹ numeratus. quia tps̄ est applicatum motui q̄tinuo et ex illa applicatiōne habet cōtinuitatem.

Arguitur Tempus etiam est mensura quietis. Dm̄ q̄ tps̄ etiam est mensura quietis p̄ ordinem tñ ad motū. Ex quo em̄ quies est privatio motus et privatio cognoscitur ex suo habitu. ergo quies agnoscitur ex ipso motu. quod etiam videmus exemplariter q̄ sicut p̄ motum celi et p̄ horas sumptas ex motu celi sumit mēsurā motus istoz̄ inferiorū. ita etiam sumitur mē-

sura quietis ex motu istoz̄ inferiorū. quia dicim⁹ aliquid quiescere ad tātū. vel tātū tps̄ p̄ quo natum fuit moveri.

Arguitur Mobile etiam mensurat tpe et tñ non est motus.

Dm̄ q̄ mobile accipit dupliciter. Uno modo fm̄ sua p̄ncipia et essentialia. et sic existit eius cō in indivisibili. et p̄ q̄is nō mensurat tpe sed nūc tps̄. q̄ quod nō habet successiōne tpe mensurati non p̄t. Alio mō accipit mobile fm̄ p̄ncipia cōplexionalia. et sic fm̄ duratiōnem successivā ē eius mensuratur tpe. q̄ sic etiam habet successiōnem. est em̄ manifestus q̄ p̄ncipia complexionalia in rebus viventibus tendant in p̄ncipio ad perfectiōnem et in fine deficiūt a p̄fectiōne. patet ergo q̄ in talibus p̄ncipijs est successiō motus et hoc est quod dicit aristot. in textu q̄ nūc corref ponit mobili sicut tps̄ motui.

Arguitur Et aliquis motus q̄ fit in nūc sicut generat⁹. Dm̄ q̄ generatio capitur dupliciter. Uno mō p̄ instantanea introductione forme substāntialis in materia et tñ non dicitur generat⁹ proprie motus. sed potius mutatiō. Alio mō accipitur generat⁹ fm̄ q̄ cōtingitur tali introductiōni p̄via dispositiō materie. et sic generatio etiam est motus et non fit in instanti sed in tpe.

Arguitur Tempus est met⁹ mot⁹ et go nō est numerus mot⁹. Aliis p̄batur q̄ dies est tempus. et est latio solis supra nēm hemispheriū. sed latio ē motus ergo dies est motus. Dm̄ q̄ illa p̄dicat⁹ seu diffinit⁹ est causalis. et est sensus q̄ dies causatur fm̄ suam qualitatem sc̄z̄ ex parte luminis ex latōe solis supra nostrum emispheriū. et tñ dies capitur formaliter. Alio⁹ dies potest capi materialiter. p̄ tpe quo sol movet supra nostrū hemispheriū capiēdo diem p̄ die artificiali. vel p̄ tempore viginti quatuor horarū. et sic capit⁹ p̄ die naturali. et utroq̄ mō est causalis p̄dicat⁹. q̄a dies tam quo ad tempus quod materialiter est dies q̄ quo ad lumen quod formaliter est dies causatur ex latōe solis.

Arguitur Totum nō debet diffiniri p̄ suas p̄tes sed prius et posteriorius sunt partes temporis ergo nō potest tēpus per ea diffiniri. Dicendū q̄ in diffinitione non accipiūtur prius et posterior p̄ priori et posteriori temporis. sed p̄o priori et posteriori mo-

tus ut sit sensus tempus est mensura motus hinc
 quod in motu inuenitur prius et posterius. quia te-
 pus mensurat aliquid successiuum. et motus est suc-
 cessiuus hinc prius et posterius.

Et sicut motus sem-

Postquam prius ante diffinitionem temporis mouit questi-
 onem de nunc temporis hic determinat illam quoniam
 onem scilicet verum sit unum nunc in toto tempore. et
 primo proponit quod intendit scilicet quod nunc in to-
 to tempore est quoddam idem et quodammodo non
 idem. quia est idem subiecto siue hinc rem et est al-
 terum ratione. quod sic probatur. quia tempus ha-
 bet continuitatem a motu. sed partes motus sunt
 alie et alie hinc rationem manente etiam uno mo-
 tu. ita etiam partes temporis sunt alie et alie
 hinc prius et posterius quous sit unum nunc.

Queritur

Verum tempus habeat suam
 continuitatem a motu. et vi-
 detur quod non. quia tunc haberet suam continuitatem
 ab alio. et non per se. Dicendum quod tempus habet
 suam continuitatem per se. sed non a se vel ex se.
 Circa quod considerandum quod duplex est continui-
 tas quedam formalis et intrinseca quam habet
 continuum ex suo termino communi et talem continui-
 tatem habet tempus a nunc quod est terminus com-
 munis temporis. et per illud terminum commune est
 formaliter continuum. Cum ergo per dicat circumstan-
 tiam esse formalem hinc dicitur a quod tempus habet con-
 tinuitatem per se. Alia est continuitas materialis
 vel effectiua et extrinseca. et illam habet tempus
 a motu et motus a magnitudine. Cuius ergo a et
 ex dicant circumstantiam esse materialis et effectiua
 sic patet quod tempus non habet continuitatem a se vel ex se

Sequitur enim sicut

Probat principale propositum quod dictum est. et
 statim in hoc sicut se habet mobile ad motum ita
 se habet nunc temporis ad tempus. sed est unum mo-
 bile in toto motu hinc rem et aliud hinc rationem
 et est ergo etiam est unum nunc in toto tempore hinc
 rem et alterum hinc rationem et esse. Maior pa-
 tet quia sicut nunc mensurat mobile scilicet substan-
 tiam mobilis ita tempus mensurat motum sicut
 ergo per hoc quod mobile aliter et alie se habet nos
 cognoscimus motum ita per hoc quod nunc alie et alie se
 habet cognoscimus tempus. Et addit aristoteles quod sophiste di-
 cunt hominem esse alterum in foro et alterum in thea-
 tro quod non est verum hinc rem sed hinc rationem

Ita etiam hic dicendum est de nunc temporis et
 Per hoc soluitur argumentum prius in contrarium
 motu. quia illa probant quod non est idem nunc hinc
 esse. quia si sit tunc illa que nunc esse facta esse
 simul cum illis que facta sunt ante mille annos
 quia est idem nunc simpliciter.

Queritur

Verum sit idem nunc
 in toto tempore. Di-
 cendum quod est idem nunc hinc substantiam et alte-
 rum hinc esse quod probari potest ratione et simi-
 litudine. Ratione sic quia unius rei est tantum
 una substantia. sed tempus est una res. ergo habe-
 bit tantum unam substantiam. Quis propter conti-
 nuum fluxum mutetur hinc esse. Similitudine sic
 probatur quia sicut in linea substantia linee sum-
 tur ex punctis et substantia cuiuslibet continui ex
 termino communi ita etiam substantia temporis su-
 mitur ex suo termino communi qui est nunc. necesse
 est igitur unum nunc esse in toto tempore ut sit una
 substantia. sicut in linea est tantum unum punctum
 continuans in uno superficie est tantum una linea
 continuans et in uno corpore est tantum una su-
 perficies continuans.

Et notum autem maxime

Postquam determinauit de nunc hinc substantiam
 eius consequenter ostendit unde habet nunc quod est
 mensura. et deinde determinat de conditioni-
 bus eius. Et primo dicit quod duo sunt scilicet de ratione
 mensure que ueniunt ipsi nunc. primum est quod mensura
 debet esse aliquid maxime notum. Secundum quod de-
 bet esse minimum. sic autem est de nunc temporis
 quia tunc nunc sit prius et existens actualiter ipsi
 magis cognoscatur quod alie partes ipsi temporis. quod
 etiam sit minimum per quia est indivisibile.

Manifestum autem est

Hic ponit aristoteles conditiones ipsius nunc. et sunt
 tres quarum prima est. Quod de tempore nihil habe-
 mus nisi nunc. et hoc sic probatur motus non est sine
 mobili. Quis contra. ergo mensura motus non
 est sine mensura mobilis. sed tempus est mensura
 motus. et nunc est mensura mobilis. ergo non est
 tempus sine nunc. Et deinde notanter quod motus non
 est sine mobili et non eodem modo quod mobile potest esse sine mo-
 tu. et ideo a se non potest esse tempus sine nunc quod
 fuit probandum.

Arguitur

Indivisibile non potest me-
 surare diuisibile. sed nunc

est indiuisibile ergo non potest mensurare diuisibile scilicet tempus. quia mensura et mensuratum debet proportionari. Dicendum quod est duplex mensura quedam est quantitas sicut quod aliquid mensuratur quantitate et sic tempus non mensuratur nisi quia mensura quantitas debet correspondere mensurato sicut vni vasi. Alia est mensuratio notificatiua eo modo quo forma dicitur mensurare illud cuius est forma et sicut talis mensurat deus ipsum nisi mensurat tempus. et hoc patet ex parte rationis tertius ubi dicitur quod magis notum mensurare minus notum quod est verum de mensuratione notificatiua.

Et continuū iam tem

hic consequenter ponit alia duo que dicuntur de ipso nisi quorum primum est quod tempus diuiditur et continuatur per nisi. Secundum est quod nisi non est pars temporis. Primum probatur dupliciter. Primum sicut se habet mobile ad motum. ita nisi ad tempus sed continuatur motus est ex mobili. ergo continuatur tempus est ex nisi. Et sicut motus diuiditur ad diuisionem mobilis. ergo etiam diuiditur tempus ad diuisionem nisi. Secunda ratio sumitur ex parte linee et puncti. quia sicut se habet punctum ad lineam. ita nisi ad tempus sed punctus continuatur et diuidit lineam ergo nisi continuatur et diuidit tempus. Circa quod sciendum quod punctus in linea accipitur dupliciter. Vno modo sicut in linea in potentia. et sic continuatur lineam quia punctus continens non est in linea sicut actum puncti. Alio modo punctum continuatur capitur sicut quod assignatur actu in linea et sic diuidit lineam quia ex hoc quod actu sit punctum in continuo sic sumuntur plures partes linee. Similiter est dicendum de nisi temporis. quia nisi continuatur in tempore et sic continuatur tempus. Alio modo accipitur sicut quod assignatur sub actu alitate ipsius temporis. et sic diuidit ipsum tempus. Est tamen differentia inter punctum et nisi quia punctum est quoddam stans et permanens sicut etiam linea. et ideo possumus idem punctum bis accipere et vni eo ut duobus. sed ipsum nisi non est stans sicut nec tempus ideo oportet alteri nisi capi sicut rationem in quo incipit motus et in quo terminatur. Unde tempus non mensurat hoc modo motum quod aliquid idem accipitur ut principium vnius et finis alterius sicut contingit quandoque

in puncto. sed tempus magis mensurat motum accipiendo duo vltima temporis sicut duo nisi que tamen non sunt partes temporis. Secundum est quod nisi non est pars temporis quod sic probatur. sicut se habet momentū vel mutatum esse ad motum. ita nisi ad tempus. sed momentū vel mutatum esse non est pars temporis. ergo nisi non est pars temporis. minor patet quia momentū est aliquid in diuisibile. sed quelibet pars motus est diuisibilis.

Minimus autē nūme.

Hic ponit ea que dicuntur de tempore et sicut quatuor. Primum est quod in tempore inuenitur minimum. Secundum est quod in tempore inuenitur multum et paucum breue et longum. non autem veloci et tardum. Tertium est quod tempus est simpliciter vni nomen. et sicut quid sunt plura tempora. Quartum est quod tempus cognoscitur motu et contra. Deinde ponit etiam illorum que dicuntur de tempore. Vnde de ratio primum est. quia tempus est numerus. sed in numero reperitur minimum quia vnicuique. ergo etiam in tempore reperitur minimum. Est tamen verum quod quodammodo in tempore non reperitur minimum. quia tempus est continuū et continuū est simpliciter diuisibile in infinitum. et in eo non reperitur minimum. Et quando dicitur quod ista repugnant ad invicem. Dicendum quod tempus accipitur dupliciter. Vno modo sicut quod habet ordinem ad numerum. et sic reperitur minimum in tempore scilicet vna hora inter horas et vna dies inter dies. Alio modo accipitur tempus sicut se et sic in tempore non datur minimum sicut partes integrales. et ideo vna hora est minima in ratione hore sed ex parte temporis est diuisibilis in infinitum. sic similiter est in quolibet alio continuo. quia quodlibet continuum comparatur ad numerum potest esse minimum sicut vni lignū ratione illius quod est vni sicut est minimum. sed non ratione illius quod est continuū.

Manifestum est autē

Hic consequenter ponitur ratio secunda et est quod tempus est numerus et etiam est numerus continuus. Et hoc ergo quod tempus est numerus in eo reperitur multum et paucum. quia illa reperitur in numero est enim aliquis numerus paucus et aliquis numerus multus. Sed ex eo quod tempus est aliquod continuū sic in tempore reperitur longum et breue. quia longitudo et breuitas sunt

116 velox et tardus. vniuersus motus. vniuersus pars sicut sicut non in parte 116

Quartus.

condiciones cōtinui sed in tpe nō inueniuntur ve-
lor et tardiū. cuius rō est quia de ratione velocis
et tardi est esse numeratū et mensuratū tpe qz
velox est quod in puo tpe multū ptransit. et tar-
diū est quod in longo tpe paucū ptransit. sed tē-
pus nō est aliquid numeratū sed ē ipse met nu-
merus.

Et idem autē ubiqz.

Hic ont quōd tempus sit idem et nō idem et dicit
qz simpliciter est unū et idem tps ubiqz. respectū
omniū. et hoc sic pbat quia tps ē numerus mo-
tus nō cuiuscūqz sed p m motus. tam p m motus
est vnus etiā numero et simpliciter ergo tē-
pus est unū numero et simpliciter. Tempus em̄
primo mensurat motū p m mobilis et p illum
motum etiā mensurat omnes alios motus. mi-
nor patz quia totus motus celi acceptus fm su-
am totalitatem est vnus numero. sicut patet
octavo phisicor. Non em̄ inter duos motus ar-
culares oportet interuenire quietem ut ibidē di-
citur. unde patet qz si tempus diuersificaret fm
diuersitate motus absolute tūc nō esset idem tē-
pus omniū quia nō est vnus motus omniū. Ex
quo etiā fundamento ostenditur qz capiēdo tps
fm eius partes tps nō est unū. quia sicut motus
celi variatur fm diuersas reuolūtiones que reuo-
lūtiones a seuiuitate distinguunt numero. po-
tētia simile est de tempore quia totū tempus ē unū
numero actuali. sed ptes tps reiterātur fm nu-
merum potentialem et nō fm numerū actualē
sicut etiā ptes motus.

Queritur Vtrqz tps possit idem nu-
mero reiterari. Dm̄
qz tempus est reiterabile in spē sed nō in nume-
ro. Circa quod sciēdum qz due ptes tps dnt ab
inueniunt numero potentialem quous sunt vnus nu-
meri actualis. sicut em̄ dictū est totum tempus
est unū numero in sua totalitate. sed ptes tps
possunt nihilominus a seuiuitate distingui. querit
ergo an tps sit reiterabile quod dupliciter potest
intelligi. Primo an tps quod fuit in pterito po-
test adhuc semel resumī sicut dies qz heri fuit po-
test p diuinā potentia adhuc semel fieri et resu-
mī. Dm̄ qz illa dies nō p̄t resumī fm numerum
sed tene fm spm scy fm qz dies sed non fm qz il-
la dies. Et rō istius est quia impossibile ē aliqd
succesiuū idem numero redire etiā p diuinā
potentia quia implicat contradicōem. sed tps est

aliquid succēssiuū. ergo non p̄t idem numero res-
dire etiā p diuinā potentia. et idē quis de p̄t
repare angelū annihilatum qz est aliquid pma-
nens in sua natura nō potest tū reparare idē tem-
pus numero. nec eūdem motū numero. Et rō istius
est quia in ipsis rebus succēssiuus ē tātia reu-
olūtione influxu et p̄tinuitate penes fluxū. deficiē-
te ergo tali cōtinuitate nō potest illa res eadez
numero redire.

Non solum autē mo-

Hic p̄ter pbat quaterū duabus rōnibus. Qua-
rum p̄ma scilicet hoc tps est numerus. sed nume-
rum cognoscimus p numerabilia et numerabi-
lia p numerū. ergo cognoscit tps motu. et motus
tempore. minor patet exemplariter p numerū eq̄
uum et numerū miliarū. quia dicit aristoteli. qz cog-
noscimus numerū eq̄ uoz ex hoc qz cognoscimus
equū oportet em̄ p̄mo agnoscere unū equū et po-
stea alterū ante qz cognoscamus numerū equoz.
Item cognoscimus numerū miliarū ex uno mili-
ari. Hec rō scilicet in hoc qz cōsequitur seuiui-
tatem in p̄tate ibi unū potest mensurare alterū
et eōdem. sed tēpus et motus cōsequitur seuiui-
tatem in p̄tate. ergo unū potest mensurare alte-
rum et eōdem. Minor patet exemplariter qz
quā vnū mensurat amphora. qz amphora vnū
Moro p̄ quia dicimus motum magnū quando
tempus est magnū et dicimur tempus magnū qm̄
motus est magnus.

Arguitur Ex hoc sequeretur qz tem-
pus nō esset magis mensu-
ra motus qz eōdem. Dicendum qz aliquid me-
surat alterū dupliciter. Vno modo p se et ex sua
ppria natura. et sic tempus mensurat motum.
Alio modo aliquid mensurat alterū quo ad nos
et per accessus. et sic motus mensurat tempus. et
ideo patet qz nō habent se eōdem modo ad men-
surandum. Et similiter dicitur quous p accidens
vnū quandoqz mensurat amphoram tamen per
se amphora mensurat vnū. unde contingit qz quā-
doqz motus est nobis notus qz tempus quia sic
quandoqz mensuramus tempus p motum quo
ad nos sicut scriptores quandoqz noscūt horas
ex actionē sciēdū.

Arguitur Tempus causatur ex mo-
tu. et ergo in motu est p̄-
or ratio mensurandi qz in tempore. Dicendū
qz tempus et motus possunt dupliciter adinu-

*1. p̄m motus est tps mensurabile
2. tps nō est p̄m motus mensurabile
3. tps nō est p̄m motus mensurabile
4. tps nō est p̄m motus mensurabile
5. tps nō est p̄m motus mensurabile*

*1. motus est tps mensurabile
2. tps nō est motus mensurabile
3. tps nō est motus mensurabile
4. tps nō est motus mensurabile
5. tps nō est motus mensurabile*

tem comparari. Uno modo in ratione existendi et sic motus precedit tempus et est causa eius. Alio modo comparatur aduicem in ratione mensuræ et sic tempus est causa motus.

Quoniam aut tempus.

Postea diffinitione temporis et eius proprietatibus consequenter determinat de tempore per comparationem ad ea que sunt in tempore. Primo ergo determinat de his que absolute sunt in tempore. De cetero determinat de his que sunt in tempore per comparationem ad ea que non sunt in tempore. Est ergo intentio aristotelis quod motus mobile et quæ sunt mensurabilia tempore et dicit quod differenter motus et mobile sunt in tempore. quia motus est in tempore tamen quo ad substantiam quod quo ad eius durationem sed mobile mensuratur tempore sicut quod habet successionem et durationem et non sicut substantiam et tunc diversitas est quia aliquid mensuratur tempore sicut quod habet successionem sed motus sicut suam substantiam et durationem habet successionem sed mobile solum habet successionem quantum ad eius durationem et est et idem mobili correspondet nunc tempus et non tempus et mensurat tempus motum non prime totum sed unam partem que pars ulterius mensurat totum. Et occasione illius quia dixit quod motus et mobile mensurantur tempore ostendit verum sit idem esse in tempore et mensurari tempore. Et circa hoc dicit quod aliquid esse in tempore potest intelligi tripliciter. Uno modo dicitur aliquid esse in tempore quia est simul cum tempore. Alio modo aliquid dicitur esse in tempore quia est pars tempore. Tertio modo dicitur aliquid esse in tempore quia mensuratur tempore. Et declarat istam distinctionem per similitudinem de numero quia tempus est numerus sed tripliciter dicitur aliquid esse in numero primo quia est simul cum numero secundo quia est pars numeri ut par et impar. tertio quod mensuratur numero. Aristoteles ergo excludit illos duos primos modos. Et dicit quod non oportet habere id esse in tempore quod est simul cum tempore quod sic est in tempore esset idem sicut esse cum aliquo tempore et sequetur quod ista esset admittenda ceterum est in quantum mobile quia est simul cum grano milii sed hoc est inconueniens. Nec etiam valet secundo modus quia quando dicitur aliquid esse in tempore dicitur aliquid esse in alio sicut in mensura extrinseca sed subiectum alius passionis non est mensura extrinseca passionis sic ergo relinquatur tertio modo quod esse in tempore est

mensurari tempore et per hoc soluitur questio utrum idem sunt mensurari tempore et proprie esse in tempore.

Arguitur Ergo ista est falsa deus est qui deus non est in tempore quod tamen videtur esse dicendum quia omne verbum conueniens significat tempus ut ex diffinitione verbi. Dicitur est proprie motus quod aliqui exponebant illam propositionem sicut proprie motus modum esse in tempore dicebant enim quod ille esset intellectus istius propositionis deus est deus est simul cum tempore nostro sed ista opinio non valet quia tunc ista propositio non esset necessaria sed per accidens quia quod non esset tempus nostrum et ideo per accidens nunc est quod est tempus nostrum. Dicendum est ergo quod quod in diffinitione verbi verbum est quod significat tempus ibi tempus extenditur ad omnem mensuram durationis sicut ad eternitatem eternitatis et tempus nostrum cum ergo dicitur deus est ibi est significat tempus quod est mensura eternitatis et ibi angelus est significat tempus quod est mensura eternitatis et ergo dicitur aliqua verba absolute a tempore sicut tempore nostro.

Quoniam autem numerus

Hic aristoteles dicit que sunt illa que non sunt in tempore quia ex hoc quod cognoscimus ea que non sunt in tempore possumus cognoscere ea que sunt in tempore. videtur ergo aristoteles quod illa que semper sunt non sunt in tempore sicut quod mensuratur tempore et hoc probatur ex duabus conditionibus que conueniunt illis que sunt in tempore. Prima est quod ex illis que sunt in tempore extenduntur a tempore. Cuius rationem ponit aristoteles aliquid est in tempore sicut numerus est in numero sed est condicio numeri quod potest semper capi numerus maior omni numerabili quod etiam potest capi tempus quod est in vniuerso omni eo quod mensuratur tempore. Item per similitudinem ad locum quod sicut locus semper est maior eis que apprehenduntur sub loco ita etiam tempus in vniuerso est eo quod includit in tempore. Conueniunt enim in hoc quod tam locus quam tempus mensuratur extrinsece. Consequenter ponit secundam conditionem illorum que sunt in tempore et est ista quod illa que sunt in tempore patiuntur aliquid in tempore et hoc probatur dupliciter primo ex eodem modo loquendi secundo per eadem. Et eodem modo loquendi sic quia consuevit dicere quod aliqua senescunt putrescunt et corrumpuntur ex tempore et aliquis obliuiscitur eorum que ponit ex tempore et ideo tempus non est causa boni quod nullus addiscit ex tempore si autem aliquis addiscat in tempore hoc est propter operationem quam facit in tempore. Et addit istam rationem quia tempus est numerus

*116 et redit a tempore et aliquid et aliquid et non
12 tempus et tempus et tempus et tempus et tempus
122 et tempus*

*116 et redit a tempore et aliquid et aliquid et non
12 tempus et tempus et tempus et tempus et tempus
122 et tempus*

*116 et redit a tempore et aliquid et aliquid et non
12 tempus et tempus et tempus et tempus et tempus
122 et tempus*

*116 et redit a tempore et aliquid et aliquid et non
12 tempus et tempus et tempus et tempus et tempus
122 et tempus*

*quod semper sunt non sunt in tempore sic quod mensuratur
tempore alius enim mensuratur*

ius motus. sed motus ex sua natura facit rem distare a sua prima dispositione. cum ergo tempus sequatur motum etiam tempus habet in se illam conditionem motus quod scilicet dicitur aliquid quod emoueri a sua prima dispositione ex tempore.

Quare manifestum

hic ex duabus istis conditionibus concludit oppositum scilicet quod illa que semper sunt non sunt in tempore quia nulla conditio temporis conuenit eis que semper sunt. non prima quia illud quod semper est non exceditur a tempore quia hoc dicitur in infinitum. sed nihil potest excedere infinitum. Neque secunda conditio conuenit eis que sunt semper quia hoc quod semper est non est corruptibile nec dispositibile ad corruptionem quod tunc non esset semper.

Arguitur

Tempus est causa generationis quia multa generantur ex tempore ergo tempus non est causa corruptionis. Dicendum quod tempus per se et secundum suam naturam est causa corruptionis quia facit rem distare a sua prima dispositione. sed per accidens et gratia aliquid quod additur ipsi tempori sicut est labor exercitium et sic de alijs sic et tempus potest dici causa generationis.

Arguitur

Motus est causa generationis ergo ratio tertia non est bene assignata. Dicendum quod motus dicitur dupliciter. Uno modo secundum se et secundum suam propriam naturam et tunc motus est causa corruptionis quia de ratione motus est quod abiciat terminum a quo. Alio modo accipitur motus secundum quod est instrumentum fatale moueris et secundum quod stat sub intentione moueris et sic est causa generationis in quantum scilicet ipsum mouens intendit per motum aliquid producere sicut anima nihil mouens celum intendit producere ista inferiora per talem motum et calefaciens aquam intendit producere calorem in aqua. sed hoc non conuenit motui ex se quia secundum se facit rem distare a sua prima dispositione. quod sic intelligitur quia motus ex sua natura est remouens aliquid forme in mobili quia remouet terminum a quo.

Arguitur

Celum semper est et tamen mensuratur tempore ergo non est verum quod dicit aristoteles hic in textu. Dicendum quod celum accipitur dupliciter. Uno modo secundum suam substantiam et sic mensuratur tempore et non tempore quia semper est. Alio modo accipit

celum secundum eius motum tunc potest adhuc capi dupliciter. Uno modo secundum totum motum eius et sic etiam secundum aristotelem non mensuratur tempore quia semper est. Alio modo accipitur motus celi secundum partes reuolutiones tunc non semper est quia illa reuolutio que huius fuit nunc non est et sic tempore mensuratur.

Arguitur

Mensura non semper excedit mensuratum quia eternitas mensurat deum et non excedit mensuratum sed deum. Dicendum quod eternitas et deus possunt dupliciter capi. Uno modo secundum rem et sic unum non excedit alterum quia utriusque est infinitum. sed unum infinitum non excedit alterum. Alio modo accipitur secundum nomen modum capiendi et tunc etiam eternitas conuenit excedere deum sicut mensuratum unde patet quod ista oppositio habet veritatem tunc mensuratum est finitum sed si sit infinitum tunc non oportet mensuratum excedere mensuratum. Et si dicatur locus est mensura et tamen non excedit locatum quia est ei equalis. Deum quod quis locus secundum primam superficiem qua tangit locatum non excedit locatum tunc excedit secundum totum corpus locans. quo modo dicit aristoteles quod superius elementum locat inferius.

Quoniam autem tempus.

hic quod aristoteles supra dixit quod tempus est mensura motus etiam vult ostendere quod tempus est mensura generis et primo apponit intentum scilicet quod tempus est mensura motus primo apponit sed etiam tempus est mensura generis secundario in quantum generis aptum natum est moueri. Deinde excludit argumentum quo possit videri quod generis non mensurat tempore et est istud diffinitio temporis dicit quod tempus est numerus motus. sed generis non est motus quod videtur quod generis non mensurat tempore dicit aristoteles quod tempus est numerus motus et non est motus. si autem esset motus tunc generis non possit mensurari tempore sed quod est numerus motus utroque pro etiam tempus est numerus generis quod ostendit quod generis natum est moueri per tempore in quo quiescat. Tunc probat aristoteles principale oppositum quod etiam quiescens mensuratur tempore et stat in hoc esse rei mobilis mensuratur tempore ut ex diffinitione temporis. sed id est esse rei mobilis et esse rei quiescibilis ergo etiam est rei quiescibilis mensuratur tempore. minor pro quod huius et per uariam hinc fieri circa idem si generis est partio motus quod circa unum et idem esse hinc fieri generis et motus. Unde patet quod sicut mobile mensuratur tempore secundum ad durationem et non substantiam sic etiam quiescens si generis mensuratur tempore tamen secundum substantiam quod secundum suam durationem eius sicut etiam motus.

Handwritten marginal notes at the top of the page, including the number '11' and various Latin phrases.

Philicorum.

Co. lxxxij.

Handwritten marginal notes below the section headers, providing commentary or additional text.

Manifestum igitur.

Hic quia superius dixit q̄ illa que sūt semp nō mensuratur tempore vult ostendere vtrū illa q̄ non sunt vel nūq̄ sunt mensurantur tēpore. Et circa hoc est sciendū q̄ duplicia sunt non entia nam aliqua dicuntur nō entia quia impossibile ē ea esse et talia nō entia nō mensurantur tēpore cuius ratio est quia tēpus est numerus motus vel quietis. et ideo que mensurantur tempore vel sunt mobilia vel quiescibilia. quod patet ex hoc quia generabilia et corruptibilia que sunt mobilia mensurantur tēpore. sed que impossibile ē eē nō sunt mobilia. ergo nō mensurantur tempore. Alia sunt nō entia que quādoq̄ creantur vel fiunt ut adam et antirp̄s. et talia non entia mensurantur tēpore quia que fiunt in preterito mensurantur tempore preterito. et que erunt in futuro mensurantur tempore futuro. Unde patet q̄ ea que semp sunt nō mensurantur tempore. et ea que impossibile est esse etiā non mensurantur tēpore.

Quæritur.

Utrū omnium rerum temporalium et motuum sit unū tempus. Dicendum q̄ sic quod patet primo auctoritate aristotelis in textu dicentis q̄ tempus simpliciter est unū et s̄m quid variatur s̄m partes temporis. et ratio est quia accidens habet numerū a suo subiecto cum ab ipso indiuiduetur. si subiectum temporis est unū numero scilicet motus primi mobilis. ergo etiam tempus est unū numero. Unde sicut talis motus variatur s̄m diuersas reuolutes sic scilicet q̄ ille reuolutes a seinuicem distinguuntur numero potenciali. et tamen totus motus est unus numero. sicut patet in octavo huius. ita etiam est de tēpore. quia totum tēpus est unū numero. et tamen diuersæ partes temporis correspondentes illis diuersis circulatoribus motus sunt diuersæ numero non actuali. quia abinuicem distinctionem nō habent actualem sed potentialem. et simile potest inueniri in quolibet cōtinuo etiam permanēte. q̄ manifestum est q̄ lignū decē pedum est unū numero et tamē prim⁹ pes in ligno non est decimus sed q̄ritas primi pedis distinguitur a q̄ritate ultimi pedis nō numero actuali sed potēiali. q̄ p̄ q̄ritas p̄mi pedis diuidi a q̄ritate ultimi pedis.

Arguitur.

Si tēpus est passio motus. ergo sunt plura tē-

pora. quia sunt plures motus. Dicendum q̄ tēpus dupliciter potest comparari ad aliquem motū. Uno modo sicut accidens ad subiectum. et sic nō comparatur ad quemlibet motū quia sic essent plura tempora. sed solū ad unū motū scilicet primi mobilis quia est in illo sicut accidens in subiecto. Cuius ratio est quia in omni genere simplicissimi et primi illius generis est mēsurā alioq̄ sicut patet decimo metaphisice. sed inter omnes motus motus celi est simplicissimus. quia p̄terea sit maius spaciū in minori tempore. ergo oportet omnem aliū motum mensurari p̄ illū primū motum et per cōsequēs per tempus quod est accidens primi motus. Alio modo comparatur tempus ad alium motū sicut mensura ad mēsuratum. et sic tempus comparatur ad quemlibet motū quia cuiuslibet motus tēpus est mēsurā.

Arguitur.

Omnis mēsurā debet esse vna mēsurato. sed tēpus est in primo mobili. ergo non potest esse applicatum motibus istorū inferiorum. et per consequens nō potest mēsurare motus istorū inferiorum. Maior patet quia si scilicet nō applicata vbi nō nō mensurat vniū. Dicendum q̄ tēpus potest esse alicui dupliciter applicati. Uno modo actualiter sic q̄ est forma actualis illius cui applicat et sic tantum applicatur primo motui. Cui applicatur tempus dupliciter. Uno modo ut p̄p̄ia passio. et sic applicatur ei s̄m suam totalitatem. quia sic nō excedit nec exceditur ab ipso ut dictum ē. Alio modo applicatur tempus primo motui ut mensurans ipsum. et sic applicatur primo motui s̄m suas partes. quia sic tempus excedit partes primi motus. Alio modo applicatur tēpus alicui virtualiter. et sic tempus applicatum est omnibus motibus. Cuius ratio est quia motus primi mobilis est causa omnium motuum aliorum. Cum ergo quelibet causa virtualiter est in suo effectu ille motus primi mobilis semper manet virtualiter in motibus omnium aliorum secundorum motuum. Et si dicatur si ergo tempus est in alijs motibus a motu primi mobilis solū virtualiter ergo mensurat tantū virtualiter. Respondeo negando. Respondeo quia aliquid assistēs alicui virtualiter p̄t illud mēsurare. sicut p̄t exemplariter si sit aliqua vna que actualiter est in aliquo loco tunc si quis capiens filum habens similem longitudinem vne potest per filum mēsurare pannum.

Vertical marginal notes on the left side of the page, providing commentary or additional text.

Quartus

non existente vna etiam actualiter. Cuius ratio est quia in tali filo est vna virtualiter. unde patet q^o primo et principaliter tempus mensurat motum primi mobilis scilicet s^m suas partes et deinde per illū motum mensurantur alij motus per hoc scilicet q^o ille motus applicatur ad alios motus. quod iterū patet exemplariter quia mensuramus dies p^o horas. et hore sumuntur s^m motum celi. quia quando est semimotus celi tūc sunt 12 hore. et quando est totus motus celi tūc sunt 24 hore. ergo omnia p^o motum celi mensuratur gratia temporis quod est in motu celi.

Arguitur Ite nō potest esse accidens alicuius et mensura extrinseca. sed tempus est accidens motus. ergo nō est mensura extrinseca. Dicendum q^o motus celi potest dupliciter capi. Vno modo s^m suam totalitatem. et sic est accidens motus primi mobilis. Alio modo accipitur motus celi s^m partes reuolutiones. et tūc tempus nō potest esse accidens motus. sed est mensura eius. Ex quibus dictis reprobantur opiniones aliorum. quia quidam accipiunt causam unitatis temporis ex numero. quā est vnus numerus p^o multis rebus numerabilibus. ergo est vnū tempus. quia tempus est numerus et arguebant sic est vnū numerus in ordine ad multa numerabilia. ergo est vnū tempus in ordine ad multa temporalia. Sed dicendum ē q^o argumentum nō valet quia bene procederet de numero absoluto quo numerantur. quia ille est vnū sed nō est verum de numero numerato. quia numerus numerat^o variatur s^m res numeratas sicut dicit aristoteles in fine huius tractatus de tempore. quā decē canes et decē boues sunt bene vnū numeri sed nō est vnus denarius. Alij ergo assignabant causam unitatis temporis ex unitate materie vel ex unitate eternitatis. et arguebant sic temp^o est in rebus corporalibus sicut mensura vel accidens. et res corporales cōueniūt in materia ergo etiam temp^o quod cōsequitur corpora gratia materie erit vnū. sed istud non valet. quia illa que sunt eadem materia nō sunt simpliciter eadem. quia sic omnia ista inferiora essent eadem. Alij autem assignabant unitatem temporis ex unitate eternitatis. quia temp^o est eternitas precipitata. sed hoc nō valet. quia a principio effectio remota nō potest aliqua res distinguere. quā si sic tūc omnia ista inferiora essent eadem. ppter unitatem primi mobilis.

tatem primi mobilis.

Arguitur Mensura et mensurata debent esse vngentia. i. vnus nate et forme. sed sunt diuersa mensurabilia scilicet motus. ergo etiam erūt diuersa tempora. Dicendum q^o mensura et mensuratum possunt capi dupliciter. Vno modo s^m partes eorum naturas et sic nō oportet ea esse vngentia. sed mensura potest esse alterius nature q^o mensuratum sicut patet de vna et pāno. Alio modo accipiuntur s^m rationem mensure et mensurati. et sic debent esse vngentia. i. vnū rationis siue proportionis. quia ipm mensuratum debet esse proportionatum mensure et cōtra. Per hoc ergo dicendum est ad argumentū q^o motus accipiuntur dupliciter. Vno modo s^m suas specificas naturas. et sic est verum q^o sunt plures motus. et sic nō correspondet eis tempus. Alio accipiuntur motus s^m q^o in eis inueniuntur aliquod cōmune scilicet successio s^m prius et posterior et sic temp^o conuenit motui ut mensura eius. et ideo est vna ratio mensurandi in omnibus motibus. Simile est de liquoribus quia sūt liquores diuersi sicut specierum qui tamen possunt mensurari per vnicam mensuram. quia ratio mensurabilitatis in illis liquoribus non conuenit eis s^m specificas et proprias naturas. sed cōuenit eis ratio liquoris. et sic etiam motus in p^o parte qualitate et vbi mensurantur tempore s^m aliquod cōmune quod est successio. et etiā quies mensurat tempore.

Arguitur Temp^o reperit in substantijs separatis in quibus nō est motus ergo tempus non est numerus motus. Antecedens patet quia augustinus dicit super genesim q^o deus mouet spirituales creaturas per tempus. Dicendum q^o tempus accipitur dupliciter. Vno modo pro tempore continuo s^m q^o tempus cōuenit ipsis corporibus. et sic tempus non inuenitur in separatis cuius ratio est quia tale tempus mensurat motum continuū. sed motus continuus non inuenitur in substantijs separatis nisi forsan per accidens gratia magnitudinis vel operationis quam facit substantia spiritualis in magnitudine. sicut substantia separata dicitur habere motum continuū. quia continue operatur sicut angelus subuertens iodomam dicebatur continue moueri non gratia sui. sed gratia operis. quia continue subuertebat. Aliud est tempus discretum. et sic loquitur augustinus q^o deus mouet spirituales creaturas p^o t^o temp^o cuius ratio

iterum est quia mensura et mensuratum debent correspondere quilibet autem successio requirit mensuram sed in substantiis separatis non est continua successio operationum sed est successio discreta ergo si corrumpitur eis mensura siue tempus continuum sed tempus discretum. Circa quod sciendum est quod de omnia intellectus ex parte actus et unico medio intelligit: unde quod est sua essentia omnia intelligit et idem deo nullum est successio ergo nec tempus corrumpitur sue operationis: sed substantie separate intelligit res pluribus medijs quia per multas species intelligibiles et quod non possunt simul uti duabus speciebus intelligibilibus utantur primo una specie et hoc in uno instanti et deinde utitur alia specie intelligibili intelligendo aliam rem et sic in alio instanti illa ergo plura instantia sibi succedentia vocantur tempora discretum vocantur enim tempus propter successionem et dicitur tempus discretum quia non habent ad invicem continuitatem unde patet quod tempus discretum non potest esse in potentia toto quantum ad quod non mensurat res quantas sed operationes immateriales est ergo de potentia discretio relationis quod est relatio operationum successivam discretam enim sibi invicem succedentium. Ex quo patet secundo quod tempus dicitur omnino equivoce de tempore discreto et continuo quia aristoteles probat quod impossibile est tempus seque continuum componi ex indivisibilibus sexto huius sed tempus discretum componitur ex pluribus nunc est enim simile de numero discreto et continuo impossibile est enim continuum componi ex indivisibilibus sed bene discretum componitur ex indivisibilibus sicut omnia artibus.

Queritur Unde sumat unitas specifica temporis. Et arguitur quod non ex motu quia actus non habet entitatem vel unitatem a suo subiecto sed a divina propria generis ergo etiam tempus non habet entitatem vel unitatem ex motu. Deinde quod duplex est entitas vel unitas in accidentibus scilicet numeralis et illa habet quodlibet actus a subiecto quia subiectum est materia in qua actus et hoc est quod dicit aristoteles quod actus habet numerum a suo subiecto. Alia est unitas specifica et illa habet actus a divina propria generis et a diffinitione assignata in proprio genere quia ergo quantitas continua in proprio genere diffinitur per terminum continuum ergo tempus habet suam unitatem specificam a nunc quod est terminus cuius temporis. Deinde est ergo ad affirmatum quod tempus habet unitatem specificam a nunc continuante quibus habeat unitatem numeralem a motu primi mobilis. Et sic argu-

mentum perdit et concludit verum.

Arguitur Non est item nunc in toto tempore. Ans probatur quia tempus finitum habet duos terminos. Deinde quod sicut habent se puncta in linea ita nunc in tempore sicut ergo in linea finitum sunt habent plura puncta eminentia sed est solum unum punctum continuans a quo sumuntur species linee sic etiam est de tempore quia in tempore finitum sunt duo nunc terminantia sed est tantum unum nunc continuans presentem et futurum ad invicem hoc enim nunc necesse est esse item in substantia sicut probatur in tertio.

Arguitur Species rei sumitur ex operatione sed sunt plures operationes temporis ergo sunt plura tempora specifica. minor probatur quia aliquod tempus corrumpit ut de hyeme et aliquod tempus generat ut patet de estate maior patet quia per videre et hinc iudicamus diversas species ergo etiam per corrumpere et generare.

Dicendum quod duplices sunt operationes quedam sunt operationes que continentur alicui finem se et finem suam naturam et si tales operationes sunt diverse esse cognoscimus aliam et aliam speciem ex illis operationibus. Alie sunt operationes que continentur alicui per accidens et per aliter et per tales operationes non iudicamus differentiam specificam sic autem contingit in tempore quia tempus generat et corrumpit gratia motus in quo est et non gratia sui quia ille motus scilicet diurni teli quandoque defert ad nos principium generationis terrenascentium videlicet solem et tunc sunt generationes in istis inferioribus et quandoque a nobis elongat principium generationis et tunc est tempus corruptionis et hoc est quod dicit aristoteles secundo de generatione quod equale est tempus generationis et corruptionis quia illa que generantur per solem sicut terrenascentia pro media parte motus generantur seque in adventu solis ad nos et ex alia parte motus corrumpuntur seque in recessu solis a nobis unde patet quod motus est causa generationis et corruptionis et non tempus. Quod probatur etiam ex signo quia illa que sunt immobilia sunt simpliciter incorruptibilia sicut sunt substantie seque patet et quia quedam sunt immobilia secundum substantiam que tamen sunt mobilia secundum ubi et ideo talia corpora non sunt corruptibilia etiam secundum substantiam sed secundum ubi. Illa autem que sunt mobilia secundum substantiam sicut ista inferiora sunt etiam corruptibilia secundum substantiam vel secundum partem.

10. repetitio ad istud magis est de istis quibus...

10. de motu et coloribus finem se finem... et sic movetur et sic non ubi et sic...

Quartus.

sicut elementa vel sim totū sicut mixta.
Arguitur Motus celi mensurat tem-
pore et tñ tempus nō ex-
dit illum motū. Dñm q̄ motus celi p̄r dupli-
cite capi. Uno mō sim suam totalitatem. et sic
motus celi nō mensurat tempore quia tēpus est
sic a cōs motus et nō mensura eius. et sic est ve-
rum q̄ motus non excedit a tempore. Alio mō
accipitur motus ille sim p̄tales reuolutōnes. et
sic tempus excedit motū et habet se ad motū ve-
mensura.

Ipsū autem nunc.

Postq̄ aresto. determinat de tempore quid est et
quomō est p̄ cōparationem ad ea que sunt in tem-
pore hic determinat de tempore p̄ cōparationem ad
illa que nominantur sim tempus. s. de istis dictōm
bus nūc. tūc. iam olim. regente et modo. et dicit p̄
mo q̄ nūc potest capi dupliciter. Uno mō p̄rie-
put significat indivisibile tempus. et sic nūc ha-
bet tres condiciones. quarum prima est q̄ nūc
cōtinuat tempus. Cuius rō est quia sicut se ha-
bet p̄ctum ad lineam ita nūc ad tempus. s. p̄n-
ctum cōtinuat lineam. ergo nunc tempus. Secūda
cōditō est q̄ tempus dividit p̄ntis ipm nūc qui
si nūc accipitur ut unū in actu tūc cōtinuat ip-
sum tēpus. et si accipitur ut duo in actu tūc di-
uidit ipsum tēpus idē tñ est nūc quod est unū in
actu et multa in potentia. Simile ē de p̄cto in
linea quod accipitur ut unū cōtinuat lineam et in
q̄tum accipitur ut duo in pōtia est p̄ncipium di-
uisōis linee et ut duo in actu dividit lineam.
Tertīa cōditō est q̄ hoc nūc sic dividens et cōti-
nuat tēpus ē unū sim tē et subiecto quōis est mul-
ta tōne. Deinde ponit scđam acceptōem ipsi
nūc dicens q̄ nūc accipitur p̄ quolibet tēpe quod
est p̄inquū p̄nti nūc. et tūc non accipitur. p̄rie-
quia nūc p̄rie est indivisibile. sed isto mō accep-
tū ē diuisibile. significat em̄ nūc isto modo tēpus
p̄inquū p̄nti nūc sicut dicimus nūc venit iohā-
nes. i. in p̄terito tēpore p̄nti p̄nti nūc.

Deinde determinat de ipsis que habent respe-
ctum ad nūc. et primo determinat de ip̄o tūc
et dicit q̄ tūc ē aliquid p̄teritum tempus co-
pulat. in ad p̄sens nūc sim aliqua certam di-
stantiam. exempli gratia ut tūc destructa ē tro-
pa ibi tūc significat tēpus p̄teritum quod ē mul-
tum remotum a p̄senti nūc. Quandoq̄ em̄ p̄-
significat tempus p̄teritū quod non ē multum

distans a p̄senti nūc sicut si diceremus tunc ve-
nit iohannes. Et quo patet duplex differentia
inter tunc et nūc. Prima ē inter nūc sim alterū
et tunc quia nūc scđo modo acceptū quod ē nūc
sim alectū significat solū tēpus p̄inquū p̄senti
nūc. sed tunc potest etiam significare tempus di-
stans a p̄senti nūc si tamen habet certam di-
stantiam. Secūda differentia ē quia nūc scđo
modo acceptū habet se indifferē ad p̄teritū et
futurum. sed tūc significat solū p̄teritū tem-
pus.

Si vero neq; tēpus.

Hic aristoteles et hoc mouet unam dubitacōem
et intendit tale argumentū de quocunq; potest
dici tūc hoc ē finitum. sed de quolibet tēpore ve-
sus p̄teritum potest dici tūc. ergo quodlibet tē-
pus versus p̄teritum ē finitum quod est contra
aristotelem octauo p̄sicoūm q̄ ponit motū et
tēpus esse infinita. Maior patet ex dictis. quia
tūc dicitur aliquid tempus p̄teritum quod ha-
bet distantiam certam ad p̄sens nūc. sed quod
habet certam distantiam non ē infinitum. De-
inde ostendit impossibilitatem consequentis. et
minor ē p̄supposita ex diffinitione ipsius tūc et di-
cit q̄ impossibile est tempus p̄teritum esse fini-
tum quia tempus non potest accipi sine nūc sed
dato quocunq; nūc datur prius tempus quia de
ratione nūc est q̄ sit finis p̄teriti et incipit
futuri ḡ dato quocunq; tempore versus p̄teri-
tū dabitur prius tempus. et sic tempus versus
p̄teritum est infinitum. Sed ista ratio soluit
quia concludit contra fidem quia non est verum
q̄ omne nūc est principium et finis. sed aliquid
est nūc quod est tantum principium scilicet su-
turi ut est primū nūc in quo incipit mundus et
tempus et omnia alia. et erit unū nūc quod est
tantum finis p̄teriti scilicet in fine mundi. Ad
principale argumentum dicitur ad maiorem q̄
quodlibet tempus finitum potest significari p̄-
tunc. et ideo sim veritatem cum omne tempus sit
finitum quodlibet p̄ tunc significari potest. sed
sim opinionem aristotelem non est verum q̄ quodli-
bet tempus potest significari p̄ tunc nisi sit fi-
nitum. Deinde determinat de alijs. et primo de
tam quid significet et dicit q̄ iam dicitur esse p̄-
p̄inquū indivisibile nūc siue sit in p̄terito si-
ue in futuro. et ergo coincidit cum ip̄o nūc scđo
p̄ mō accepto. Et deinde describit istū finitū mō q̄

De 202 p̄nti et finit et 22 p̄nti

dicat q̄ modo est tempus p̄teritū p̄p̄nquū
p̄nti nūc sicut dicimus quando venit iohannes
encl̄ m̄. i. in tpe p̄terito p̄p̄nquo p̄nti nūc. Et
olim significat tēpus p̄teritū sicut m̄ s̄ remotū
a p̄nti nūc et olim h̄ s̄m̄ ē. Et tēp̄re significat tē
pus indiuisibile q̄d est insensibile p̄p̄ p̄uaretem

Queritur Quōd dicitur olim et quōdā
Dicitur q̄ sic q̄ olim res
fecit ad viuentes et quōdā in ad mortuos ut iste
olim fuit p̄or in tali clauetro.

Mutatio autem ois.

Hic p̄terit̄ adesto. manifestat aliqua sup̄ius dōā
vel sup̄posita et sunt duo p̄ncipaliē. Primū ē q̄
tempus est cā corruptōnis. Scdm̄ est q̄ ois mo
tus et mutatio est in tēpore. Primū ergo probat
rōne et signo rōne sic q̄ tempus cōiungit motū
sicut passio eius. sed motus ex sua natura habz
q̄ facit tē distare a sua p̄meua dispositōe. p̄ hoc
autē q̄ res distat a sua dispositōe p̄meua dispo
nit ad corruptōnem. ergo tps ḡa motus ē causa
corruptōnis. Unde ex tēpore patz q̄ illorū op̄imā
est falsa qui dicebant tps esse cām generatōnis
et cōsapientissimū. Cām q̄d generatōnis quia
generatōes fiunt in tēpore. et cō sapientissimū
quia generatō scie fit in tpe. Sed cōtra est di
cendū sicut dixit quōdā p̄tagoncus nomie phz
con qui dixit tēpus indisciplinabile q̄ p̄pter tē
pus accidit obliuio. Contingit enī generatōnem
fieri in tpe p̄ accōis inq̄tū. s̄ in tpe fit aliquis la
bor. Deinde p̄bat a signo sic q̄a nihil videt ge
nerari nisi app̄reat aliquid agens et mouēs p̄
generatōem. s̄ app̄reat q̄ aliquid corrupat abs
q̄ exteriori agente sicut aliq̄s qui est senex mo
et ex semo. et in illo casu app̄reat q̄ corruptio
ialis fiat ex tpe ergo tps est cā corruptōnis.

Hic autem nobis sic

Hic p̄bat duabz rōnibus q̄ motus est in tempo
re. quia mensurat tpe. Et stat prima rō in hoc
in omni mutatioe repit velocius et tardius que
sunt p̄p̄ietates motus. sed velocius et tardius
determinant p̄ tempus ergo omnis mutatio est in
tpe. maior patet quia velocius et tardius sūt p̄
p̄p̄ietates motus. et subiectū nō repit sine p̄p̄ie
tate. minor patz ex diffinitōne velocius. q̄a ve
laciū ē quod in equali tpe plus p̄transit de spa
ciū vel q̄d in minoi tpe p̄transit equalē spaciū.

Scda rō stat in hoc q̄ in omni motu repiunt p̄
us et posterius. sed prius et posterius nō sunt si
ne tēpore. ergo omnis motus est in tēpore. et enī
p̄ omni successione ponere aliquā mensurā p̄p̄i
am aut mensurā rep̄ successiuarū que in conti
nua est tempus.

Dignum autem con.

Hic mouet aliquas dubitatōes et primo mouet
duas circa existentiā tps. quarū prima est quō
se habeat tempus ad animā rōnalem. i. utrū tē
pus possit esse sine anima. Scda est quare tps
videt esse vbiq̄. et primū soluit scdam dubitatio
nem quia est facilior. Et dicit q̄ tēpus est
vbiq̄ q̄ tempus est numerus motus ergo vbiq̄
q̄ est motus s̄m̄ actum vel s̄m̄ pōiam ibi etiā
est tempus sed motus localis est vbiq̄ in omibz
rebus corp̄alibus s̄m̄ actum vel s̄m̄ pōiam. ergo
vbiq̄ est tempus in omnibus rebus. dictū est
enī supra q̄ quicūq̄ mouent tempore non s̄m̄
actū s̄m̄ sufficit q̄ moueant s̄m̄ pōiam. De p̄
ma dubit̄. tē primo obicit arguens q̄ nō exi
te anima nō est tēpus. et hoc sic quia si impos
sibile est aliquid esse potens numerate impo
sibile est aliquid esse numerabile. et si impo
sibile est esse numerabile impo. sibile est esse numerū ergo
si anima non est que est potens numerate ergo
nec erit tempus q̄d est numerū. Maior patet q̄a
potens numerate et numerabile habent adinu
cem quēdam respectū et relatōnem. et sic remota
vno remouet reliquū. scda pars p̄ quia numerū
nō est nisi aliquid actu numeret vel sit numera
bile. Tūc soluit dubitatōnem motam et dicit sic
q̄ si anima nō sit tūc tempus nō est simple aut
si sit tūc est ens octauū. id est ens imperfectum
quod sic p̄ quia de tempore nō habet nō nisi nūc
et manifestū est q̄ nūc nō est tempus. De rōe er
go tēpore est prius et posterius. sed ē manifestū
q̄ prius et posterius nō sunt sine anima. ergo nō
est tempus perfectum sine anima compare pri
us et posterius.

Queritur

Utrū tempus s̄m̄ ei ē
dependeat ab aia. De
tendum q̄ ista questio potest dupliciter intelli
gi. Uno modo de anima nobili que est mouens
celum et sic dependet tempus ab illa anima esse
ctiue q̄a aia nobilis sicut ē causa motus ē etiā
cā tēpore iuxta regulā amētoris octauo phi
sicoz dōs formā dat aseq̄ntia formā cū q̄ tps

Utrū tempus s̄m̄ ei ē
dependeat ab aia. De
tendum q̄ ista questio potest dupliciter intelli
gi. Uno modo de anima nobili que est mouens
celum et sic dependet tempus ab illa anima esse
ctiue q̄a aia nobilis sicut ē causa motus ē etiā
cā tēpore iuxta regulā amētoris octauo phi
sicoz dōs formā dat aseq̄ntia formā cū q̄ tps

Handwritten marginal notes at the top of the page, including phrases like "et non est in genere" and "et non est in numero".

Deum q prima condicionalis no est da quia si possibile est esse aliquod potes numerare tuc impossibile est esse aliquod numeratu sed no numerabile quia actus et actus proportionant et potetia et poia Sedo potest dici q etia nis scz q no exite anima no est tps est aliquatit cococem dum quia no exite anima no est tps fm ee qtu tatiuu in simul. te priu et ideo no est numerata tu sine numerus fm similtate priu est en absqz anima numerus fm suceffione priu licz no fm similtate. et hoc est qd dicit auicena q prius et posterius motus sunt tps materialie quia subie ctatur tps in priori et posteriori motus sed pus et posterius in motu no sunt absqz anima s fm actu. ergo etia sic est iudicandu de tpe.

Dubitabit ac aliquis

Hic mouet vna dubitatione de vnitare tempis et dicit q dubiu videt au? vel qualis motus tps fit numerus quia si tps fit passio cuiuslibet motus tuc erit plura tpa simul. Ponit ergo falsaz solutionem istius questionis. et dicit q tps spectat ad quicuqz motum sic q est passio cuiuslibz motus qa omnis motus mensurat tpe. sed ista solutione re pbat quia si tpus esset passio cuiuslibet motus tuc duo tpa equalia essent simul. qa duo motus equalis sunt simul. Sicut ergo duo motus sunt simul ita duo tpa quoz motuu tps e passio sed impossibile e duo tpa ee simul quia tuc aliquod idz esset vnu numero et no vnu numero qd implicat pteadictem pbatio. quia tps quod est simul e vnu numero sicut tota dies et totus annus. sed illa tpa que no sunt simul sunt vnu spz sicut duo dies. si ergo duo equalia tpa essent simul ex hoc q sut simul erit vnu numero. et ex hoc qd sunt duo tpa equalia erit tantu vnu spz. ergo idem tps erit vnu numero et non vnu numero qd implicat pteadictem.

Quoniam autem loci.

Hic pter ponit vream solutionem et intendit si naliter q est vnu tps. et tempus non est passio cuiuslibet motus. sed motus pimi mobilis qui e vnus numero. et ideo pmo mensurat illum motum et ex pnti alios motus. et ad hoc inducens du premittit etia. Quoz pmiu est q inter omes motus motus localis est po: et magis simplex et inter motus locales pimus motus est circula: tis qa est magis regularis. Sedm est vnu qd s

Handwritten marginal note: "et non est in genere"

q mensuratur minimo sui generis. sicut numeri vnitare et tempa quodam tpe. Tertiu est q tepus mensurat motu et eodera ex qbus concludit qd intendit. s q tps est solu passio motus pimi mobilis. Quod sic pbat illud qd est minimu co: timuu certu et regulare hoc e mesura alioz q sut min? certa et magis difformia. sed motus pimi mobilis est cotinu? certissim? et vniformis. ergo debet ille motus geatia tps mensurare omnes alios motus. ergo tempus est in illo pmo motu pimi mobilis q est vnus. quare tempus e tantu vnu. maior patet quia de ratione mensure est q sit minima decimo metaphisice et q sit certa. quia mesura decimat mensuratuu. ergo oportet q sit certior. et debet esse vniformis q difforme mensuratur p vniforme.

Vnde et videtur et te.

Hic consequenter approbat istam solutionem scz q tps no est in quolibet motu sed in motu pimi mobilis. et hoc dupliciter. primo p opinionem antiquoz. scdo p vsu coter loquentiu. Antiqui em dicebant q motus spe celestis esset tpus. ex quo patet fm eos q tpa maxime habent ordinez ad motum circulare. ergo sequitur q tps illi? motus erit passio et no cuiuslibet motus. Sedo p batur ex vsu cotumie loquentiu. quia coter consuevit dici q omnia redeit circulo quasi dicere q ista tgalia que mensurant tpe regunt fm motum circulare. pmi mobilis. Tuc manifestat vnu quod prius supposuit. ibi dicit autez recte. q prius dictum fuit q idem est numerus absolut? sed no est idem numerus applicatus ad numerosa sicut decem canes et decem oues habet vnu numeru sed no vnu denariu. Cuius ratio est. qa illa sunt eade que no dnt dntijs sicut h? et a: nus sunt eade in animali. q no dnt dntijs in animali. sic etiam decem canes et decem oues no dnt in rone numeri s dnt i rone numeri applicati ad oues et canes ex quo pt sumi q oes spes pnt dici vnu in genere quis inter se dntiant.

Queritur

Deu tps dntat ab eternitate et ab euo. Dm q sic. quia in hoc pordat oes plji et rheologi eo q diuersa mensurata regunt diuersas mensuras. s manifestu est q deus substantie separte et tpa lia sunt diuersa mensurata. ergo regunt diuersas mensuras. sed in assignado dnam est diuersitas. Cuius quida sic assignat dnam. na eternitas est

Handwritten marginal note: "et non est in numero"

Handwritten marginal note: "et non est in genere"

tas & tempus no differit. Antecedens pbatur quia veritas est indivisibile. Dsm q quous in hoc conveniant q veritas est indivisibile tm in als quo dnt q nre emittatis est simpliciter stas taz subiecto q rone. sed nre rps est fluens ad min fm esse quous pmaneat rem subiecto. et hoc e qd dca solet q nre stans cat eternitate. qd verum est fm nrm modu concipiendi. et sic etiam nre fluens cat rps fm nostram conceptioem.

Arguitur Sicut est unu rps ppter unitate pmi mobilis ita etiam erit vna mensura omnis ee ppter unitatem pmi esse. Dsm q e duplex mensura reru quedam em est transcendens et talis. et sic deus dicitur mensura omnium reru. quia fm voluntate dei omnes res dantur sua em calitate et conservatio ne omnia pmanent in ee. Alia est mensura ad equata iphis rebus mensuratis. et tales mensurae sunt diverse in diversis rebus mensuratis. Tempus autem et euu sunt mensurae speciales que accipiuntur in rebus pter mensuram coem causalem et transcendente. Si em res deant deuminate mensurari oportet q habeat mensuras proportionatas et ergo oportet pter mensuram coem ponere mensuras speciales.

Arguitur Multa sunt eterna que no sunt pmanetia in esse et opati. vt ignis eternus. beatitudo eterna. profectio nes eterne. montes eterne. Dsm q eternitas accipit dupliciter. Vno mo ppter et fm eius difinitoem. et sic venit soli deo qz in rebus creatis no est opatio tota simul. Alio mo dicitur aliquid ee nu picipatiue. quia habet aliquam dicitioem vere emittatis. et hoc fm diversos gradus ptingit. qz primo aliquid est eternu quia picipat hoc qd e vere eternu. et sic beatitudo eterna est. quia fit p picipatioem dei fm eentiam. scdo mo aliquid dicitur eternu quod habet ppetuam duratioem. et sic in intelligentia dicitur participari eternitati in libro caru. Tercio mo aliquid dicitur eternu qa memminabile est. et sic ignis infinitus est eternus. vltimo dicitur aliquid ee nu rone diuine durationis. et sic montes dicuntur eterni.

Arguitur Euu est totum simul sicut eternu. ergo non differet ab eternitate. Dsm q aliquid dicitur totum simul dupliciter. Vno mo fm esse tntiqua non habet successione in pmanetia eentis. et sic euu est totu simul sicut eternu. Alio modo aliquid est totum si

mul. quia no habet successione nec i eendo nec in opando. et sic eentitas est tota simul et no euum quia in euo succedit sibi opationes mutuo quous no est successio in esse.

Queritur Vt sit unu euu sicut est unu tempus. et videtur q n quia euu na dnt spe. ergo etiam sunt multa euu. Ans pbatur q omnes substantie sepate dnt ab invicem spe. Dsm q quous habent diversa specie habent tm adinuice cu distinctioe naturalis ordinem fm maiorem et minore simplicitate et pfectioem. et ergo pfectissimu in eis potest ee mensura omnium alioz sequentiu et simile est de motu celi ex quo em motus celi est sumus et primus. no ex hoc habet in se tempus. Sed fuerit aliqui dicentes q essent tota euu quous eueterna. et argue eut sic tempus ex hoc est unu quia est in motu pmi mobilis qui est causa aliorum motuu. sed p mu euu no est causa aliorum eueternoz. ergo in eo no est euu subiectiue. Dicendum est q maior est falsa. quia ex hoc primus motus no habet in se tempus subiectiue quia est causa aliorum. sed quia est simplicissimus. et ideo sufficit q primus euu sit simplicissimu ad hoc q sit mensura aliorum. Est igitur euu substantia pmi eueterni cu relationibus duabus scilicet cum relatione ad eternitatem. quia est participata eternitas. et cu relatione ad posteriora eueterna quous est mensura. Et si aliquid eueternu de nouo creetur sicut nre creantur anime rationales. tunc de nouo incipit mensurari p euu quod est in primo eueterno quia acquirit nouam relationem ad primu eueternu quam relationem prius non habuit. Unde patet q euu etiam no potest esse in lucifero etiam si lucifer sit primu eueternu. quia prima relatio ex casu suo no potuit in ipo manere scilicet relatio ad deum qz quous naturalia no sunt simpliciter delecta in iphis angelis cadentibus sunt tam im pedita. et ideo no potest primus angelus qui cecidit in se habere euu. sed mansit in primo angelo stante in quo est talis duplex relatio.

Explicit quartus physicorum.

[Marginal notes in a smaller hand, likely from a different source or a later scribe, discussing philosophical concepts related to time and motion.]